

ΕΚΚΛΗΣΙΑ

ΕΠΙΣΗΜΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΕΤΟΣ ΟΑ'

ΤΕΥΧ. Α'

ΙΩ. ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ 14 - 115 21 ΑΘΗΝΑΙ ΤΗΛ. 72.18.308

15 ΙΟΥΝΙΟΥ 1994

ΑΡΙΘ. 10

ΟΔΟΙΠΟΡΙΚΟΝ ΕΙΣ ΕΛΛΗΝΟΡΘΟΔΟΞΑ ΚΕΝΤΡΑ ΤΗΣ ΑΥΣΤΡΑΛΙΑΣ*

1. Ἀεροπορικὸ ταξίδι πρὸς τὴν Βρισβάνη.

Τὴν 20ὴν Ἰανουαρίου 1994 καὶ ὥρα 1 π.μ. ἀρχισε τὸ κοπιαστικὸ, ἀλλὰ εὐχάριστο ἀεροπορικὸ ταξίδι γιὰ τὴν Βρισβάνη (Brisbane), πρωτεύουσα τῆς Αὐστραλιανῆς Πολιτείας τῆς Κουηνσλάνδης (Queensland), ἡ ὁποία εἶναι μίᾱ ἀπὸ τίς ὁμόσπονδες Πολιτείες τῆς 5ης Ἠπείρου. Ταξιδεῦσαμε μὲ τεραστίων διαστάσεων (τύπου B 747-400) ἄνετο, καθαρῶτατο

με ἱπτάμενοι πρὸς τὴν — ὑποφώσκουσα στίς χώρες τῆς Ἑγγύς καὶ τῆς Μέσης Ἀνατολῆς καὶ ἤδη ἀνατεῖλασα στὸν Ἰνδικὸ ὠκεανὸ καὶ στίς χώρες τῆς Ἄπω Ἀνατολῆς — ἡμέρα. Καθ' ὅλη τὴ διάρκεια τῆς πτήσεως, πάνω στίς μεγάλες κινηματογραφικὲς ὀθόνες τοῦ ἀεροπλάνου, πού σὲ ὠρισμένα χρονικὰ διαστήματα μετέδιδαν ἀνωτέρας ποιότητος κινηματογραφικὰ προγράμματα, ἀπὸ συνεχεῖς μεταδόσεις, πού προέρχονταν ἀπὸ σύγχρονα ἠλεκτρονικὰ συστήματα ἀνεπτυγμένης τεχνολογίας, βλέπαμε ἀθορύβως καὶ συνεχῶς μετακινούμενες, ἔγχρωμες τροχιοδεικτικὲς γραμμές, ἄλλες ἐνδείξεις καὶ ἐγχρώμους ἀριθμούς, πού ἔδειχναν ἀκριβῶς σὲ ποῖο σημεῖο τοῦ παρουσιαζομένου ἐγχρώμου χάρτου τῆς γῆς ἡμεθα σὲ κάθε στιγμή, πόση γεωγραφικὴ καὶ χρονικὴ ἀπόστασι εἶχαμε διανύσει καὶ ἐπρόκειτο ἀκόμη νὰ διανύσωμε, μὲ ποῖα ταχύτητα ἐκινεῖτο τὸ ἀεροπλάνο καὶ σὲ ποῖο ἀκριβῶς ὕψος βρισκόταν, πόση ἦτο ἡ θερμοκρασία ἐκτὸς αὐτοῦ (μερικὲς φορὲς πλησίαζε τοὺς 50 βαθμοὺς Κελσίου ὑπὸ τὸ μηδέν) καὶ σὲ ποῖα ἀκριβῶς χρονικὴ στιγμή θὰ φθάναμε στὴ Σιγκαπούρη, ὅπου ἐπρόκειτο νὰ σταθμεύσωμε, γιὰ νὰ ἐπιβιβασθοῦμε σὲ ἄλλο ἀεροπλάνο τῆς ἰδίας Ἐταιρείας γιὰ τὴ νέα πτήσι πρὸς Brisbane. Ἦταν πράγματι τὸ πιὸ ἐντυπωσιακὸ ἀεροπορικὸ ταξίδι, πού ὁ γράφων ἔχει πραγματοποιήσει στὴν ζωὴ του. Κατὰ τὴ διάρκεια τοῦ πολυῶρου ταξιδίου ἕως τὴ Σιγκαπούρη, ἀκόμη καὶ ἐπάνω ἀπὸ τὸν τρικυμισμένον ὠκεανόν, ἦταν τόση ἡ εὐστάθεια τῆς πτήσεως, ὥστε οὔτε μίᾱ φορὰ χρειάσθηκε νὰ προσδεθοῦμε μὲ τὴν ζώνη ἀσφαλείας. Συχνὰ ἔρχον-

Τοῦ κ. **ΕΥΑΓΓΕΛΟΥ Δ. ΘΕΟΔΩΡΟΥ**

Ὁμοτ. Καθηγητοῦ τοῦ Παν/μίου Ἀθηνῶν

καὶ πολυτελέστατο ὑπερσύγχρονο ἀεροπλάνο τῆς Ἐταιρείας Singapore Airlines καὶ ἀπολαύσαμε τίς σὲ κάθε λεπτομέρεια ἐξαιρετεῖς περιποιήσεις τοῦ ἐκλεκτοῦ ἱπταμένου προσωπικοῦ του, πού — ἐνδεδυμένο μὲ τίς ὠραίες στολές του, πού προβάλλουν τὰ σχήματα καὶ τὰ χρώματα τῶν ἐθνικῶν λουλουδιῶν τῆς Σιγκαπούρης — ἐξυπηρετοῦσε κατὰ τρόπον πλουσιοπάροχο τοὺς ἐπιβάτες μὲ τάξι, σεμνότητα, προθυμία, εὐγένεια καὶ γνησίᾳ διακονικὴ διάθεσι. Ἦταν γιὰ τὸν γράφοντα ἀποκαλυπτικὴ ἢ διαπίστωσις, ὅτι μίᾱ ἀσιατικὴ ἀεροπορικὴ ἔταιρεία παρέχει ὑπηρεσίες, πού ἐξ ἐπόψεως πολιτισμικῆς ποιότητος εἶναι ἀνώτερες ἀπὸ τίς ἀντίστοιχες ὑπηρεσίες, πού προσφέρονται ἀπὸ μερικὲς εὐρωπαϊκὲς ἀεροπορικὲς ἔταιρεῖς...

Ἀπὸ τὴ νύκτα τῆς Ἑλλάδος προχωροῦσα-

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 278 τοῦ ὑπ' ἀρ. 8 τεύχους.

ταν στὰ χεῖλη ψίθυροι δοξολογίας πρὸς τὸν Θεὸ γιὰ τὰ τεχνολογικὰ ἐπιτεύγματα τοῦ —«κατ' εἰκόνα» καὶ «καθ' ὁμοίωσιν» τοῦ Δημιουργοῦ πλασθέντος— ἀνθρώπου, γιὰ τὸν ὁποῖο ἐπίσης ἰσχύει κατὰ κάποιον τρόπο καὶ ἕως ἕνα ὠρισμένο ὄριο ὁ ψαλμικὸς στίχος: «ὁ τιθεὶς νέφη τὴν ἐπίβασιν αὐτοῦ, ὁ περιπατῶν ἐπὶ πτερύγων ἀνέμων» (Ψαλμ. ργ', 3).

Κατόπιν πτήσεως 10,5 ὥρῶν προσγειωθήκαμε στὸ ἀεροδρόμιο τῆς Σιγκαπούρης κατὰ τὴν —τοπικὴ ἀπογευματινὴ— ὥρα 17.30 (στὴν Ἑλλάδα μὲ διαφορά 6 ὥρῶν ἦταν ἀκόμη ἡ προμεσημβρινὴ ὥρα 11.30'). Πατήσαμε τὸ πόδι μας στὴν γνωρίζουσα ραγδαία πολιτιστικὴ ἀνάπτυξι ἀσιατικῆ νῆσο. Στὶς τρεῖς ὥρες, πού μείναμε στὸ ὑπερσύγχρονο ἀεροδρόμιο, μεταπίπταμε ἀπὸ ἔκπληξι σὲ ἔκπληξι, θαυμάζοντας τὶς διαφορὲς γωνιὲς τῶν χώρων τοῦ τεραστίου οἰκοδομήματος, στοὺς ὁποίους ἤμπορούσαμε νὰ κινηθοῦμε. Πρόκειται γιὰ λαμπρὰ δείγματα ἀσιατικοῦ πολιτισμοῦ. Οἱ χώροι αὐτοὶ τῆς ἀναμονῆς τῶν ἐπιβατῶν τοῦ ἐξωτερικοῦ διακρίνονται γιὰ τοὺς τεραστίους πολυτελεῖς χώρους καὶ διαδρόμους, πού εἶναι στρωμένοι μὲ θαυμάσιες ἐγχρωμες μοκέτες, πολυτελῆ ἀναπαντικὰ καθίσματα, καλαισθητικὸ φωτισμό, ἀπόλυτη καθαριότητα καὶ φρεσκάδα, ἀληθινὸς κήπους μὲ χαρακτηριστικὰ ἐθνικὰ λουλούδια, συντριβάνια καὶ ἀλλεπάλληλες σειρὲς παντὸς εἴδους καταστημάτων, πού μὲ τοὺς θελκτικὸς φωτισμοὺς τῶν βιτρινῶν τοὺς δημιουργοῦν τὴν ἐντύπωσι μιᾶς ἐξωτικῆς καὶ συναρπαστικῆς πολιτείας.

Μὲ παρόμοιες ἐξαιρέτες συνθήκες νυκτερινῆς πτήσεως ἐννέα ὥρῶν, ἡ ὁποία παρὰ τὴν παντελῆ ἔλλειψι ὕπνου, δὲν ἔπαυε νὰ εἶναι ἀνετη καὶ εὐχάριστη, τὸ δεύτερο ἀεροπλάνο τῆς ἰδίας Ἐταιρείας, στὸ ὁποῖο ἐπιβιβάσθηκαμε στὴν Σιγκαπούρη, μᾶς ἔφερε στὸ μέσο τῶν ἀνατολικῶν ἀκτῶν τῆς Αὐστραλίας, πού περιβρέχονται ἀπὸ τὸν νότιο Εἰρηνικὸ Ὠκεανό. Ἀπογειωθήκαμε ἀπὸ τὴν Σιγκαπούρη τὴν τοπικὴ νυκτερινὴ ὥρα 20.30' καὶ προσγειωθήκαμε στὸ ἀεροδρόμιο τῆς Βοισβάνης, ἡ ὁποία εἶχε διαφορά δύο ὥρῶν ἀπὸ τὴν Σιγκαπούρη καὶ ὀκτὼ ὥρῶν ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα, στὶς

05.30' τὸ πρωῖ τῆς 21ης Ἰανουαρίου 1994.

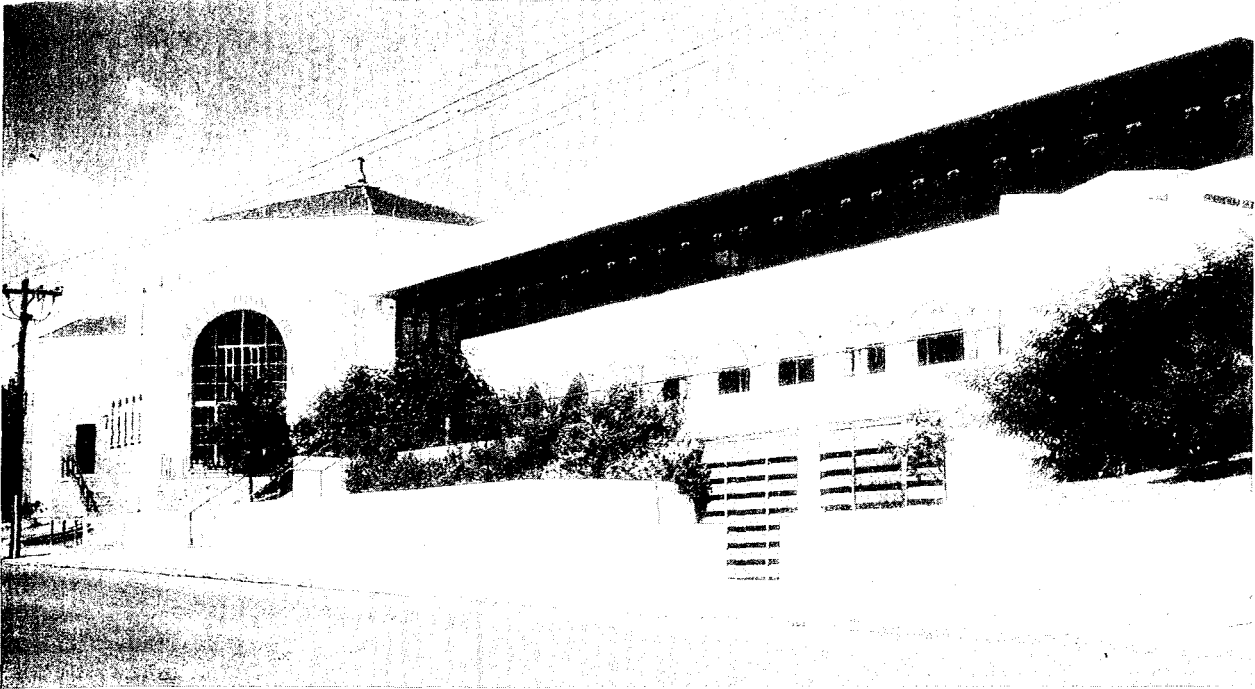
Ὀλίγον πρὸ τῆς προσγειώσεως, στὸ πρωῖνὸ φῶς τοῦ γλυκοχαράγματος τῆς νέας ἡμέρας, εἶχαμε ἀπὸ τὸ παράθυρο τοῦ ἀεροπλάνου τὴν πρώτη ἐντύπωσι ἀπὸ τὰ περὶχωρα τῆς πόλεως Brisbane, ἡ ὁποία διασχίζεται ἀπὸ τὸν ὁμώνυμο ποταμό. Ἡ πόλις περιβάλλεται ἀπὸ σχεδὸν τροπικὴ ἢ ὑποτροπικὴ βλάστησι, ἀπὸ δάση, βουνά, λόφους, κοιλάδες καὶ θαυμάσιες παραλίες καὶ ἀμμουδιὲς τῆς «χρυσῆς ἀκτῆς» (Gold Coast) πρὸς βορρᾶν καὶ τῆς «ἀκτῆς τῆς λιακάδας» (Sunshine Coast) πρὸς νότον. (Γιὰ τὴ φυσικὴ ὁμορφιὰ καὶ τὴν πολιτιστικὴ ἀκτινοβολία τῆς Βοισβάνης θὰ δοθῇ εὐκαιρία νὰ ἐπανέλθωμε παρεκβατικῶς στὴ συνέχεια τοῦ Ὀδοιορικοῦ μας).

Ὅταν στὸ ἀεροδρόμιο τῆς Βοισβάνης εἶδαμε τὴν ἀπόλυτη καθαριότητα καὶ τοὺς λαμπροὺς χώρους ὑποδοχῆς τῶν ἐπιβατῶν, νοιώσαμε νέα εὐχάριστη ἔκπληξι. Ἄλλη μία φορὰ δημιουργήθηκε ἡ σκέψις, ὅτι συχνὰ οἱ Εὐρωπαῖοι δὲν ἔχομε σαφῆ εἰκόνα τοῦ πολιτισμοῦ τῆς Ἀσίας ἢ τῶν Ἀντιπόδων, ὁ ὁποῖος εἰς πολλοὺς τομεῖς συναγωνίζεται μὲ ἐπιτυχία τὸν πολιτισμὸ τῆς Εὐρώπης ἢ τῆς Ἀμερικῆς. Ἡ σκέψις αὐτὴ δημιουργήθηκε στὴ συνέχεια πολλὲς φορὲς κατὰ τὴ διάρκεια τοῦ Ὀδοιορικοῦ μας.

Ἐξαντλημένοι ἀπὸ συνολικὸ ταξίδι 22,5 ὥρῶν πατήσαμε τὸ πόδι μας στὴν μικρότερη Ἠπειρο καὶ στὸ μεγαλύτερο νησὶ τοῦ κόσμου, ὅπου ἐπὶ δεκάδες χιλιάδων ἐτῶν ζοῦσαν οἱ ἰθαγενεῖς (οἱ Aborigenes) ἀνενόχλητοι ἀπὸ τοὺς λευκοὺς. Στὴν πέμπτη αὐτῆ Ἠπειρο γιὰ τὸν στοχαστικὸ Ὀρθόδοξο Ἕλληνα ἐπισκέπτη ἡ μία συγκίνησις διαδέχεται τὴν ἄλλη.

2. Ἡ πρώτη ἐπαφὴ μὲ Ὀρθόδοξους Ἕλληνας κληρικοὺς τῆς Ἰ. Ἀρχιεπισκοπῆς Αὐστραλίας.

Κατὰ τὴν ἐξοδὸ μας ἐκ τοῦ ἀεροδρομίου Brisbane εἶχαμε εὐχάριστη ἔκπληξι ἐκ τῆς πρώτης ἐπαφῆς μας μὲ Ὀρθόδοξους Ἕλληνας κληρικοὺς τῆς Αὐστραλίας. Ἄν καὶ μᾶς εἶχαν εἰδοποιήσει ἀκριβῶς γιὰ τὸ ξενοδοχεῖο, στὸ ὁποῖο θὰ μέναμε, καὶ γιὰ τὴν μεγάλη εὐχέ-

Ο έλληνορθόδοξος Ίερός Ναός του Άγ. Γεωργίου και τὸ Ἑλληνικὸ Κοινοτικὸ Κέντρο Βρισβάνης.

ρεια, τὴν ὁποία ἔχουν οἱ ἀφικνούμενοι νὰ χρησιμοποιήσουν ταξί, εἶχαν ξεκινήσει ἀπὸ τὰ σπίτια τους ἐκ βαθείας νυκτός, γιὰ νὰ μᾶς ὑποδεχθοῦν στὸ ἀεροδρόμιο στὶς 05.30' καὶ γιὰ νὰ μᾶς μεταφέρουν στὸ ξενοδοχεῖο, οἱ δύο Ὁρθόδοξοι Ἕλληνες κληρικοί, ποὺ ὑπηρετοῦν στὸν ἑλληνορθόδοξο ἰ. ναὸ τοῦ Ἁγίου Γεωργίου Βρισβάνης. Πρόκειται γιὰ τὸν Ἀρχιερατικὸ Ἐπίτροπο τῆς Ἀρχιεπισκοπικῆς Περιφερείας Κουησλάνδης καὶ Νέας Γουίνεας, αἰδεσιμολογιώτατο Πρωτοπρεσβύτερο τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου πατέρα Γρηγόριο Σακελλαρίου καὶ τὸν ἱερολογιώτατο διάκονο πατέρα Δημήτριο Τσάκα, ὁ ὁποῖος σπουδάζει Θεολογία στὴν Ἑλληνορθόδοξη Θεολογικὴ Σχολὴ τοῦ Ἀποστόλου Ἀνδρέου (Sydney).

Ἦταν ἀληθῶς πολὺ εὐχάριστη καὶ εὐλογημένη ἐμπειρία τὸ ὅτι γνωρίσαμε ἀπὸ κοντὰ τὸν πατέρα Γρηγόριο, τὸν σκαπανέα τῆς προόδου καὶ ἐμπυχωτὴν τῆς ἐκκλησιαστικῆς ζωῆς τοῦ Ὁρθοδόξου Ἑλληνισμοῦ τῆς Κουησλάνδης, ὁ ὁποῖος εἶχε προετοιμάσει ἕως τὶς τελευταῖες λεπτομέρειες τὸ ταξίδι μας καὶ εἶχε τηλεφωνήσει πολλὰς φορὲς στὴν Ἀθήνα, γιὰ νὰ μᾶς ἐνημερώσει σχετικῶς. Ὁ ἐξαιρετος αὐτὸς «οἰκονόμος μυστηρίων Θεοῦ»,

μὲ τὸν εὐλαβῆ, πρᾶο, ἤρεμο, μειλίχιο, ἀθόρυβο, ταπεινόφρονα, ὀργανωτικὸ καὶ ἀκούραστο χαρακτήρα του, ἀποτελεῖ ἀληθινὸ κόσμημα τῆς Ἱ. Ἀρχιεπισκοπῆς Αὐστραλίας. Ὁ πατὴρ Γρηγόριος, ποὺ τὸ ἔτος 1931 γεννήθηκε στὴν Πάτρα, ἦλθε τὸ 1953 στὴν Αὐστραλία καί, μετὰ τὸν γάμο του, εἰσήλθε στὶς τάξεις τοῦ ἱεροῦ κλήρου τὸ 1957. Στὴν ἀρχὴ ὑπῆρξε ὡς κληρικὸς στὸ Sydney καὶ στὸ Newcastle. Ἦδη τὸ 1979 ἡ Ἐπιτροπὴ τοῦ ἑορτασμοῦ τῆς Πεντηκονταετηρίδος τοῦ ἰ. ναοῦ Ἁγίου Γεωργίου Βρισβάνης, σὲ εἰδικὸ λεύκωμα εἶχεν ἐπισημάνει, ὅτι ὁ πατὴρ Γεώργιος ἀπὸ τὸ 1958, ὅταν διορίσθηκε Ἱερατικὸς Προϊστάμενος στὸν ἱερὸ τοῦτο ναό, «παρὰ τὸ νεαρὸν τότε τῆς ἡλικίας του εὐθὺς ἀπέσπασε τὸν σεβασμὸν, τὴν ἀγάπην καὶ τὴν ἐμπιστοσύνην τῶν ὁμογενῶν τῆς Παροικίας... Εἰργάσθη διὰ τὴν ἀποπεράτωσιν τοῦ Ἱ. Ναοῦ τοῦ Ἁγίου Γεωργίου. Ἐβοήθησεν εἰς τὴν ἀνασυγκρότησιν τῆς νεολαίας..., εἰς τὴν καλύτεραν ὀργάνωσιν τοῦ Κατηχητικοῦ Σχολείου... Εἰς τοῦτον ὀφείλεται κατὰ μέγα μέρος ἡ σύστασις τῆς Φιλοπτώχου Ἀδελφότητος, εἰς τοῦτον ἀνήκει ἡ τιμὴ ὅτι νέοι τῆς Παροικίας ἐγίναν... οἱ πρῶτοι Ἕλληνες Κληρικοὶ γεννηθέντες ἐν Αὐ-

Η ΑΔΙΑΛΕΙΠΤΗ ΛΑΤΡΕΙΑ ΤΟΥ ΝΥΧΘΗΜΕΡΟΥ*

Ὁ θεοφόρος καὶ θεοφώτιστος προφήτης Ἡσαΐας μᾶς ἀναφέρει πῶς εἶδε: «τὸν Κύριον καθήμενον ἐπὶ θρόνου ὑψηλοῦ καὶ ἐπηρμένου, καὶ πλήρης ὁ οἶκος τῆς δόξης αὐτοῦ καὶ Σεραφεῖμ εἰστήκεισαν κύκλῳ αὐτοῦ, ἕξ πτέρυγας τῷ ἐνὶ καὶ ἕξ πτέρυγας τῷ ἐνὶ, καὶ ταῖς μὲν δυοὶ κατεκάλυπτον τὸ πρόσωπον, ταῖς δὲ δυοὶ κατεκάλυ-

Τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Δράμας
κ. ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ, Δρος Θεολογίας

πτον τοὺς πόδας καὶ ταῖς δυοὶν ἐπέταντο· καὶ ἐκέκραγεν ἕτερος πρὸς τὸν ἕτερον καὶ ἔλεγον ἅγιος, ἅγιος, ἅγιος Κύριος σαβαώθ, πλήρης πάσα ἡ γῆ τῆς δόξης αὐτοῦ» (Ἠσ. 6, 1-3).

Τὴν ὑπερουράνιον αὐτὴν ἀγγελικὴ λατρεία τῆ συμπληρώνει «ὁ ἡγαπημένος μαθητῆς», ὁ

* Ἐναρκτήριος ὁμιλία κατὰ τὴν ἱερατικὴ Σύναξη τῶν ἐφημερίων καὶ διακόνων τῆς Ἱ. Μητροπόλεως Δράμας στὴν παλαιάφατη Ἱερὰ Μονὴ Παναγίας τῆς Εἰκοσιφοινίσσης (22.5.1994).

στραλία ἕξ Ἑλλήνων γονέων... Συνέβαλε τὰ μέγιστα εἰς τὴν ἀνέγερσιν τοῦ Σχολείου καὶ τοῦ Κοινοτικοῦ Κέντρου» («Πεντηκονταετηρίδα Ἑλληνικῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας Ἁγίου Γεωργίου Βρισηάνης – Golden Jubilee of the Greek Orthodox Church of Saint George Brisbane», 1979, σ. 19). Εἰς αὐτά, μετὰ 15 ἔτη, θὰ ἦταν δυνατόν νὰ προστεθῆ ὅτι ὁ πατὴρ Γεώργιος ὡς Ἀρχιερατικὸς Ἐπίτροπος συντελεῖ στὸ νὰ εἶναι ἐνωμένος καὶ ἀδιάσπαστος ὁ Ὀρθόδοξος Ἑλληνισμὸς τῆς Κουησλάνδης, ἐνῶ ὡς Ἱερατικὸς Προϊστάμενος τῆς Ἐνορίας - Κοινότητος τοῦ Ἱ. Ν. Ἁγίου Γεωργίου ποιμαίνει καὶ ἀνακαινίζει τοὺς Ἑλληνες αὐτῆς ἐμπνέει τὴν Φιλόπτωχη Ἀδελφότητα· κατευθύνει τὶς συνάξεις νεολαίας καὶ γερόντων· ποδηγετεῖ τοὺς μαθητῆς πέντε Δημοτικῶν Σχολείων, ἐνὸς Γυμνασίου καὶ τῶν Κατηχητικῶν Σχολείων· συνεχίζει νὰ καθοδηγῆ νέους, γιὰ νὰ σπουδάσουν Θεολογία καὶ νὰ γίνουν κληρικοὶ (ἔστω ὡς παράδειγμα ὁ διάκονος

εὐαγγελιστῆς Ἰωάννης, μὲ μίαν οὐσιαστικὴ λεπτομέρεια. Ἀναφέρει στὴν «Ἀποκάλυψιν» του πῶς οἱ οὐράνιες δυνάμεις: «ἀνάπαυσιν οὐκ ἔχουσιν ἡμέρας καὶ νυκτὸς λέγοντες ἅγιος, ἅγιος, ἅγιος Κύριος ὁ Θεὸς ὁ παντοκράτωρ» (Ἀποκ. 4,8).

Ἡ ἀκατάπαυστη καὶ ἀδιάλειπτη αὐτὴν δοξολογία τοῦ Τριαδικοῦ Θεοῦ ἀπὸ τὶς μακάριες ἀγγελικὰς τάξεις μὲ τὶς ἀνθρώπινες μᾶς δυνατότητες καὶ τὰ ἀνθρώπινά μᾶς μέτρα εἶναι ἀδύνατον νὰ κατανοηθεῖ καὶ νὰ προσεγγισθεῖ.

Πῶς εἶναι δυνατόν φέροντες «τὰ ὀστράκινα σκευῆ» μᾶς (Β' Κορ. 4,7) καὶ ὑποκείμενοι στοὺς φυσικοὺς καὶ βιολογικοὺς μᾶς περιορισμοὺς νὰ προσεγγίσουμε τὴν ἀδιάκοπη καὶ ἀσίγαστη αὐτὴ οὐράνια δοξολογία; Πῶς νὰ κατανοηθεῖ μὲ τὶς ἀνθρώπινες μᾶς κατηγορίες ἢ συνεχῆς καὶ ἀσταμάτητη δοξολογητικὴ διάθεση μέσα στοὺς ἀτελεύτητους «αἰῶνες τῶν αἰῶνων» τῶν ἀγγελικῶν δυνάμεων ἐνώπιον τῆς ὀράσεως καὶ θέας τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ;

Ἄραγε ποιά ἀσύλληπτη καὶ ἀκατάληπτη γιὰ

πατὴρ Δημήτριος Τσάκας) ἐμπνέει τὸν Παιδικὸ Σταθμὸ, τὴν Ἡμερησία Φροντίδα Ἡλικιωμένων, ἐξαίρετο Γηροκομεῖο (Hostel) καὶ τὸ Γηριατρεῖο «Ἁγιος Νικόλαος» ἐμπνέει τὸ Κέντρο Νεολαίας· ὀργανώνει κατασκηνώσεις· διευθύνει μορφωτικὰ καὶ ἐκπολιτιστικὰ ἐπιτροπὰς καὶ τὸ Ἑλληνικὸ Κέντρο Προνοίας· ἐποπτεύει τὶς κοινωνικὰς ἐκδηλώσεις τῆς Ἑλληνικῆς Λέσχης καὶ εἶναι ἡ κινητήρια δύναμις τοῦ – παρακειμένου στὸν Ἱ. Ν. τοῦ Ἁγίου Γεωργίου – πολυπτυχοῦ καὶ πολυδιαστάτου «Ἑλληνικοῦ Κοινοτικοῦ Κέντρου».

Ἀκριβῶς μέσα στοὺς ἀνέτους χώρους καὶ στὶς μεγάλες αἴθουσες τοῦ ὠραίου οἰκοδομικοῦ συγκροτήματος τοῦ Ἐνοριακοῦ καὶ Κοινοτικοῦ αὐτοῦ Κέντρου πραγματοποιήθηκαν οἱ ἐργασίες τοῦ ΣΤ' Παναυστραλιανοῦ Συνεδρίου Ἑλληνορθοδόξου Νεολαίας, γιὰ τὸ ὁποῖο θὰ γίνῃ λόγος στὴ συνέχεια.

(Συνεχίζεται)

μάς μακαριότητα έχει ως συνέπεια την έκφραση αυτής της αδιάλειπτης και ατελείτητης δοξολογίας; Ἀκόμη ποιὰ «ἄρρητα ρήματα, ἃ οὐκ ἔξδν ἀνθρώπῳ λαλήσαι» (Β' Κορ. 12,4) ἀκατάπαυστα ἀκοῦνε οἱ οὐράνιες ἀγγελικὲς τάξεις καὶ σὲ ποιῆς «μεταμορφώσεις» συνεχῶς ὑπόκεινται καὶ ποιῆς ἀποκαλύψεις «ἀπὸ δόξης εἰς δόξαν» (Β' Κορ. 3,18) ἀδιάκοπα δέχονται, ὥστε ἡ δοξολογικὴ αὐτὴ στάση τους νὰ εἶναι ἕνας μόνιμος τρόπος ζωῆς μέσα στὴν ἀτελείτητη αἰωνιότητα;

Ἐμεῖς μὲ τὰ ἀνθρώπινα μας δεδομένα εἴμαστε ἀναγκασμένοι «δι' ἐσόπτρου ἐν αἰνίγματι», νὰ γνωρίζουμε «ἐκ μέρους» (Α' Κορ. 13,12) αὐτὲς τὶς οὐράνιες πραγματικότητες. Καὶ μάλιστα αὐτὴ τὴν ἀτελὴ καὶ μερικὴ γνώση νὰ τὴν ἔχουν μόνον τὰ πῶ ἐκλεκτὰ μέλη τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ, πὺ εἶναι οἱ Ἅγιοί της. Γιὰ τοὺς περισσότερους μας οὔτε «ἡ νηπιακὴ» ἐν Χριστῷ ἀντίληψη εἶναι ὑπαρκτή. Ἐπομένως ἡ ἀδιάλειπτη καὶ ἀκατάπαυστη δοξολογικὴ στάση «τῶν λειτουργικῶν πνευμάτων» (Ἐβρ. 1,14) θὰ μείνει μὲ τὰ δεδομένα τοῦ «παρόντος αἰῶνος» ἀκατάληπτη καὶ ἀπερινοήτη.

Ἡ «πρόσωπον πρὸς πρόσωπον» ὄραση καὶ θεὰ τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ, πὺ ἔχουν οἱ οὐράνιες δυνάμεις, εἶναι φυσικὸ νὰ φέρει τὴν πληρότητα τῆς γνώσεως τοῦ Θεοῦ καὶ τὸ «τέλειον» νὰ εἶναι μόνον τῶν ἀγγελικῶν δυνάμεων, ἐνῶ γιὰ μᾶς τοὺς ἀνθρώπους στὸν «παρόντα αἰῶνα» νὰ εἶναι ἐφικτὸ τὸ «ἐκ μέρους» (Α' Κορ. 13,10) καὶ αὐτὸ πάλιν γιὰ τοὺς ὀλίγους ἐκλεκτοὺς. Αὐτοὶ οἱ ὀλίγοι ἐκλεκτοί, ἐπειδὴ «φέρονται ἐπὶ τὴν τελειότητα» (Ἐβρ. 6,1), δηλαδὴ συνεχῶς πορεύονται καὶ προχωροῦν μέσα στὴν «ἀτελείτητη τελειότητα», ἀναζητοῦν τὸ ἰδεῶδες τῆς ἀδιάκοπης ἐπικοινωνίας μὲ τὸ Θεό, κατὰ μίμηση τῆς ἀγγελικῆς πολιτείας. Ὁ θεῖος ἔρωσ τοὺς ὠθεῖ σὲ ἀκρότητες, πὺ γιὰ τοὺς κοινούς καὶ ἀνυποψίαστους ἀνθρώπους εἶναι ἀσύλληπτες καὶ θεωροῦνται ὑπερανθρώπινες καὶ ἀφύσιμες καὶ κάποτε παράλογες, πὺ ἐγγίζουσιν τὴν «σαλότητα» καὶ τὴν «μωρία» κατὰ τὴν κοσμικὴ ἀντίληψη (Α' Κορ. 1, 18-31).

Αὐτοὶ οἱ «μωροὶ» καὶ «σαλοὶ» «ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ» κατατείνουσιν πρὸς τὸ ἰδεῶδες τῆς ἀδιάλειπτης καὶ ἀκατάπαυσης δοξολογίας καὶ εὐχαριστίας τοῦ Θεοῦ. Διάπτυρος ζῆλος τοὺς κατατρώγει νὰ ὑπερβοῦν τοὺς ἀδήριτους ἀνθρωπί-

νους περιορισμούς καὶ ἀπὸ τὸν παράγοντα κόσμον νὰ μιμηθοῦν τὴν ἀσίγαστη δοξολογικὴ ἀγγελικὴ διάθεση. Τὸ αἶτημα αὐτὸ ὅσο καὶ ἂν στὴν πραγματικότητα εἶναι ἀπρόσιτο στὰ ἀνθρώπινα μέτρα καὶ ἡ ἐκπλήρωσή του θὰ βρεῖ τὴν πλήρη πραγμάτωσή του μόνον στὸν «μέλλοντα αἰῶνα», ὅπου ἄγγελοι καὶ ἀνθρωποὶ θὰ ἔχουν μαζί τὴν δυνατότητα νὰ δοξολογοῦν ἀδιάλειπτα καὶ ἀκατάπαυστα, «νύκτα καὶ ἡμέρα» τὴν δόξαν τοῦ Θεοῦ, ἔχει μιὰ μερικὴ ἐκπλήρωση στὶς μοναστικὲς πολιτείες. Στὴ βάση του τὸ διαρκὲς ζητούμενον τῆς μοναχικῆς πολιτείας καὶ ὁ τελικὸς στόχος εἶναι ἡ ὑπέρβαση τῶν ἀνθρωπίνων περιορισμῶν καὶ ἡ ὅσον τὸ δυνατόν προσέγγιση τῆς ἀδιάλειπτης καὶ ἀκατάπαυσης ἐπικοινωνίας μὲ τὸν «ἡγαπημένον Νυμφίον».

Ἡ ὑπέρβαση τῶν ἀνθρωπίνων περιορισμῶν πάει νὰ πραγματοποιηθεῖ μὲ τὶς βασικὲς μοναστικὲς ἀρχὲς τῆς ἀκτημοσύνης, τῆς παρθενίας καὶ τῆς ὑπακοῆς. Ἐπειδὴ «φῶς τοῖς μοναχοῖς οἱ ἄγγελοι» μέσα στὶς μοναστικὲς πολιτείες γίνεται προσπάθεια μιμήσεως τῆς ἀγγελικῆς βιοτῆς μέσα στὰ μέτρα τοῦ δυνατό.

Κατ' ἐξοχὴν μέσα στὶς μοναστικὲς πολιτείες ἔχει θέση τὸ τοῦ ὑμνογράφου τῆς ἀκολουθίας τῆς θείας μεταλήψεως: «ἔθελξας πόθῳ με, Χριστέ, καὶ ἠλλοίωσας τῷ θεῷ Σου ἔρωτι· ἀλλὰ κατάφλεξον πυρὶ ἀύλῳ τὰς ἁμαρτίας μου, καὶ ἐμπλησθῆναι τῆς ἐν Σοὶ τρυφῆς καταξίωσον». Ὁ ἀνθρωπος, πὺ ἔχει μέσα του τὸν θεῖο ἔρωτα, αἰσθάνεται καταγοητευμένος ἀπὸ βαθὺ πόθο νὰ ἐνωθεῖ μὲ τὸ Χριστὸ καὶ ζεῖ «τὴν καλὴν ἀλλοίωσιν», τὴ μεταβολὴ καὶ οὐσιαστικὴ τροποποίηση, πὺ πραγματοποιεῖ ἡ παρουσία τοῦ Χριστοῦ στὴν προσωπικὴ του ζωὴ. Γι' αὐτὸ καὶ ζώντας στὴ συνεχὴ μετάνοια ζητᾶ τὴν ἐξάλειψη καὶ συγχώρηση τῶν ἁμαρτημάτων του «πυρὶ ἀύλῳ» καὶ τὸ γέμισμα, τὸ χορτασμὸ τῆς ζωῆς ἀποκλειστικᾶ καὶ μόνο ἀπὸ «τὴν τρυφή», τὴν ἀπόλαυση τῆς θείας μακαριότητος ἀπὸ τὸν «παρόντα κόσμον».

Παραμερίζοντας «τὰ δικαιώματά του», ἐπιζητεῖ νὰ «διδασθεῖ τὰ δικαιώματα τοῦ Θεοῦ». Μὲ τὸν τρόπο ζωῆς του ψάλλει: «εὐλογητὸς εἶ, Κύριε, δίδαξόν με τὰ δικαιώματά Σου». Ἔτσι ἐξηγεῖται ἡ «παράξενη», «ἡ ἀφύσικη», κατὰ κόσμον ἀφιέρωσή του στὸν ἡγαπημένον Νυμφίον. Ἡ κοσμικὴ ἀντίληψη δὲν μπορεῖ νὰ ἀντι-

ληφθεῖ τὸ βαθύτερο νόημα αὐτῆς τῆς ἀφιερώσεως. Μάλιστα συχνὰ καὶ ἄνθρωποι πιστοί, μὲ θρησκευτικὴ παιδεία πολλῶν χρόνων, ἀντιδρῶν καὶ πολεμοῦν κάποιες μοναστικὲς κλήσεις καὶ μάλιστα κάποτε μὲ τὸ πρόσχημα τοῦ ἱεραποστολικοῦ ζήλου. Μένουν ἀνυποψίαστοι στὸν βασικὸ αὐτὸ παράγοντα τῆς θείας ἔλξεως, τῆς ἰδιαίτερης αὐτῆς σχέσεως καὶ ἐπικοινωνίας μὲ τὸ Θεό, ποὺ εἶναι ἀνεξήγητη στὰ ἀνθρώπινα μέτρα καὶ στὰ ἀνθρώπινα δεδομένα. Ἐδῶ ἔχουμε μιὰ προσωπικὴ συνάντηση ἀνθρώπου καὶ Θεοῦ. Ἐδῶ ἔχει θέση τὸ τῆς Ἀποκαλύψεως: «ἰδοὺ ἔστηκα ἐπὶ τὴν θύραν καὶ κρούω· ἐάν τις ἀκούσῃ τῆς φωνῆς μου καὶ ἀνοίξῃ τὴν θύραν, εἰσελεύσομαι πρὸς αὐτὸν καὶ δειπνήσω μετ' αὐτοῦ καὶ αὐτὸς μετ' ἐμοῦ» (Ἀποκ. 3,20). Αὐτὸς ὁ «θεῖος δεῖπνος», αὐτὴ ἡ προσωπικὴ πληρότητα στὴ σχέση καὶ ἐπικοινωνία μὲ τὸ Θεὸ φέρνει τέτοια «καλὴν ἀλλοίωσιν», ποὺ αὐτὸς ποὺ τὴν ὑπέστη, ἐπιζητεῖ συνεχῶς νὰ «ἀφαιρεῖται» ἀπὸ τὰ τοῦ κόσμου καὶ νὰ «μεταφέρεται» στὴν πνευματικὴ «τρυφή» τῆς κατὰ τὸ δυνατόν «πρόσωπον πρὸς πρόσωπον» (Α' Κορ. 13,12), ἀπὸ τὸν παρόντα κόσμον, ἐπικοινωνίας καὶ σχέσεως μὲ τὸ Θεό. Καὶ αὐτὴ ἡ ἐπικοινωνία καὶ σχέση δὲν ἔχει ἀνάγκη ἀπὸ «θεωρητικὲς θέσεις ποὺ πρέπει καταρχὴν νὰ ἀποδειχθῶν». Εἶναι «μιὰ προσωπικὴ σχέση, σὲ ἓνα τρόπο ζωῆς ποὺ συνιστᾷ σχέση μὲ τὸν Θεό, ποὺ ὁδηγεῖ προοδευτικὰ καὶ βιωματικὰ στὴ σχέση μαζί Του». Εἶναι μιὰ σχέση ποὺ δημιουργεῖται «μέσα ἀπὸ ἓνα τρόπο ζωῆς καὶ ὄχι μέσα ἀπὸ ἓνα τρόπο σκέψης» («Ἀλφαβητάρι τῆς πίστεως», Χρ. Γιανναρᾶ, σελ. 28). Καὶ αὐτὸς ὁ τρόπος ζωῆς ἀναζητᾷ νὰ ἔχει ὅσο τὸ δυνατόν πιὸ αἰσθητὴ, πιὸ ἀπτή, πιὸ ψηλαφητὴ τὴν παρουσία τοῦ προσώπου τοῦ Θεοῦ. Ἡ βαθιὰ ἐπιθυμία εἶναι νὰ γίνεται καθημερινὰ καὶ πιὸ ἐντονη ἡ κατάστασις ἐκεῖνη τοῦ: «ἐσημειώθη ἐφ' ἡμᾶς τὸ φῶς τοῦ προσώπου Σου, Κύριε». Ὡσὰν νὰ ἐγγράφεται καὶ νὰ χαράσσεται μέσα στὴν προσωπικὴ ζωὴ του ἡ προσωπικὴ παρουσία τοῦ Θεοῦ. Στὴν κατάστασις αὐτὴ ὁ ἄνθρωπος «ἀφαιρεῖ» καὶ «ἀποβάλλει» κάθε ἄλλη ἐνασχόλησις καὶ ἐνδιαφέρον καὶ ἐπιδιώκει τὴν ἐνατένισις μόνον τοῦ Θεοῦ Προσώπου.

Στὸ «Γεροντικὸν» ἀναφέρεται πῶς «τρεῖς τῶν πατέρων εἶχον ἔθος κατ' ἐνιαυτὸν ὑπάγειν πρὸς τὸν μακάριον Ἀντώνιον. Καὶ οἱ μὲν δύο

ἠρώτων αὐτὸν περὶ λογισμοῦ καὶ σωτηρίας ψυχῆς, ὁ δὲ εἷς πάντα ἐσιώπα μηδὲν ἐρωτῶν. Μετὰ δὲ πολὺν χρόνον λέγει αὐτῷ ὁ ἀββάς Ἀντώνιος. Ἴδοὺ τοσοῦτον χρόνον ἔχεις ἐρχόμενος ὧδε καὶ οὐδὲν ἐρωτᾷς με. Καὶ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτῷ. Ἀρκεῖ μοι μόνον τὸ βλέπειν σε, πάτερ», («Ἀποφθέγματα γερόντων» Π.Ε «Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς», σελ. 60). «Ἀρκεῖ μοι μόνον τὸ βλέπειν σε, πάτερ». Μοῦ ἀρκεῖ νὰ σὲ βλέπω, πάτερ. Παραμερίζει τὰ πάντα καὶ ἀρκεῖται στὴν ἐνατένισις τοῦ προσώπου τοῦ Ἁγίου, ποὺ δὲν παύει νὰ εἶναι ἄνθρωπος καὶ νὰ μεταφέρει τὴν ἀνθρώπινη παναμαρτωλότητα. Ἀπὸ τὸ περιστατικὸ αὐτὸ μπορεῖ κανεὶς νὰ ὑποψιασθεῖ καὶ νὰ προσεγγίσει κάπως τὸ τι αἰσθάνεται ἐκεῖνος ποὺ κινεῖται ἀπὸ θεῖο ἔρωτα, ποιὲς ἐμπειρίες ἔχει, τι εἶδους ἐπικοινωνία ἔχει μὲ τὸ Θεὸ καὶ πῶς «ἀφαιρεῖται» στὸ νὰ ἐνατενίζει «τὸ φῶς τοῦ προσώπου» Του. Ἔτσι ἐξηγεῖται ἡ στάσις ἐκεῖνου, ποὺ ἀφιερώνεται στὸ Θεό: «ἡγοῦμαι πάντα ζημίαν εἶναι διὰ τὸ ὑπερέχον τῆς γνώσεως Χριστοῦ Ἰησοῦ τοῦ Κυρίου μου, δι' ὃν τὰ πάντα ἐζημιώθην, καὶ ἡγοῦμαι σκύβαλα εἶναι, ἵνα Χριστὸν κερδήσω» (Φιλ. 3,8). Πραγματικὰ αὐτὸς, ποὺ ἐπιθυμεῖ νὰ ἐνατενίζει συνεχῶς τὸ πρόσωπον τοῦ Κυρίου, ὅλα τὰ θεωρεῖ μειονεκτῆματα σὲ σχέση μὲ τὸ ἀσύγκριτο ἀνώτερο ἀγαθὸ ποὺ κέρδισε γνωρίζοντας τὸν Ἰησοῦ Χριστό, τὸν Κύριό Του. Γι' αὐτὸν ὅλα πετιοῦνται καὶ παραμερίζονται καὶ θεωροῦνται σκουπίδια, ἀρκεῖ μόνον νὰ μὴ χάσει τὴν ἐπικοινωνία καὶ σχέση μὲ τὸ Χριστό. Γιὰ νὰ διατηρεῖ αὐτὴ τὴν σχέση ἀκατάπαυστη καὶ ἀδιάκοπη ἀγωνίζεται νὰ περιορίζει τὶς ὑλικὲς καὶ βιοτικὲς του ἀνάγκες στὸ ἐλάχιστο γιὰ νὰ μπορεῖ, κατὰ τὸ δυνατόν, νὰ μὴ ἔχει «ἀνάπαυσιν ἡμέρας καὶ νυκτὸς» παρατηρώντας τὸ «φῶς τοῦ προσώπου» τοῦ ἡγαπημένου.

Εἰδικότερα ἡ μοναστικὴ πολιτεία τείνει νὰ μιμηθεῖ τὴν ἀγγελικὴ βιοτὴ στὴν ἐπικοινωνία τῆς μὲ τὸ Θεό. Κατατείνει στὸ ἰδεώδες τῆς ἀκατάπαυστης καὶ ἀδιάλειπτης καὶ ἀδιάκοπης καὶ ἀσίγαστης λατρευτικῆς στάσεως ὡς μονίμου τρόπου ζωῆς.

Νά γιατί μέσα στὴν ἐκκλησιαστικὴ μας ἱστορία ἔγιναν πολλὲς προσπάθειες γιὰ τὴν πραγμάτωσις αὐτοῦ τοῦ ἰδεώδους. Ἐνα ἀναρίθμητο πλῆθος ἀναζητούντων «τὸ φῶς τοῦ προσώπου»

Κυρίου τοῦ Θεοῦ εἶτε «ἐν ἐρημίαις πλανώμενοι καὶ ὄρεσι καὶ σπηλαίοις καὶ ταῖς ὄποις τῆς γῆς» (Ἐβρ. 11,38) εἶτε μέσα στίς μοναστικὲς κοινότητες, εἶχαν ὡς τελικὸ στόχο αὐτὸ τὸ ἰδεῶδες. Ἡ ἀναζήτησή τους ἦταν νὰ μπορέσουν μέσα ἀπὸ τοὺς περιορισμοὺς τῆς ἀνθρωπίνης φύσεώς τους νὰ φθάσουν στὴν ἀκρότητα, νὰ ἐφαρμόσουν τὸ «ἀδιαλείπτως προσεύχεσθε» (Α' Θεσ. 5,17), κατὰ γράμμα καὶ μ' ὅλη τὴν συνέπειά του. Συνεπαρμένον ἀπὸ τὸ λόγο τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ παραδείγματα προηγούμενων ἀναζητητῶν τῆς ἀκατάπαυστης ἐνατενίσεως τοῦ προσώπου τοῦ Κυρίου, βρέθηκαν σὲ «μέτρα» ὑπερανθρώπινα.

Γι' αὐτοὺς ὄντως «ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ» ἦταν «ζῶν καὶ ἐνεργῆς καὶ τομώτερος ὑπὲρ πᾶσαν μάχαιραν δίστομον καὶ δικνούμενος ἄχρι μερισμοῦ ψυχῆς τε καὶ πνεύματος, ἁρμῶν τε καὶ μυελῶν, καὶ κριτικὸς ἐνθυμήσεων καὶ ἐννοιῶν καρδίας» (Ἐβρ. 4,12) καὶ γινόταν ἀποδεκτὸς μ' ὅλη τὴ συνέπεια.

«Τὸ προσεύχεσθε ἀδιαλείπτως» (Α' Θεσ. 5,17). Τὸ «ἀγρυπνεῖτε ἐν παντὶ καιρῷ δεόμενοι...» (Λουκ. 21,36). Τὸ «ἐσπέρας καὶ πρωῖ καὶ μεσημβρίας διηγῆσομαι καὶ ἀπαγγελῶ, καὶ εἰσακούσεται τῆς φωνῆς μου» (Ψαλμ. 54,18). Τὸ «Κύριε ὁ Θεὸς τῆς σωτηρίας μου, ἡμέρας ἐκέκραξα καὶ ἐν νυκτὶ ἐναντίον σου» (Ψαλμ. 87,1) καὶ ἕνα ἄλλο πλῆθος σχετικῶν χωρίων τοὺς καθόριζε τὸν πνευματικὸ τους προσανατολισμὸ.

Ἀκόμη τὸ τοῦ Ἁγίου Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου: «Θεοῦ μνημονευτέον μᾶλλον ἢ ἀναπνευστέον», δηλαδὴ νὰ προτιμᾶς νὰ θυμᾶσαι τὸ Θεὸ παρὰ νὰ ἀναπνέεις. Ὅσον καὶ ἂν αὐτὸ φαίνεται παράλογο καὶ ἀφύσικο καὶ ἐξωπραγματικὸ γιὰ τὸν «σαρκικὸν» ἄνθρωπο, τόσο γιὰ τὸν «πνευματικόν», δηλαδὴ τὸν ἄνθρωπο ποὺ στέκεται, ὁμιλεῖ καὶ ἐνεργεῖ «ἐν ἀγίῳ Πνεύματι» εἶναι μιὰ χειροπιαστὴ πραγματικότητα καὶ μιὰ καθημερινὴ ἐμπειρία καὶ βίωμα ζωῆς. Διὰ πᾶσαν ὥραν καὶ πᾶσαν στιγμήν, «ἐν παντὶ καιρῷ καὶ πάση ὥρᾳ», ὅπως ἀναφέρεται στὴν εὐχὴ τοῦ ἀποδείπνου, ἐνατενίζει «τὸ φῶς τοῦ προσώπου» τοῦ Κυρίου καὶ ἀναζητεῖ ἔτι περισσότερον κάθε ἡμέρα νὰ σπάσει τὰ δεσμὰ καὶ τοὺς περιορισμοὺς τῆς ἀνθρώπινης του φύσεως γιὰ νὰ ἔχει τὴν ἀκατάπαυστη ἐπικοινωνία καὶ σχέση. Ἀγωνίζεται νὰ ἐπιτύχει τὸ τοῦ Μωϋσέως, νὰ σταθεῖ «ἐνώπιος ἐνωπίω» καὶ νὰ ἔχει τὴν ἐπικοινωνία

«ὡς εἰς τις λαλήσει πρὸς τὸν ἑαυτὸν φίλον» (Ἐξοδ. 33,11).

Οἱ ἄγευστοι καὶ ἀνυποψίαστοι αὐτῆς τῆς προσωπικῆς καὶ ἐμπειρικῆς σχέσεως καὶ ἐπικοινωνίας μὲ τὸ Θεό, ἐπηρεασμένοι ἀπὸ τὴ δραστηριότητα, ἀκόμη καὶ αὐτῆς τῆς ἱεραποστολῆς, συχνὰ διερωτῶνται ποιά εἶναι ἡ προσφορὰ σημερα τῶν μοναχικῶν κλήσεων. Ποιὸ πρακτικὸ καὶ ὠφελμιστικὸ ἔργο μποροῦν νὰ ἀσκήσουν οἱ μοναχοὶ μὲ τίς συνεχεῖς προσευχὲς καὶ δεήσεις καὶ λατρευτικὲς ἐκδηλώσεις. Μάλιστα, ὅταν κάποιος ἀπ' αὐτοὺς τοὺς μοναχοὺς τυχαίνει νὰ εἶναι καὶ πτυχιούχοι θετικῶν ἢ ἀνθρωπιστικῶν ἐπιστημῶν, τότε τὰ ἐρωτήματά τους εἶναι καὶ ἐπικριτικά, γιὰτὶ «ἀχρήστευσαν» τὰ πτυχία τους καὶ κλείσθηκαν στίς προσευχὲς, ἐνῶ θὰ μπορούσαν νὰ ἀσκήσουν τὴν ἐμπρακτὴ ἀγάπη μὲ τὴν ἐπιστήμη τους μέσα στίς ἀνθρώπινες κοινωνίες, ποὺ ἔχουν τόση ἀνάγκη.

Σ' ὅλα αὐτὰ ὑπάρχει μιὰ ἀληθοφάνεια καὶ ἐκ πρώτης ὄψεως ἕνας ἐντυπωσιασμοὸς ἐπιβαρυντικὸς γιὰ τίς μοναστικὲς κλήσεις. Ὅμως κάθε τι ποὺ φαίνεται καὶ ἐντυπωσιάζει ὡς ἀληθὲς δὲν εἶναι καὶ στὴν πραγματικότητα. Καὶ στὴν περίπτωσή μας οἱ ἀληθοφάνειες καὶ οἱ ἐντυπωσιασμοὶ αὐτοὶ ἀπλῶς φανερώνουν ἄγνοια, προκατάληψη, παρεξήγηση καὶ κάποτε καὶ ἐμπάθεια.

Ἐκεῖνο ποὺ ἔχει σημασία ἐν προκειμένῳ εἶναι πὼς ἐκεῖνοι ποὺ ἐνσυνείδητα καὶ μὲ προσωπικὴ τους ἐλεύθερη ἐπιλογή «εὐνούχισαν ἑαυτοὺς διὰ τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν» (Ματθ. 19,12) φλέγονται ἀπὸ τὸ βαθὺ πόθο νὰ παραμερῖζον κάθε δικαίωμά τους καὶ νὰ ἀρκοῦνται νὰ ἐνατενίζουν «τὸ φῶς τοῦ προσώπου» Κυρίου τοῦ Θεοῦ.

Βεβαίως σ' αὐτὸν τὸν προσανατολισμὸ ἔγιναν καὶ ὑπερβολές, παρατηρήθηκαν καὶ ἐπισφαλεῖς ἀκρότητες. Ὅμως δὲν ἔπαυσε ἡ γνήσια καὶ ἀνόθευτη ἀναζήτηση μιᾶς ὅσο τὸ δυνατόν μεγαλύτερης ἀπελευθερώσεως ἀπὸ τὰ δεσμὰ καὶ τοὺς περιορισμοὺς τῆς ἀνθρώπινης μας φύσεως γιὰ τὴν ὅσο πληρέστερη ἐπικοινωνία καὶ σχέση μὲ τὸ Θεό. Ἐνδεικτικὰ νὰ ἀναφερθοῦν μόνο τώρα —γιὰτὶ στὴ συνέχεια θὰ ἔχουμε ἀναλυτικὴ ἀναφορὰ στὴν «ἱστορικὴ ἐξέλιξη τῶν ἀκολουθιῶν τοῦ νυχθημέρου» — οἱ διάφορες μονὲς τῶν «Ἀκοιμήτων», μὲ πρώτη τοῦ ὁσίου Ἀλεξάν-

Η ΥΠΟΔΟΧΗ ΤΟΥ ΜΑΚ. ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΑΛΒΑΝΙΑΣ κ. ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΥ ΩΣ ΑΝΤΕΠΙΣΤΕΛΛΟΝΤΟΣ ΜΕΛΟΥΣ ΤΗΣ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ*

(14η Δεκεμβρίου 1993)

Όλες σχεδόν οι Ἐκκλησίες και οι χριστιανικές Ὁμολογίες ὑποστήριξαν τις διακηρύξεις περι δικαιωμάτων του ἀνθρώπου. Κατὰ τὴν πρώτη ἰδρυτική Συνέλευση τοῦ Π.Σ.Ε. — στο ὅποιο σήμερα μετέχει και ἡ Ὁρθόδοξος Ἀυτόκεφαλος Ἐκκλησία τῆς Ἀλβανίας— διαδηλώθηκε ὅτι «ἡ θρησκευτική ἐλευθερία εἶναι συνέπεια τοῦ γεγονότος ὅτι ὁ ἄνθρωπος δημιουργήθηκε ἐλεύθερος ἀπὸ τὸν Θεὸ και συνεπῶς ἡ παραχώρηση

τῆς θρησκευτικῆς ἐλευθερίας δὲν εἶναι δυνατό νὰ ἐξαρτᾶται ἀπὸ ὅποιαδήποτε κυβέρνηση». Οι θέσεις αὐτές, ποὺ ἀναγγέθηκαν στὶς ἀρχὲς Σεπτεμβρίου 1948, ἐπηρέασαν ἀποφασιστικά τὴν τελικὴ διατύπωση τοῦ κειμένου τῆς Οἰκουμενικῆς Διακηρύξεως τῶν Δικαιωμάτων τοῦ ἀνθρώπου τοῦ Ο.Η.Ε., ποὺ ψηφίσθηκε στὶς 10 Δεκεμβρίου τοῦ ἴδιου ἔτους³⁰. Στὴ διάρκεια τῶν 45 ἐτῶν τῆς πορείας του ὡς σήμερα τὸ Π.Σ.Ε. ἔδει-

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 330 τοῦ ὑπ' ἀρ. 9 τεύχους.

30. Ἐνα χρόνο ἀργότερα (1949), στὸ Chichester τῆς Ἀγ-

δρου, ποὺ τὴν ἱδρυσε στὸν Γομόνα τοῦ Εὐξείνου Πόντου στὶς ἀρχὲς τοῦ 5ου αἰῶνος.

Ἀκολούθησαν και ἄλλες παρόμοιες, πάντα με ἀντικειμενικὸ σκοπὸ νὰ γεμίζει ὅλο τὸ εἰκοσιτετράωρο, ἡμέρα και νύκτα, με ἀδιάλειπτη λατρεία, χωρὶς καμιά παρέκκλιση με ἐναλλαγὴ συνεχῆ τῶν πατέρων γιὰ νὰ μὴν ὑπάρξει διακοπή. Βεβαίως αὐτὲς οἱ προσπάθειες ὅσο και ἂν δὲν εἶχαν τὴ συνέχειά τους μέσα στὴν μοναστικὴ πολιτεία, ὅμως ἔρχονταν νὰ ἐπισημάνουν τὴν ἀναζήτηση μιᾶς πλήρους, ἀκατάπαυστης και ἀδιάλειπτης ἐπικοινωνίας με τὸ Θεό.

Με τὸ πέρασμα τῶν χρόνων παραμερίσθηκαν οἱ ὑπερβολὲς και ἡ ἴδια ἡ πείρα τῆς πνευματικῆς ζωῆς μέσα στὰ ἀνεκτὰ και δυνατὰ ἀνθρώπινα μέτρα ὁδηγήθηκαν οἱ ἅγιοι Πατέρες, «οἱ τὰ πάντα καλῶς διαταξάμενοι», νὰ καθορίσουν ἓνα τυπικὸ, ποὺ νὰ μπορεῖ νὰ ἔχει συνέχεια και ἐφαρμογὴ ἀπ' ὅλους. Σήμερα τὸ τυπικὸ αὐτὸ εἶναι οἱ ἀκολουθίες τοῦ νυχθημέρου δηλαδή ὁ ἑσπερινός, τὸ ἀπόδειπνον, τὸ μεσονυκτικόν, ὁ ὄρθρος και οἱ ὥρες. «Ἡ ἑπταδικὴ ἀκολουθία» ὅλου τοῦ εἰκοσιτετράωρου, ποὺ ἔρχεται νὰ μεταμορφώσει και ἐξαγιάσει ὅλην τὴν ἡμέραν, σύμφωνα και με τὸ τοῦ Ψαλμοδοῦ: «ἐπτάκις τῆς ἡμέρας ἦνεσά σε ἐπὶ τὰ κρίματα τῆς δικαιοσύνης σου» (Ψαλμ. 118,164), ἦλθε κατ' ἀρχὴν νὰ καλύψει τις πνευματικὲς ἀναζητήσεις στὶς μοναστικὲς κοινότητες. Ὅπως ὅμως «φῶς τοῖς μοναχοῖς οἱ ἄγγελοι», ποὺ στὸν οὐρανὸ ἀκατάπαυστα και ἀδιάλειπτα δοξολογοῦν και ὑμνοῦν τὸν Τριαδικὸν Θεὸ και ὡς φωτεινὰ παραδείγματα κινοῦν τοὺς μοναχοὺς μέσα στὰ μέ-

τρα τοῦ δυνατοῦ νὰ τοὺς μιμηθοῦν, ἔτσι και «φῶς τοῖς κοσμοῖς ἡ μοναστικὴ πολιτεία». Ὁ «λαὸς τοῦ Θεοῦ», ποὺ παλεῦει καθημερινὰ μέσα στὶς μέριμνες και τὰ προβλήματα και τις ὀδύνες τῆς ζωῆς, ἔχει μπροστὰ του τὸ ἰδεώδες τῆς μοναστικῆς πολιτείας, ποὺ στέκεται και ὡς πρότυπο γιὰ τὴ σχέση και ἐπικοινωνία του με τὸ Θεό, μέσα στὰ μέτρα τοῦ δυνατοῦ τῆς κοσμικῆς του ζωῆς.

Ἡ ἁγία μας Ἐκκλησία με σκοπὸ νὰ δημιουργήσει ἀτμόσφαιρα συνεχοῦς ἐπαφῆς και ἐπικοινωνίας με τὸ Θεὸ γιὰ ὅλο τὸ πλήρωμά της, ὥστε μέσα σ' αὐτὴ νὰ ζεῖ και νὰ κινεῖται και νὰ αἰσθάνεται, κατὰ τὸ δυνατόν περισσότερο, τὴν παρουσία τοῦ Θεοῦ, μετέφερε τὴν «ἐπταδικὴ ἀκολουθία» τοῦ νυχθημέρου και στὶς ἐνοριακὲς κοινότητες.

Ἡ φετινὴ ἱερατικὴ μας σύναξη θὰ ἔχει τὴν εὐκαιρία με τὴν παρουσία τῶν πανεπιστημιακῶν μας δασκάλων, ποὺ πάντα με προθυμία δέχονται τὴν πρόσκληση τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως μας, νὰ διερευνήσει και νὰ πληροφορηθεῖ ἀπὸ ἀρμόδια πρόσωπα τὴν «ἱστορικὴ ἐξέλιξη τῶν ἀκολουθιῶν τοῦ νυχθημέρου», «τὸ θεολογικὸ τους περιεχόμενο», τὴν «ποιμαντικὴ ἀξιοποίησή τους» και τὴν «τελετουργικὴ ἀνάλυση» αὐτῶν τῶν ἀκολουθιῶν τοῦ νυχθημέρου.

Ἐκ τῶν προτέρων ἐκφράζω τις πολλὲς εὐχαριστίες μου στοὺς ἀγαπητοὺς εἰσηγητὲς τῶν ἐπιμέρους θεμάτων και εὐχομαι «πᾶσαν δόσιν ἀγαθὴν και πᾶν δῶρημα τέλειον ἄνωθεν καταβαῖνον ἀπὸ τοῦ Πατρὸς τῶν φώτων» (Ἰακ. 1,17).

ξε ξεχωριστό ενδιαφέρον για τὰ ἀνθρώπινα δικαιώματα, δίνοντας ιδιαίτερη ἔμφαση στὸ θέμα τῆς θρησκευτικῆς ἐλευθερίας (Amsterdam 1948, Evanston 1954, New Delhi 1961) καὶ ὄχι μόνο ὑποστήριξε, ἀλλὰ καὶ ἠγήθηκε στὸν ἀγώνα γιατὰ τὰ ἀνθρώπινα δικαιώματα σὲ τοπικό, ἐθνικό καὶ διεθνὲς ἐπίπεδο³¹. Καὶ στὴν περίπτωση τῆς Ἀλβανίας ἔχει ἐπανειλημμένως λάβει σαφὴ θέση γιατὴν ὑπεράσπιση τῶν δικαιωμάτων τοῦ ἀνθρώπου.

3. Σὲ ὅλες τὶς σχετικὲς χριστιανικὲς συζητήσεις, διακηρύξεις καὶ προσπάθειες μετέχει ἐνεργῶς ἀπὸ τὸ 1948 καὶ ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία μὲ βασικὸ συντονιστὴ τὸ Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο. Στὴ διάρκεια τῆς ἱστορίας της, μὲ τὸ δόγμα, τὴ λατρεία, τὴ δράση της, ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία ζεῖ καὶ κηρύσσει ἀδιάκοπα τὴ βιβλικὴ ἀποκάλυψη ὅτι ὁ ἄνθρωπος ἔχει πλασθεῖ κατ' εἰκόνα Θεοῦ καὶ ὀφείλει νὰ κινεῖται πρὸς τὸ καθ' ὁμοίωση, ὅτι ὀλόκληρη ἡ ἀνθρωπότητα προῆλθε ἀπὸ ἓνα ἀνθρώπινο ζεύγος ποῦ δημιούργησε ὁ Θεός. Συνεπῶς, ὅλοι οἱ ἄνθρωποι, ἀνεξάρτητα ἀπὸ φυλὴ, χρῶμα, γλῶσσα, μόρφωση, εἶναι προικισμένοι μὲ τὴν ἀξιοπρέπεια τῆς θεϊκῆς τους καταγωγῆς. Ἐνῶ ἡ δυτικὴ σκέψη τόνισε περισσότερο σὰν χαρακτηριστικὸ τῆς θείας αὐτῆς εἰκόνας τὸ νοῦ, τὴ νόηση καὶ τὴ

γλία στὴν Κεντρικὴ Ἐπιτροπὴ τοῦ Π.Σ.Ε. συναποφασίσθηκε ὅτι «ἡ θρησκευτικὴ ἐλευθερία ἀποτελεῖ τὴν προϋπόθεση καὶ τὸ φρουρὸ πάσης ἄλλης ἐλευθερίας». Γενικότερα γιατὴν ἀντιμετώπιση τῶν ἀνθρώπινων δικαιωμάτων στὸ χριστιανικό, καὶ ιδιαίτερα στὸν πρότεσταντικό κόσμο, βλ. J.F. Collange, *Théologie des droits de l' homme*, Paris, Cerf, 1989. *Forms of Solidarity: Human Rights*, Geneva, International Reformed Centre John Knox, 1988. E. Weingartner, *Human Rights on the Ecumenical Agenda*, Geneva, CCIA Background Information 3, 1983. U. Schenner, «Les droits de l' homme à l' intérieur des Eglises protestantes», *Revue d'histoire et de philosophie religieuse* 58(1978), σελ. 379-397. Βλ. καὶ ἐπομένῃ σημείωση.

31. Τὸ Π.Σ.Ε. πῆρε σαφὴ θέση σὲ παραβάσεις τῶν ἀνθρώπινων δικαιωμάτων, ὅπως ρατσισμός (1968), βασανιστήρια (1977), ἐκτελέσεις χωρὶς δικαστικὴ ἀπόφαση (1982). Ἐνας ἀπὸ τοὺς Γεν. Γραμματεῖς τοῦ Ὄργανισμοῦ αὐτοῦ, ὁ Philip Potter, εἶχε ἐπισημάνει ὅτι «Ὅπως ἡ θεολογία γιατὸ καιρὸ κάποτε ἐθεωρεῖτο ἡ «βασίλισσα τῶν ἐπιστημῶν», ἔτσι καὶ ἡ θρησκευτικὴ ἐλευθερία ἦταν στὰ πρῶτα χρόνια τοῦ Π.Σ.Ε. ἓνα εἶδος πρίγκιπος τῶν ἀνθρώπινων δικαιωμάτων». — *Religious Freedom: Main Statements by the W.C.C. 1948-75*, Geneva, W.C.C. 1976. L.S. Swidler, ed., *Religious Liberty and Human Rights in Nations and Religions*, Philadelphia, Ecumenical Press, 1986. N. Koshy, *Religious Freedom in a Changing World*, Geneva, W.C.C. 1992. Τοῦ Αὐτοῦ, «Religious Liberty», *Dictionary of the Ecumenical Movement*, ed. by N. Lossky, J.-M. Bonino, J.S. Pobe, T.F. Stranky, G. Wainwright, P. Weble, Geneva, W.C.C., 1991, σελ. 860.

θέληση, ἡ ἀνατολικὴ θεολογία ἐπεσήμανε ιδιαίτερα τὸ στοιχεῖο τῆς ἐλευθερίας καὶ τῆς ἀγάπης, θέτοντας σὰν κέντρο ἀναφορᾶς τὴν ἐν ἐλευθερίᾳ καὶ ἀρμονίᾳ ἀγάπη καὶ κοινωνία τῶν προσώπων τῆς Ἁγίας Τριάδος³².

Ὁ Λόγος τοῦ Θεοῦ μὲ τὴν ἐνανθρώπησιν Του ἐνώθηκε μὲ ὀλόκληρο τὸ ἀνθρώπινο «φύραμα». «Σῶμα δὲ αὐτοῦ (τοῦ Χριστοῦ), καθὼς εἴρηται πολλάκις, πᾶσα ἡ ἀνθρωπίνη φύσις ἢ κατεμίχθη», διευκρινίζει ὁ ἅγιος Γρηγόριος Νύσσης³³. Ἐκτοτε κάθε ἄνθρωπος καλεῖται νὰ φθάσει ἐν Χριστῷ, διὰ τῆς χάριτος τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, σὲ κάτι ἀσύλληπτα μεγάλο: νὰ προχωρήσει στὴ θέωση. Ἡ θέωση αὐτὴ δὲν σημαίνει ἔνωση τοῦ ἀνθρώπου μὲ τὴν ἀπρόσιτη θεία οὐσία, ὅπως τὴν φαντάζεται ὁ πανθεϊσμός, ἀλλὰ κοινωνία, μέθεξη στὶς ἀκτιστες ἐνέργειες τοῦ Θεοῦ, ἀνάκραση στὴ δόξα Του³⁴. Προσλαμβάνοντας ὁ Χριστὸς τὴν ἀνθρώπινη φύση, χάρισε ἀσύλληπτη ἀξία στὸν ἄνθρωπο, στὸ κάθε ἀνθρώπινο πρόσωπο, σφραγίζοντας ὀριστικὰ τὴν ἐλευθερία καὶ τὴν ἀξιοπρέπειά του.

Μέσα στὰ ἀλλεπάλληλα ρήγματα ἀπὸ τὶς ἀνθρώπινες διχοστασίες ἡ Ἐκκλησία καλεῖται νὰ συνεχίζει ἀδιάκοπα, σὲ κάθε τόπο καὶ χρόνο, τὴ διακονία τῆς «καταλλαγῆς» (2 Κορ. 5, 18-20), αὐτὴ τὴ συμφιλίωση, παγκοσμίων διαστάσεων, ποῦ πραγματοποιοῖσε ὁ Χριστὸς. Ἡ ὀρθόδοξη Ἐκκλησία, ζώντας τὸ μυστήριό τῆς ἐν Χριστῷ Σωτηρίας, τῆς Σαρκώσεως τοῦ Λόγου, τοῦ Σταυροῦ καὶ τῆς Ἀναστάσεως, διακηρύσσουν τὴν ἀνεξιχνίαστη, «τὴν ὑπερβάλλουσαν τῆς γνώσεως ἀγάπην τοῦ Χριστοῦ» (Ἐφεσ. 3,19), ἔχει πάντοτε ὑπογραμμίσει τὴν ἱερότητα τοῦ κάθε ἀνθρώπινου προσώπου, ἀνεξαρτήτως καταγωγῆς, ἐθνικότητος, θρησκείας, ἐνοχῆς ἢ ἀρετῆς.

32. Ἀ. Γιαννουλάτου, *Πρὸς Παγκόσμιον Κοινότητα*. Δυνατότητες καὶ εὐθύναι, Ἀθήναι 1975. Ἀνάτυπον ἀπὸ τὴν Ἐπιστημονικὴν Ἐπετηρίδα τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, τόμ. Κ'.

33. Γρηγορίου Νύσσης, Λόγος εἰς τὸ «Ὅταν ὑποταγῇ αὐτῷ τὰ πάντα...», Migne, PG 44,1320B. Καὶ σὲ ἄλλο τοῦ ἔργου ἐπεξηγεῖ: «... τῷ ἀνθρώπῳ ἀνακραθεῖς καὶ πᾶσαν ἐν ἑαυτῷ τὴν ἡμετέραν φύσιν δεξάμενος, ἵνα τῇ πρὸς τὸ θεῖον ἀνακράσει, συναποθεωθῇ τὸ ἀνθρώπινον, διὰ τῆς ἀπαρχῆς ἐκείνης παντὸς συναγιαζομένου τοῦ τῆς φύσεως ἡμῶν φυράματος». — Ἀντιρρητικός πρὸς τὰ Ἀπολλιναρίου, Migne, PG 45,1152C.

34. Ἀ. Θεοδώρου, *Ἡ περὶ θεώσεως τοῦ ἀνθρώπου διδασκαλία τῶν Ἑλλήνων Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας μέχρι Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ*, Ἀθήναι 1956, Γ. Μαντζαρίδου, *Ἡ θέωσις τοῦ ἀνθρώπου: Ὁ ἅγιος Γρηγόριος Παλαμᾶς καὶ ἡ ὀρθόδοξος παράδοσις*, Θεσσαλονίκη 1963.

Και κυρίως έχει τονίσει τὸ δικαίωμα τοῦ ἀνθρώπου νὰ ἀγαπήσει καὶ νὰ ἀγαπηθεῖ, διότι ἔτσι μόνο ὀλοκληρώνεται. «Ὁ Θεὸς ἀγάπη ἐστὶ καὶ ὁ μένων ἐν τῇ ἀγάπῃ ἐν τῷ Θεῷ μένει καὶ ὁ Θεὸς ἐν αὐτῷ» (Ἰω. 4,16). Γι' αὐτὸ ἡ κεντρικὴ ὀπτικὴ γωνία, ἀπὸ τὴν ὁποία βλέπει τὴν εὐθύνη του ὁ χριστιανὸς στὸ τοπικὸ ἢ παγκόσμιον ἐπίπεδο, ἢ βασικὴ πηγὴ ἐμπνεύσεως καὶ ἐνεργείας παραμένει ἡ ἀγάπη μὲ τὶς ἀπροσμέτρητες διαστάσεις της, ὅπως τὴν ἀποκαλύπτει ἡ μορφὴ τοῦ Χριστοῦ στὴν Ἀγία Γραφή, τὴ χριστιανικὴ θεολογία καὶ ζωή.

Μέσα σ' αὐτὴ τὴν προοπτικὴ προσπαθεῖ νὰ προωθήσει τὴν εἰρηνικὴ συνύπαρξη ἢ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία στὴν Ἀλβανία, μένοντας σταθερὰ ἀφοσιωμένη στὴν ἀλήθεια ποὺ ἐνσαρκώνει. Ἡ ἐλευθερία τῆς ἀγάπης δὲν δεσμεύεται ἀπὸ τὶς πεποιθήσεις τοῦ ἄλλου. «Μακάριος ἄνθρωπος ὃς πάντα ἄνθρωπον ἐξ ἴσου ἀγαπήσει δύναται» (Μαξιμὸς ὁ Ὁμολογητὴς)³⁵. Ἡ χριστιανικὴ ἀγάπη ἔχει ἐξ ὀρισμοῦ πανανθρώπινες, παγκόσμιες διαστάσεις. Κανένας φραγμὸς δὲν μπορεῖ νὰ τὴν ἀναστείλει, οὔτε ἐθνικὸς, οὔτε θρησκευτικὸς. Ὅταν ἀποδεχόμεστε τὸν ἄλλο ἄνθρωπο καὶ τὴν ἄλλη κοινότητα μὲ βαθὺ σεβασμὸ τῆς ἐλευθερίας τους, χωρὶς τὴν ἀπαίτηση νὰ δεχθῶν ἀναγκαστικὰ τὶς δικές μας ἀπόψεις, ἔχουμε ἄνεση ἀναστροφῆς μὲ τοὺς ὀπαδοὺς διαφορετικῶν θρησκευτικῶν ἀντιλήψεων, βαθὺ σεβασμὸ στὰ ἀνθρώπινα δικαιώματα, προθυμία οὐσιαστικῆς συνεργασίας γιὰ τὴν παγκόσμια ἀποδοχὴ καὶ τὴν ὑπεράσπισή τους³⁶.

Τὴν κοινὴ ὀρθόδοξη συνείδηση συνόψισε εὐγλωττα τὸ 1986 ἡ Διακήρυξη γιὰ τὴν εἰρήνη, τὴ δικαιοσύνη καὶ τὰ ἀνθρώπινα δικαιώματα τῆς Γ' Προσυνοδικῆς Πανορθοδόξου Διασκέψεως. «Οἱ Ὁρθόδοξοι Χριστιανοί», ἀναφέρει μεταξὺ ἄλλων, «ζῶμεν κάθε ἡμέραν τὴν θείαν συγκατάβασιν, μαχόμεθα ἐναντίον κάθε φανατισμοῦ καὶ μισαλλοδοξίας μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων καὶ τῶν λαῶν. Ἐπειδὴ διακηρύσσομεν συνεχῶς τὴν ἐνανθρώπησιν τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν θέωσιν τοῦ ἀνθρώπου, ὑπερασπιζόμεθα τὰ ἀνθρώπινα δικαιώ-

ματα δι' ὅλους τοὺς ἀνθρώπους καὶ ὅλους τοὺς λαούς. Ἐπειδὴ βιοῦμεν τὴν θείαν δωρεὰν τῆς ἐλευθερίας μὲ τὸ ἀπολυτρωτικὸν ἔργον τοῦ Χριστοῦ, δυνάμεθα νὰ προβάλωμεν πληρέστερον τὴν καθολικὴν ἀξίαν της διὰ κάθε ἄνθρωπον καὶ λαόν»³⁷.

Συγχρόνως ὅμως μὲ αὐτὴ τὴν αἴσθησι τοῦ χρέους τῆς ἀγάπης χωρὶς σύνορον, στὴν ὀρθόδοξη συνείδηση συνυπάρχουν ἡ ὀδυνηρὴ ἱστορικὴ πείρα ἀπὸ τὶς σχέσεις μὲ ἀνθρώπους ἄλλων θρησκειῶν καὶ ἡ σταθερὴ ἐσχατολογικὴ προοπτικὴ ποὺ μᾶς προφυλάσσουν ἀπὸ τὴν ταλάντευσι μεταξὺ ἀπαισιοδοξίας καὶ ἀφελούς ὑπεραιοδοξίας. Ἐχοντας ὑπ' ὄψη τὶς βαθεῖες διακλαδώσεις τοῦ κακοῦ καὶ τῆς ἀμαρτίας μέσα στὴν κοινωνικὴ δομὴ καὶ τὸ ὑπαρκτικὸ κέντρο τοῦ ἀνθρώπου, ὁ ὀρθόδοξος πιστὸς προσπαθεῖ νὰ διατηρεῖ ἕναν ἤρεμο ρεαλισμὸ, ἀτενίζοντας σταθερὰ τὸ αἰώνιο. Δὲν ἀποκλείεται, ἡ ἐξέλιξι τῆς ἱστορίας νὰ διαψεύσει πολλὰ ἀπὸ τὶς ἐλπίδες μας. Τὸ ἐσχατολογικὸ, πάντως, ὄραμα μᾶς βοηθεῖ νὰ μείνουμε συνεπεῖς στὶς ἀρχές μας καὶ μᾶς γεμίζει ἐλπίδα, ἔστω καὶ ἂν καθημερινὰ διαπιστώνουμε μιὰ τάση καὶ ἀντίθεση ἀνάμεσα στὸ «τέλος», στὸ ὁποῖο προσβλέπουμε, καὶ στὰ χειροπιαστὰ ἱστορικὰ γεγονότα.

* * *

Γιὰ νὰ γίνῃ πραγματικότητα τὸ ὄραμα τῆς εἰρηνικῆς συνυπάρξεως τῶν θρησκευτικῶν κοινοτήτων στὴν Ἀλβανία, δὲν ἀρκοῦν, βεβαίως, οἱ γενικὲς διαπιστώσεις σχετικὰ μὲ τὸ παρελθὸν καὶ ἡ ἀόριστη αἰσιοδοξία γιὰ τὸ μέλλον. Ἡ παράδοσι καὶ ἡ ἱστορικὴ πείρα εἶναι ἀσφαλῶς πολὺτιμες, ἀλλὰ δὲν προσφέρονται γιὰ ἀπλὴ ἀντιγραφή, διότι τὰ σύγχρονα πολιτικο-κοινωνικὰ δεδομένα καὶ τὰ διεθνὴ πλαίσια εἶναι διαφορετικά. Θὰ ἀπαιτηθοῦν νέες πρωτοβουλίες, μὲ δημιουργικὴ σκέψη καὶ εὐρύτερη προοπτικὴ. Θὰ χρειασθεῖ ὅλες οἱ θρησκευτικὲς κοινότητες νὰ ἀναζητήσουν στὰ βαθύτερα στρώματα τῆς διδασκαλίας τους καὶ στὶς καλύτερες σελίδες τῆς παραδόσεώς τους τὶς ἀρχές μιᾶς ὑγιούς ἀνθρωπολογίας, μὲ ἔμφασι στὸν εἰλικρινῆ σεβασμὸ κάθε ἀνθρώπινου προσώπου. Καὶ στὴ συνέχεια νὰ ἀγωνισθοῦν μὲ τὸ ἦθος τῆς ἡγεσίας καὶ τὴν παιδεία ὄλων τῶν μελῶν τους, γιὰ τὴν ἀνάπτυξι καὶ τὴν ἐπικράτησι αὐτῶν τῶν ἀρχῶν. Ἡ κάθε

35. Μαξιμου τοῦ Ὁμολογητοῦ, Ἐκατοντὰς πρώτη τῶν περὶ ἀγάπης κεφαλαίων, γ', *Φιλοκαλία τῶν ἱερῶν νηπιτικῶν*, τόμ. Β., Ἀθήναι, Ἀσπὴρ, 1975, σελ. 5.

36. Βλ. Α. Yannoulatos, «Eastern Orthodoxy and Human Rights», *International Review of Mission* 73(1984), σελ. 454-466. Τοῦ Αὐτοῦ, «Human Rights in the Orthodox Church», *Conscience and Liberty. International Journal of Religious Freedom*, 4th Year, No. 2(8), Winter 1992, σελ. 75-79.

37. Περιοδ. *Ἐπίσκεψις*, τεύχ. 369/15.12.1986.

ΑΙ ΔΥΟ «ΟΥΣΙΩΔΕΙΣ» ΟΨΕΙΣ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ*

Α'

Σήμερον ἐορτάζομεν τὴν ἐορτὴν τῆς Ὁρθοδοξίας, ἢτοι τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς δικῆς μας Ἐκκλησίας, καὶ πᾶν ἐγκώμιον πρὸς Αὐτὴν εἶναι ἀνοίκειον καὶ πενιχρόν, ἀφοῦ εἶναι Αὕτη τὸ μέγα καὶ ἀκατάληπτον μυστήριον, βυθιζόμενον εἰς τὰς αἰδίους καὶ ἀνεξιχνιάστους θείας Βουλὰς καὶ ἐξι-

Τοῦ κ. ΜΕΓΑ Α. ΦΑΡΑΝΤΟΥ

κνούμενον μέχρι τῆς συντελείας τοῦ κόσμου πρὸς σωτηρίαν καὶ λύτρωσιν τῆς ἀνθρωπότητος, ἀλλὰ καὶ συνόλου τῆς κτίσεως. Ἐνεκα τοῦ λόγου δὲ τούτου παραιτοῦμαι τῆς τόλμης νὰ ἐπιχειρήσω νὰ ἀναπτύξω εἰδικὴν τινα, θεολογικὴν, διάλεξιν, ἀρκοῦμενος εἰς τὴν παράθεσιν ἐνὸς παραμυθητικοῦ κηρύγματος, καθὼς πρέπει εἰς τὴν πνευματικὴν ἀτμόσφαιραν τοῦ προηγηθέν-

* Περίληψις τῆς παρουσίας μελέτης ἐδόθη, ὡς ὁμιλία, εἰς τὸν κατανυκτικὸν Ἑσπερινὸν τῆς Κυριακῆς τῆς Ὁρθοδοξίας ἐν τῷ ἱερῷ Ναῷ Ἁγίου Δημητρίου, Παλαιοῦ Ψυχικοῦ, Ἀθηνῶν, τὴν 20.3.1994.

θησκεία καλεῖται νὰ ἀναπτύξει ὅ,τι γνήσιο, ὅ,τι καλύτερο, ὅ,τι βαθύτερο καὶ ὠραιότερο διαθέτει καὶ νὰ προσεγγίσει μὲ αὐτὰ τὸν ἄνθρωπο καὶ γενικότερα τὴν κοινωνία. Καὶ ἀκόμη νὰ τὰ προσφέρει εἰρηνικὰ καὶ ἐποικοδομητικὰ γιὰ τὸ εὐρύτερο σύνολο.

Ἡ πραγματοποίηση τῆς εἰρηνικῆς συνυπάρξεως τῶν θρησκευτικῶν κοινοτήτων, ἀλλὰ καὶ τῶν μὴ θρησκευομένων στὴν Ἀλβανία μπορεῖ νὰ ἀποτελέσει ἓνα δείγμα γραφῆς, ἓνα προάγγελον τύπου συνυπάρξεως εὐρύτερα στὴ Βαλκανικὴ. Ἡ μόνη δυνατότητα νὰ ζήσει εἰρηνικὰ ἡ περιοχή μας εἶναι — μὲ πρωτοβουλία τῶν ἰδίων τῶν θρησκευτικῶν κοινοτήτων — νὰ γίνῃ οὐσιαστικὰ ἀποδεκτὴ ἡ ὑπάρχουσα πολλαπλότητα, νὰ ὑπάρξει εἰλικρινὴς σεβασμὸς τῆς ἐλευθερίας τῆς συνειδήσεως κάθε προσώπου καὶ τῶν ἐλευθεριῶν τῆς κάθε μειονότητας σὲ κάθε χώρα.

Τὸ ζητούμενο δὲν εἶναι ἀπλῶς ἀνεξιθρησκεία, ἀπλὴ ἀνοχή, ἀποφυγὴ ἐμπλοκῆς τῆς θρη-

σκείας τοῦ περικαλλοῦς τούτου Βυζαντινοῦ Ναοῦ Ἁγίου Δημητρίου, Παλαιοῦ Ψυχικοῦ, μὲ εἰδικὴν ἀναφορὰν εἰς παραδείγματα τινὰ ἐκ τῆς ζωῆς τῶν Ἁγίων μας, οἵτινες ἀποτελοῦν τὸ φῶς τοῦ κόσμου εἰς τὴν κατὰ Χριστὸν τελειότητα, διὸ καὶ τέλεια πρότυπα, πρὸς τὰ ὁποῖα δεόν νὰ κατατείνει καὶ ἡ δικὴ μας, ἐν ὁδοιπορίᾳ, ζωῇ, διὰ τῆς ἀδιαλείπτου μεσιτείας καὶ τῶν προσευχῶν τῶν πρὸς τὸν Κύριον Ἰησοῦν Χριστόν, καὶ πρὸ πάντων τῆς ὑπεραγίας Μητρὸς ἡμῶν Θεοτόκου Μαρίας.

Τὸ θέλημα τοῦ Ἁγίου Θεοῦ δι' ἡμᾶς, τοὺς ἀνθρώπους, ἦτο τελείως διάφορον, ὅταν μᾶς ἐδημιούργησε, τῆς τροπῆς, πού ἔλαβεν ἡ ζωὴ μας, διὰ τῆς ἁμαρτίας καὶ τῆς πώσεως τοῦ προπάτορος Ἀδὰμ καί, μέχρι σήμερον, διὰ τῶν δικῶν μας ἁμαρτιῶν καὶ πώσεων, — μία ζωὴ, ἣτις κυριαρχεῖται ἀπὸ μίση καὶ ἐχθρότητας, ἐκ τοῦ πάθους τῆς καταστροφῆς καὶ τοῦ θανάτου. Τὸ ἀρχικὸν θέλημα τοῦ Θεοῦ ἦτο νὰ ζῶμεν εἰς ἄρμονικὴν σχέσιν καὶ εἰρηνικὴν κοινωνίαν πρὸς τὸν Θεόν, τοὺς συνανθρώπους καὶ τὸν περιβάλλοντα ἡμᾶς φυσικὸν κόσμον.

Ὅμως ὁ ἀρχαῖος Ὄφης, δηλ. ὁ Δαίμων, καὶ

σκείας στοὺς ἐθνικιστικοὺς παροξυσμοὺς, ἀλλὰ κάτι πολὺ θετικότερο: Ἀμοιβαῖος σεβασμὸς καὶ κατανόηση, ἀλληλεγγύη τῶν λαῶν, δημιουργικὴ συνεργασία σὲ κοινὲς ἀνθρωπιστικὲς ἐπιδιώξεις καὶ στὴν ἐπαγρύπνηση γιὰ τὸ οἰκοσύστημα τῆς περιοχῆς. Σταθερὴ προσπάθεια γιὰ κοινωνικὴ ἄρμονία, αὐθεντικὴ ἐμπρακτὴ ἀγάπη. «Ὁ ἀγαπῶν τὸν Θεὸν οὐ δύναται μὴ καὶ πάντα ἀνθρώπων ὡς ἑαυτὸν ἀγαπήσαι»³⁸. Μόνο ἔτσι μένουμε συνεπεῖς στὶς βαθύτερες ἐμπνεύσεις καὶ τὰ βιώματα τῆς πίστεώς μας. Τελικῆ, λοιπόν, πρότασή μας εἶναι: Μὲ τὴν ἐνεργὸν συμβολὴ τῶν θρησκευτικῶν κοινοτήτων, πορεία πρὸς μία βαλκανικὴ κοινοπολιτεία εἰρήνης καὶ ἀλληλεγγύης, πού ἐξασφαλίζει δικαιοσύνη καὶ ἀνθρώπινη ἀξιοπρέπεια στὸ κάθε πρόσωπο καὶ στὸν κάθε λαὸ καὶ ὁδηγεῖ πρὸς ἓνα βαθύ, ἀνθρώπινο πολιτισμό.

(Τέλος)

38. Μαξίμου τοῦ Ὁμολογητοῦ, ἐνθ' ἀν., κεφ. ιζ'.

οὐχὶ τὸ ἀθῶον ζῶον, ὁ Ὅφης, ὅστις ἀπειλεῖται μὲ ἐξαφάνισιν ἔνεκα τῆς ἀνθρωπίνης ἀναλγησίας, μᾶς ἐφθόνησε καὶ μᾶς παρέσυρεν εἰς τὴν ἁμαρτίαν καὶ μακρὰν τῆς Ζωῆς ἐκεῖ, ἔνθα βασιλεύει ὁ θάνατος, ὁ μέγιστος καὶ ἔσχατος ἐχθρὸς τῶν ἀνθρώπων (Α' Κορ. 15, 26). «Τὰ γὰρ ὀψώνια τῆς ἁμαρτίας θάνατος» (Ρωμ. 6, 23). Οὕτως, οὐδεὶς ἐκφεύγει πλέον τῆς φθοροποιῦ δυνάμεως τοῦ θανάτου, ἀλλ' «ἀπόκειται τοῖς ἀνθρώποις ἅπαξ ἀποθανεῖν, μετὰ δὲ τοῦτο κρίσις» (Ἐβρ. 9, 27). Ὅστις δὲν κατενόησε τὴν τραγικὴν ἄβυσσον τοῦ θανάτου ἀπέχει πολὺ, ἀκόμη, ἀπὸ τοῦ νὰ μετέχει, ἐν ἐπιγνώσει, εἰς τὸ μυστήριον τῆς κατὰ Θεὸν χριστιανικῆς πίστεως καὶ ζωῆς, ἣτις συνέχεται, κατὰ τοὺς θεολόγους τῆς Ἐκκλησίας, ἐκ τῶν δύο τούτων, ἦτοι ἐκ τῆς διαρκοῦς μνείας καὶ προ-οράσεως τοῦ ἰδίου θανάτου, κατὰ τὸν Ἀσκητικὸν λόγον: «Μνήσθητι τῆς ἡμέρας τοῦ θανάτου· ἴδε τότε τοῦ σώματος τὴν νέκρωσιν· ἐννοεῖ τὴν συμφορὰν· λάβε τὸν πόνον· καταγνώθι τῆς ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ ματαιότητος», καί, συνάμα, ἐκ τῆς ἀδιαλείπτου κοινωνίας μετὰ τοῦ ζωοποιούντος τὰ μὴ ὄντα ζώντος Θεοῦ, ὡς τῆς μόνης ἐλπίδος προσωπικῆς ἀναστάσεως καὶ ζωῆς, ζῶν οὕτως, «ὡς θαρρῶν καὶ πιστεύων, ὅτι ἐνώπιον τῶν ὀφθαλμῶν Αὐτοῦ εἶ πάντοτε, ... καὶ ὡς ἐνώπιον Αὐτοῦ μένων καὶ παρεστηκῶς πάντοτε, ... μετὰ φόβου καὶ τρόμου», «ἵνα καὶ ἡμεῖς μηκέτι ἑαυτοῖς ζῶμεν, ἀλλὰ τῷ Κυρίῳ»¹. Οὕτω δὲ οὐδέποτε θὰ ἁμαρτάνομεν!

Ἀπὸ τῆς στιγμῆς ταύτης, τῆς πτώσεώς μας εἰς τὴν ἁμαρτίαν καὶ εἰς τὸν θάνατον διὰ τῆς ἀπομακρύνσεώς μας ἐκ τῆς πηγῆς τῆς Ζωῆς, ἄρχεται ἡ περιπέτεια τοῦ Θεοῦ, χάριν ἡμῶν, ἣτις καὶ συνιστᾷ τὸ μέγιστον καὶ μοναδικὸν δράμα τῆς παγκοσμίου ἱστορίας, Ὅστις, διὰ σειρᾶς ἐνεργειῶν Του, πάσχει διὰ νὰ σώσει ἡμᾶς ἐκ τῶν δεσμῶν τῆς ἁμαρτίας καὶ τοῦ θανάτου καὶ νὰ δωρήσει εἰς ἡμᾶς ἐκ νέου τὴν ζωὴν. Ὁ Θεὸς ἐπλασε τὸν ἄνθρωπον διὰ νὰ ζεῖ καὶ οὐχὶ διὰ νὰ ἀποθάνει. «Οὐκ ἔστιν ὁ Θεὸς Θεὸς νεκρῶν, ἀλλὰ ζώντων» (Μτθ. 22, 32). «Ὁ Θεὸς θάνατον οὐκ ἐποίησεν» (Σοφ. Σολ. 1, 13). «Ζῶ ἐγώ, ... λέγει Κύριος· οὐ βούλομαι τὸν θάνατον τοῦ ἀσεβοῦς, ὡς τὸ ἀποστρέψαι τὸν ἀσεβῆ ἀπὸ τῆς ὁδοῦ αὐτοῦ καὶ ζῆν αὐτόν» (Ἰεζεκ. 33, 11). Τὸ

ἀνεξιχνίαστον δὲ βάθος τῆς ἀπείρου, κενωτικῆς, ἀγάπης τοῦ Θεοῦ πρὸς τοὺς ἀνθρώπους, —«συνίστησι δὲ τὴν ἑαυτοῦ ἀγάπην εἰς ἡμᾶς ὁ Θεὸς ὅτι, ἐπὶ ἁμαρτωλῶν ὄντων ἡμῶν, Χριστὸς ὑπὲρ ἡμῶν ἀπέθανεν» (Ρωμ. 5, 8)—, ἀπεκαλύφθη διὰ τῆς ἀποστολῆς τοῦ Υἱοῦ Του ἐπὶ τῆς Γῆς, Ὅστις, λαβὼν τὴν ἀνθρωπότητα ἡμῶν, ἔζησεν ὡς ἄνθρωπος μὲν, ἀλλ' οὐχὶ καθ' ὄν τρόπον ζῶμεν ἡμεῖς, διάγοντες ἐν τῇ ἁμαρτίᾳ. Ἐκεῖνος ἔζησεν ἐν τελείᾳ ὑπακοῇ πρὸς τὸ θέλημα τοῦ οὐρανοῦ Πατρὸς, «γενόμενος ὑπήκοος μέχρι θανάτου, θανάτου δὲ Σταυροῦ» (Φιλιπ. 2, 7), ἐπὶ τοῦ ὁποῦ καὶ ἐξέχεε τὸ ζωοποιὸν αἷμα Αὐτοῦ διὰ τὴν σωτηρίαν ἡμῶν. Οὕτω δὲ κατέστη ἡ ἀέναος πηγὴ Ζωῆς, ἐκ τῆς ὁποίας ἀντλοῦμεν ἀδιαλείπτως «τὸ ὕδωρ τῶν ζῶν» (Ἰω. 4, 11-12), «εἰς ἄφεισιν ἁμαρτιῶν καὶ εἰς ζωὴν αἰώνιον» (Θεία Λειτουργία).

Οἱ θεολόγοι καὶ οἱ ὑμνογράφοι τῆς Ἐκκλησίας, θέλοντες νὰ αἰσθητοποιήσουν τὸ μυστήριον τοῦτο τῆς θείας φιλανθρωπίας, διὰ τῆς θυσίας τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ πρὸς σωτηρίαν ἡμῶν ἐκ τῶν ἁμαρτιῶν καὶ τοῦ θανάτου, χρησιμοποιοῦν τὴν ἀρχαίαν ἐκείνην διήγησιν περὶ τοῦ γνωστοῦ πτηνοῦ, τοῦ Πελεκάνου. Ἡ μητέρα —ἀναφέρεται— εἶχεν ἀφήσει τὰ μικρὰ τῆς, τοὺς νεοσσούς, στὴ φωλῆά, καὶ πέταξε μακρὰ πρὸς ἀναζήτησιν τροφῆς. Καὶ ὅταν, μὲ χαρὰ καὶ λαχτᾶρα, ἐπέστρεψε στὴ φωλῆά τῶν παιδιῶν τῆς, ἀντίκρουσεν ἕνα φρικτὸ θέαμα: τὰ παιδιὰ τῆς αἰμορροοῦσαν καὶ ἀργοπέθαιναν. Εἶχε περᾶσει τὸ Φίδι καὶ τὰ εἶχε δηλητηριάσει. Ἐξάλλη ἀπὸ τὸν πόνο καὶ τὴν ἀπελπισίαν τῆς, καθὼς ἔγινεν, ἄρχισε νὰ χτυπάει μὲ τὸ ράμφος τῆς δυνατὰ τὸ στήθος τῆς, τὸ ὁποῖο, σὲ λίγο, ἀνοιξε, καὶ ἀπὸ τὴν τεράστια πληγὴ τοῦ τοῦ αἵμα ἔτρεχεν ἄφθοно. Καὶ μὲ τὸ ράμφος τῆς ἔπαιρνε τὸ αἷμα ἀπὸ τὴν πληγὴ τῆς καὶ πότιζε τὰ ἀποθνήσκοντα παιδιὰ τῆς. Καί, τότε, συνέβη τὸ θαῦμα: τὰ παιδιὰ τῆς ἄρχισαν νὰ ἀνακτοῦν τις δυνάμεις τῶν καὶ ἐπανήλθαν στὴ ζωὴ. Τὸ δικό τῆς αἷμα εἶχεν ἐξουδετερώσει τὸ δηλητήριον τοῦ Φιδιοῦ. Ἔτσι συνέβη, περίπου, καὶ μὲ τὴν δικὴν μας ζωὴν. Ὁ Δαίμων, ὁ ἀρχαῖος Δράκων, μᾶς ἐκέντρισε καὶ μᾶς ἐδηλητηρίασε καί, ἔτσι, ἀποθνήσκομεν. Ἦλθεν, ὁμοῦ, ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, Ὅστις μᾶς ποτίζει μὲ τὸ δικόν του Αἷμα, τὸ Αἷμα τοῦ ζώντος Θεοῦ, καὶ μᾶς προσφέρει τὴν δικὴν του ζωὴν διὰ νὰ ἀναζωογονηθῶμεν καὶ νὰ ζήσομεν. Ὁ δὲ ὑμνογράφος τῶν Ἐγκωμίων τῆς Μεγάλης

1. Ἀββᾶ Ἀμμωνᾶ, *Κεφάλαια παραινετικά*, καὶ: Ἀποσπάσματα, ἐν: ΒΕΠ 40, 74. 63.

Παρασκευῆς θρηνωδεῖ: «Ὡσπερ Πελεκάν, τετρωμένος τὴν πλευράν Σου, Λόγε, σοὺς θανόντας παῖδας ἐζώωσας, ἐπιστάξας ζωτικοὺς αὐτοῖς κρουνούς».

Διὰ τῶν σκέψεων, ὅμως, τούτων εἰσήλθομεν, ἤδη, εἰς τὸ μυστήριον τῆς Ἐκκλησίας. Ἡ Ἐκκλησία εἶναι ὁ μυστήριον τοῦ θανάτου καὶ τῆς ζωῆς. Εἶναι τὸ «Σῶμα» τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἐκ τοῦ Ὁποίου ρέει, ἀδιαλείπτως, τὸ ζωοποιὸν Αἷμα Του, διὰ τοῦ Ὁποίου, μεταλαμβάνοντες ἡμεῖς ἐν τῇ θείᾳ Εὐχαριστίᾳ, γινόμεθα κοινωνοὶ τῆς ἀθανάτου ζωῆς Του καί, ἔτσι, ζῶμεν. Αὐτό, λοιπόν, καὶ μόνον εἶναι ἡ Ἐκκλησία, ἤτοι ἡ Μήτηρ καὶ ἡ ἀέναος πηγὴ τῆς Ζωῆς. Ὁ ὀρισμὸς: ἡ Ἐκκλησία εἶναι τὸ ζῶν Σῶμα τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ, τὸ προσφερόμενον ἐν τῇ θείᾳ Εὐχαριστίᾳ, καθ' ἐκάστην θείαν Λειτουργίαν, εἰς τοὺς πιστοὺς πρὸς μετάληψιν, «εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν καὶ εἰς ζωὴν αἰώνιον», ἀποδίδει, πλήρως, τὸ βάθος καὶ τὴν «οὐσίαν» τοῦ θείου Μυστηρίου Αὐτῆς, πᾶς δὲ ἕτερος περὶ Αὐτῆς ὀρισμὸς εἶναι σχετικὸς, ἀνοίκειος καὶ δευτερεύων. Ἐκ τοῦ λόγου δὲ τούτου, πᾶς ὁ κατακρίνων τὴν Ἐκκλησίαν ἢ παραποιῶν τὸ νόημα καὶ τὸ ἔργον Αὐτῆς ἁμαρτάνει ἁμαρτίαν θανάσιμον. Ἡ Ἐκκλησία συνιστᾷ τὸ κέντρον τοῦ θανάτου καὶ τῆς ζωῆς καὶ ἀσκεῖ τὸ σωτηριῶδες ἔργον τῆς «Κεφαλῆς» Αὐτῆς, ἤτοι τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὡς τὸ «Σῶμα» Αὐτοῦ, διὰ μέσου τῶν αἰώνων καὶ μέχρι τῆς συντελείας τοῦ κόσμου, καθοδηγουμένη ὑπὸ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, τοῦ ἀγαθοῦ Παρακλήτου.

Διότι δὲ ἡ Ἐκκλησία εἶναι ἡ Μήτηρ τῆς Ζωῆς, εἶναι Αὕτη, διὰ τὸν Ὁρθόδοξον πιστόν, ἡ πηγὴ παντὸς πνευματικοῦ ἀγαθοῦ. Ἐκ τῆς Μητρὸς ἡμῶν Ἐκκλησίας παραλαμβάνομε κάθε ἀξίαν καὶ χαρὰν τῆς ζωῆς, ἡ ὁποία παρέχει τὸ μέτρον καὶ τὸ κριτήριον τῆς κατὰ Θεὸν διαγωγῆς καὶ τῆς ἐν τῷ κόσμῳ πολιτείας μας. Ἐκ τῆς Ἐκκλησίας ἡμῶν παρελάβομεν τὴν ὀρθὴν καὶ γνησίαν πίστιν, ἐν ἧ ὁ πιστεύων εἰς τὸν Θεὸν «πάντα δύναται» (Μάρκ. 9, 23), καθὼς καὶ τὸ ὑπέροχον μεγαλεῖον τῆς προσευχῆς, καταξιούμενοι «μετὰ παρρησίας, ἀκατακρίτως, τολμᾶν ἐπικαλεῖσθαι Σέ, τὸν ἐπουράνιον Θεόν, Πατέρα, καὶ λέγειν: "Πάτερ ἡμῶν"...», διότι «ἐλάβομεν Πνεῦμα υἱοθεσίας, ἐν ᾧ κρᾶζομεν: Ἀββᾶ, ὁ Πατήρ» (Ρωμ. 8, 15). Ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ παιδαγωγούμεθα εἰς ὀρθὴν χρῆσιν καὶ ἀπόλαυσιν τῶν ποικίλων ἀγαθῶν τῆς ζωῆς, μαθόντες νὰ ζῶμεν

ὡς «παθοκτόνοι» μὲν, ἀλλ' οὐχὶ ὡς «σωματοκτόνοι»². Ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἀσκούμεθα εἰς τὰς ὑψηλὰς «ἀρετὰς» τῆς ταπεινοφροσύνης, τῆς ὑπομονῆς, τῆς ἀγάπης πρὸς τοὺς συνανθρώπους καὶ πρὸς ὅλην τὴν «ἀδελφὴν» κτίσιν, τῆς συγχωρήσεως, τῆς μετανοίας καὶ τοῦ πένθους διὰ τὰς ἁμαρτίας μας, τῆς ἐλπίδος εἰς τὴν συγχωρητικὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ, ἄνευ τῆς ὁποίας ἀδυνατεῖ ὁ ἄνθρωπος νὰ βαστάσει τὸ βάρος τῶν ἁμαρτιῶν του, τῆς ἐλευθερίας ἐν Ἁγίῳ Πνεύματι ἀπὸ πάσης δουλείας τῶν ἀνθρώπων, κατὰ τό: «μὴ γίνεσθε δοῦλοι ἀνθρώπων» (Α' Κορ. 7, 23), καί: «Ὁὐ τὸ Πνεῦμα Κυρίου, ἐκεῖ ἐλευθερία» (Β' Κορ. 3, 17), διὰ τῶν ὁποίων ἐμπεδοῦται «ἡ εἰρήνη τοῦ Θεοῦ, ἡ ὑπερέχουσα πάντα νοῦν, εἰς τὰς καρδίας ἡμῶν» (Φιλιπ. 4, 7), ὑπακούοντες εἰς τὴν νοουθεσίαν τοῦ Ἀποστόλου «ἀξίως περιπατῆσαι τῆς κλήσεως, ἧς ἐκλήθημεν, μετὰ πάσης ταπεινοφροσύνης καὶ πραότητος, μετὰ μακροθυμίας, ἀνεχόμενοι ἀλλήλων ἐν ἀγάπῃ, σπουδάζοντες τηρεῖν τὴν ἐνότητα τοῦ Πνεύματος ἐν τῷ συνδέσμῳ τῆς εἰρήνης» (Ἐφεσ. 4, 1-4).

Καὶ τέλος ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ παιδευόμεθα εἰς ἀδιάλειπτον ἐπαγρύπνησιν ἐνώπιον τῶν πολλῶν κινδύνων καὶ παγίδων, ποὺ ἐλλοχεύουν εἰς τὴν ζωὴν μας, καὶ εἰς ἀνύστακτον προσδοκίαν τῆς ἐλεύσεως τοῦ Κυρίου, κατὰ τοὺς λόγους Αὐτοῦ: «Προσέχετε ἑαυτοῖς μήποτε βαρῆθῶσιν ὑμῶν αἱ καρδίαι ἐν κρεπάλῃ καὶ μέθῃ καὶ μερίμναις βιωτικαῖς, καὶ αἰφνίδιος ἐφ' ὑμᾶς ἐπισητῆ ἡ ἡμέρα ἐκεῖνη. Ἀγρυπνεῖτε οὖν ἐν παντὶ καιρῷ» (Λουκ. 21, 34 ἐξ.). «Ὁ ἀντίδικος ἡμῶν Διάβολος, ὡς λέων ὠρυόμενος, περιπατεῖ, ζητῶν τίνα καταπήν» (Α' Πέτρο. 5, 8). Οὕτω χωροῦντες, θὰ ἠδυνάμεθα νὰ ἀποκαλύψομεν ἀπειρούς πτυχὰς τοῦ πνευματικοῦ πλοῦτου τῆς Ὁρθοδοξίας, διὰ τῶν ὁποίων, «ικανούμενος» ἐν τῇ θείᾳ Χάρτι ὁ Ὁρθόδοξος πιστὸς (Β' Κορ. 3, 5-6· Κολοσ. 1, 12), καὶ διὰ τῆς μετοχῆς εἰς τὰ ἱερὰ Μυστήρια τῆς Ἐκκλησίας, διαμορφώνει τελείαν πνευματικὴν ζωὴν, ἧτις θωρακίζει αὐτὸν διὰ τὴν «καλὴν ἀπολογίαν» πρὸς τὸν κόσμον καὶ ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, καὶ σφυρηλατεῖ μίαν ἰσχυρὰν καὶ γαλήνιον προσωπικότητα, ἱκανὴν εἰς ἀγῶνα, ἀντοχὴν καὶ ὑπομονὴν ἐναντι τῶν δοκιμασιῶν καὶ τῶν δεινῶν τῆς παρούσης ζωῆς καὶ τοῦ κόσμου. Ἀρκούμεναι, ὅμως, εἰς τὰς πενιχρὰς ταύτας ἐπιση-

2. Ἀββᾶς Ποιμὴν, ἐν: *Γεροντικόν*, ἐκδ. ὑπὸ Π. Β. Πάσχου, 1981³, 101.

μάνσεις ἐκ μέρους μου περὶ τοῦ ἀκενώτου καὶ ἀρρήτου πνευματικοῦ θησαυροῦ τῆς Ὁρθοδοξίας.

Ἀναφέρθη εἰς προηγούμενα, ὅτι, διὰ τῆς μεταλήψεως τοῦ Σώματος καὶ τοῦ Αἵματος τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ, κατὰ τὴν τέλεσιν τῆς θείας Εὐχαριστίας ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας, καθιστάμεθα σύσσωμοι καὶ σύναιμοι Αὐτοῦ. Ὅμως ἡ θεία Εὐχαριστία δὲν ἐνεργεῖ τὴν σωτηρίαν μας μαγικῶ καὶ φυσικῶ τῷ τρόπῳ, ἥτοι ἄνευ καὶ τῆς δικῆς μας συμβολῆς, καθ' ὃν τρόπον π.χ. ἡ Ἀσπιρίνη, ἥτις, μετὰ τὴν κατάποσιν, μᾶς ἀπαλλάσσει, αὐτομάτως καὶ ἄνευ τῆς δικῆς μας συνεργασίας, ἐκ τοῦ πόνου. Ἀπατώνται δέ, ὅσοι θεωροῦν τὴν τελείωσιν τοῦ μυστηρίου τῆς θείας Εὐχαριστίας, ἀπλῶς, εἰς τὴν μετάληψιν αὐτοῦ, ἀγνοοῦντες τὴν σοβαρότητα τῶν λόγων τοῦ Ἀποστόλου: «ὃς ἂν ἐσθίῃ τὸν ἄρτον τοῦτον ἢ πίνη τὸ ποτήριον τοῦ Κυρίου ἀναξίως, ἔνοχος ἔσται τοῦ σώματος καὶ αἵματος τοῦ Κυρίου» (Α' Κορ. 12, 27). Ἡ θεία Εὐχαριστία δὲν ἐνεργεῖ ζωὴν εἰς τὸ φθαρτὸν ἡμῶν σκῆνωμα μὲ μαγικὰς τελετουργίας καὶ αὐτοματισμούς, ἀλλ' ἐπενεργεῖ τὴν μεταμόρφωσιν καὶ μεταβολὴν τῆς ζωῆς τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ εἰς δικὴν μας, προσωπικὴν, ζωὴν, ἔτσι, ὥστε νὰ συνιστᾷ αὕτη, ἀνὰ πᾶσαν στιγμὴν καὶ εἰς ὅλας τὰς ἐκδηλώσεις τῆς, πραγμάτων καὶ ἔκφρασιν τῶν «ἀρετῶν» καὶ τῶν τελειοτήτων τοῦ Κυρίου, ὡς βαθυτάτην ἐπίγνωσιν τοῦ Ἀποστολικοῦ λόγου: «Ζῶ δὲ οὐκέτι ἐγώ, ζῆ δὲ ἐν ἐμοὶ Χριστός» (Γαλ. 2, 20).

Διογένης ὁ Λαέρτιος, ὁ συγγραφεὺς τοῦ περιφήμου ἔργου: *Βίοι Φιλοσόφων*, διηγείται περὶ Διογένους τοῦ Κυνικοῦ τὸ ἀκόλουθον ἐπεισόδιον³. Τοῦτον, περιφερόμενον εἰς τὴν Ἀγοράν, ἐπείραζον οἱ φιλοσκώμμοι Ἀθηναῖοι, ἐρωτῶντες, διατί καὶ οὗτος δὲν *μυεῖται* εἰς τὰ Ἐλευσίνια Μυστήρια, ὅπως οἱ δούλοι τῆς Πόλεως, διὰ νὰ γίνῃ, οὕτω, μέτοχος τῆς θείας ζωῆς καὶ νὰ καταστῇ *ἀθάνατος*. Καὶ ἐκεῖνος ἀπήντησεν: Θὰ ἦτο «γελοῖον» νὰ πιστεύομεν, ὅτι γενναῖοι καὶ ἐνάρετοι ἄνδρες, ὅπως οἱ Ἀγησίλαος, Ἐπαμεινώνδας κ.λπ., κείνται «ἐν τῷ Βορβόρῳ», ἐνῶ «οἱ εὐτελεῖς» οὗτοι δούλοι θὰ μεταβούν «ἐν ταῖς Μακάρων Νήσοις», ἐκ τοῦ λόγου καὶ μόνον, ὅτι μυοῦνται εἰς Μυστήρια μὲ ἀποκρῦφους τελετουργίας.

Ἡ ἀπάντησις αὕτη τοῦ Διογένους εἶναι ἀπο-

στομωτικὴ καὶ ἰσχύει καὶ διὰ τὴν Χριστιανικὴν πίστιν. Ἡ θεία ἐν Ἰησοῦ Χριστῷ Ἀποκάλυψις εἶναι πορεία τοῦ Θεοῦ πρὸς τὸν κόσμον καὶ ἱστορία Αὐτοῦ ἐν τῷ κόσμῳ, ἥτοι ἔργον, δράσις, Σταυρός, Ἀνάστασις. Ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς δὲν ἔφερε κάποιαν διδασκαλίαν εἰς τοὺς ἀνθρώπους, ἀλλ' ἐπετέλεσεν ἔργον πρὸς σωτηρίαν ἡμῶν: «τυφλοὶ ἀναβλέπουσιν καὶ χωλοὶ περιπατοῦσι, νεκροὶ ἐγείρονται καὶ πτωχοὶ εὐαγγελίζονται» (Μτθ. 11, 5). Ἡ Ἐκκλησία εἶναι Μυστήριον, θεία Εὐχαριστία, καὶ οὐχὶ Διδασκαλεῖον, ὅπως μετέτρεψε ταύτην ὁ ἀκαδημαϊκὸς θεολογικὸς Γνωστικισμὸς, ἡ δὲ μέλλουσα ζωὴ προσδιορίζεται ἐκ τῶν προσωπικῶν ἐπιλογῶν καὶ ἀποφάσεων ἐκάστου εἰς τὴν ἐδῶ ζωὴν, ἥτοι ἐκ τοῦ τρόπου ζωῆς του, καὶ οὐχὶ μὲ μυσῆσις εἰς Ἀποκρυφισμούς, «μαγικουρία» καὶ «ξόρκια»! Ὁ καθὲς εἶναι *ὑπεύθυνος* διὰ τὴν μέλλουσαν ζωὴν του, διὰ τοῦτο ἰσχύει *διαρκῆς* μετάνοια καὶ ἐγρηγόρις. Βεβαίως συντελεῖται *τὸ πᾶν διὰ τῆς θείας Χάριτος*, ἀλλ' οὐχὶ ἄνευ ἀλλαγῆς τῆς προσωπικῆς ζωῆς ἐκ τοῦ «παλαιοῦ» εἰς τὸν «καινὸν» κατὰ Χριστὸν ἄνθρωπον.

Ὁ ἄστικὸς Χριστιανισμὸς μετέτρεψε τὸ περιεχόμενον τῆς θείας Ἀποκαλύψεως εἰς θεωρητικὴν γνῶσιν καὶ ἰδεολογίαν ἢ εἰς εὐσεβιστικὸν Ακτιβισμὸν καὶ βαυκαλιζέται μὲ τὴν αὐταπάτην, ὅτι εἶναι *ἀμφοτέρα* ἐφικτά, ἥτοι ὁ γῆινος καὶ ὁ οὐράνιος παράδεισος, ὅταν ζεῖ τις καὶ διάγει μὲ τὸ κοσμικὸν φρόνημα τῶν «τέκνων τοῦ κόσμου τούτου» καὶ ὁμολογεῖ θεωρητικῶς, συγχρόνως, τὸ «Κύριε, Κύριε» (Μτθ. 8, 21). Ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς μᾶς ἀπαλλάσσει, ὅμως, ἐκ τῆς ψευδαισθήσεως ταύτης, ὅταν λέγει: «Οὐδεὶς δύναται *δυσὶ* κυρίοις δουλεῦειν... Οὐ δύνασθε Θεῷ δουλεῦειν καὶ Μαρωνᾷ» (Μτθ. 6, 24-25). Ἐδῶ ἰσχύει οὐχὶ τὸ καὶ - καί, ἀλλὰ τὸ ἢ - ἢ: ἢ τὸν Θεὸν ἢ τὸν Μαρωνᾶν. Οἱ ἄνθρωποι, θρησκευόντες ὑποκριτικῶς, δύνανται νὰ ἐξαπατήσουν τοὺς συνανθρώπους των περὶ τῆς «εὐσεβείας» των. Τὸν Θεόν, ὅμως, ὅστις γινώσκει τὰ μύχια τῆς καρδίας ἡμῶν καλύτερον ἢ ἡμεῖς οἱ ἴδιοι, οὐδέποτε. «Μὴ πλανᾶσθε: Θεὸς οὐ μνηστρεῖται. Ὁ γὰρ ἐὰν σπεῖρη ἄνθρωπος, τοῦτο καὶ θερίσει» (Γαλ. 6, 7).

(Συνεχίζεται)

3. Διογένους Λαερτίου, *Βίοι Φιλοσόφων* VI, 39.

Η ΠΟΙΜΑΝΤΙΚΗ ΔΙΑΚΟΝΙΑ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΕΝ ΤΑΙΣ ΦΥΛΑΚΑΙΣ***Ἡ παρουσία τοῦ Κληρικοῦ καὶ ἡ προσφορά του στίς Φυλακὲς**

Ἔτσι θὰ τονώσουμε ἠθικὰ τὸν κρατούμενο, θὰ ἀποκτήσουμε τὴν ἐμπιστοσύνη του, θὰ μᾶς μιλήσει γιὰ τὰ προβλήματά του, προβλήματα ἀτομικά, οἰκογενειακά, ὑπηρεσιακά. Καὶ ἐμεῖς, θὰ προσπαθήσουμε νὰ τὸν συνδέσουμε μὲ τὸν ἀγωγὸ τῆς χάριτος, θὰ τὸν πείσουμε νὰ ἐξομολογηθῆ, νὰ προσεύχεται γιὰ τὴ λύση τῶν προβλημάτων του καὶ νὰ λάβῃ γιὰ τὴν ψυχικὴ καὶ σωματικὴ θεραπεία του τὸ αἰώνιο φάρμακο τῆς

ση καὶ ἀσφάλεια ἀπὸ τοὺς συγγενεῖς, φίλους καὶ συνεργάτες τους. γ) Τὴν φροντίδα γιὰ κατὰλληλη ἀπασχόληση τῶν κρατουμένων κατὰ τὸν ἐλεύθερο χρόνο τους.

Ἄπαραίτητο καθήκον ἀποτελεῖ καὶ ἡ γνώση τῆς ψυχολογικῆς καταστάσεως τῶν κρατουμένων. Τὸ γεγονός αὐτὸ ἀποτελεῖ ἀναγκαῖα προϋπόθεση γιὰ τὴν παροχὴ τῆς καταλλήλου βοήθειας. Ἄλλ' ὅσον ἀναγκαῖα εἶναι ἡ γνώση αὐτῆ, τόσο καὶ δύσκολη, γιὰτὶ κάθε ἄνθρωπος, καὶ μάλιστα ὁ φυλακισμένος, εἶναι ἓνα μυστήριο! Ἀπαιτεῖται ἡ γνώση τοῦ ἀτομικοῦ φακέλλου καὶ τῶν πορισμάτων τῆς ψυχοβιολογικῆς ἐξετάσεως τῶν κρατουμένων καὶ ἡ ἀριστη συνεργασία τοῦ Ἐφημερίου τῶν φυλακῶν μετὰ τῶν εἰδικῶν γιατρῶν. Ἐδῶ πρέπει νὰ σημειωθῆ καὶ τὸ καθήκον τῆς συνεργασίας καὶ τῶν καλῶν σχέσεων μετὰ τοῦ Δ/ντοῦ τῶν φυλακῶν καὶ τῶν λοιπῶν ὑπαλλήλων τῆς φυλακῆς καὶ τοῦ ἀρμοδίου Ὑπουργείου Δικαιοσύνης, τὴν κατανόηση καὶ συνδρομὴ τῶν ὁποίων ὁ ἱερεὺς ἔχει ἀνάγκη. Οὐδέποτε πρέπει νὰ λέμε ὅτι εἴμαστε σοφοί, ὅτι τὰ ξέρουμε ὅλα, ὅτι δὲν ἔχουμε ἀνάγκη συνεργασίας ἢ μελέτης καὶ συμβουλῶν. Δὲν εἴμαστε αὐτάρκει. Ὁ πνευματικὸς ἄνθρωπος πρέπει νὰ ἔχη καὶ τίς κεραιὲς τῆς ψυχῆς του εὐαίσθητες, γιὰ νὰ δέχεται τὰ μηνύματα τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Ἡ προσευχὴ, εἶναι ἡ καταφυγὴ του. Ἄν οἱ γεωργοὶ πρὶν σπείρουν, συνηθίζουν νὰ βρέχουν τὸν σπόρο, ὁ καλὸς γεωργὸς τῶν ψυχῶν βρέχει μὲ τὰ δάκρυα τῶν προσευχῶν του τὸν «σπόρον τοῦ Λόγου» πρὶν πέσει στίς καρδιὰς τῶν κρατουμένων: «οἱ σπείροντες ἐν δάκρυσι, ἐν ἀγαλλιάσει θεριοῦσιν» (Ψαλμ. ΚΕ' 5).

Τοῦ π. Κωνσταντίνου Μ. Κωσταρέλλου

ἀθανασίας, τὸ Σῶμα καὶ τὸ Αἷμα τοῦ Κυρίου μας, ὥστε ἀπὸ «ἀγριέλαιος» νὰ γίνῃ «καλλιέλαιος». Θὰ τοῦ δώσουμε νὰ καταλάβῃ, ὅτι πρέπει νὰ ἐλπίζει στὸ Θεό, ὅτι τὸν ἀγαπᾷ ὅπως τὸν ἀγαπάμε καὶ ἐμεῖς. Θὰ τοῦ προσφέρουμε καὶ κάποιο ἔντυπο, σχετικὸ μὲ τὴν ἐξομολόγηση καὶ τὸν ἐκκλησιασμό. Θὰ δημιουργηθῆ ἔτσι σύνδεσμος πνευματικὸς μὲ τὸν κρατούμενο καὶ θὰ εἴμαστε ἐμεῖς τὸ κλειδί ποῦ θὰ ἀνοίξῃ τὴν καρδιά του, γιὰ νὰ μπῆ μέσα ὁ Χριστός.

Ἄλλὰ ἡ βασικὴ αὐτῆ ἐπιδίωξη γιὰ νὰ ἔχη κάποιο ἀποτέλεσμα πρέπει νὰ συμπληροῦται ἀπὸ τὴ μέριμνα καὶ γιὰ ἄλλες ἀνάγκες τῶν κρατουμένων: α) Τὴν παραμυθία τῶν φυλακισμένων οἱ ὅποιοι κρατοῦνται στὴν ἀπομόνωση τιμωρημένοι. Ὁ ἱερεὺς τῆς φυλακῆς δὲν θὰ ἔχη μεγάλα ἀποτελέσματα, ἂν εἶναι μόνον ἀπλὸς τελετουργὸς τῶν ἱερῶν Μυστηρίων, ἀλλὰ ὅταν ταυτόχρονα ἔχει γίνῃ καὶ πατέρας καὶ ἀδελφὸς κάθε κρατουμένου, συνταυτιζόμενος μετ' αὐτοῦ. Ἡ συνάντηση δὲ αὐτῆ ὁδηγεῖ στὴν ἀπόκτηση τῆς ἐμπιστοσύνης, τοῦ σεβασμοῦ καὶ τῆς ἀγάπης τῶν φυλακισμένων. β) Τὴν μέριμνα γιὰ τὴν ὀργάνωση τακτικῶν ἐπαφῶν μὲ τὸν ἔξω τῆς φυλακῆς κόσμο, τοὺς γονεῖς, συζύγους, μικρὰ παιδιὰ καὶ ἄλλους συγγενεῖς. Τὸ καθήκον τῆς προνοίας ὑπὲρ τῶν οἰκογενειῶν τῶν κρατουμένων καὶ τῆς συμφιλιώσεώς τους μὲ αὐτούς, ὅταν οἱ σχέσεις τους ἔχουν διαταραχθῆ νομίζω εἶναι σπουδαῖο. Ἡ μέριμνα αὐτῆ ἔχει σὰν ἀποτέλεσμα νὰ εὐρουν οἱ κρατούμενοι ἀγάπη, σεβασμὸ, κατανόη-

ση καὶ ἀσφάλεια ἀπὸ τοὺς συγγενεῖς, φίλους καὶ συνεργάτες τους. γ) Τὴν φροντίδα γιὰ κατὰλληλη ἀπασχόληση τῶν κρατουμένων κατὰ τὸν ἐλεύθερο χρόνο τους.

Μετὰ ἀπὸ ὅσα ἀκούσθηκαν ἐδῶ, ἀβιάστως μπορεῖ νὰ συμπεράνῃ κανεὶς, γιὰτὶ δὲν γίνεται πνευματικὸ ἔργο μόνον μὲ μιὰ ἐπίσκεψη γιὰ λειτουργία. Ἀπαιτεῖται περισσότερη δουλειά, περισσότερη πείρα, περισσότερη ἀγάπη, περισσότερη συναναστροφή καὶ συνάντηση μὲ τοὺς κρατουμένους.

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 333 τοῦ ὑπ' ἀρ. 9 τεύχους.

φυλακισμένου και την επάνοδό του στον όμαλό και νομιμόφρονα στην κοινωνία βίο, για μιὰ ανθρωπότητα λιγότερο απάνθρωπη. Πηγή εμπνεύσεως και δυνάμεως για κάθε εργασία και προσφορά του Έφημερίου τών φυλακών αποτελούν τὰ λόγια του Κυρίου: «έφ' όσον έποιήσατε ένι τούτων τών αδελφών μου τών έλαχίστων, έμοι έποιήσατε».

Σεβασμιώτατοι,

Τό ύψος του αξιώματος στο όποιο σάς ανύψωσεν ό Κύριος και τό βάθος τών θεολογικών σας γνώσεων σάς επιτρέπουν να έκτιμήσετε όποιαν σημασία έχει για τη σημερινή κοινωνία ή προστασία και ή στοργή του ανθρώπου που παραστρατεί. Σας εύχαριστούμε γι' αυτό και σας ίκετεύουμε, δεήθητε εκ βαθέων για ένα κόσμο με έλευθερία, ειρήνη και στοργή για όλους. Γένοιτο.

ΠΟΡΙΣΜΑΤΑ

Έκ τών Εισηγήσεων και του έποικοδομητικού διαλόγου μεταξύ τών Συνέδρων και της ανταλλαγής απόψεων, συνήχθησαν τὰ κάτωθι πορίσματα:

Πρώτον, ότι τόσο η πνευματική όσον και ή υλική προσφορά της Έκκλησίας και τών λειτουργών της εις τόν ευαίσθητον χώρο τών φυλακών είναι σημαντική. Η συνεργασία τών άσκούτων ποιμαντικήν διακονίαν έν ταίς φυλακαίς κληρικών και τών Διευθυντών αυτών είναι άγαστή, πλην έλαχίστων εξαιρέσεων, παρόλα τὰ αναφυόμενα κατά καιρούς προβλήματα.

Δεύτερον, ότι αί ύφιστάμενοι όργανικαί θέσεις έφημερίων τών φυλακών είναι έλάχισται, μόλις δύο (2), έναντι είκοσι όκτώ (28) Σωφρονιστικών Καταστημάτων.

Τρίτον, ότι ή επικρατούσα εις τὰ Σωφρονιστικά Καταστήματα κατάστασις είναι πολλάκις τραγική, δεδομένου ότι έν αυτοίς φιλοξενείται διπλάσιος αριθμός κρατουμένων και ότι ή παρουσία πολλών άλλοδαπών, έτεροδόξων, έτεροθρήσκων και μαρτύρων του Ίεχωβά, ως και τών αίτουμένων έξ αυτών την βάπτισίν των εις τό Όρθόδοξον Δόγμα δια λόγους άλλους, βεβαίως, και όχι πίστεως ειλικρινούς, δημιουργεί ηύξημένα ποιμαντικά προβλήματα.

Πρός τούτοις εισηγούμεθα και αίτούμεθα τὰ ως κάτωθι παρά του Ύπουργείου Δικαιοσύνης.

α) Την αύξησιν τών όργανικών θέσεων έφημερίων παρά τοίς Σωφρονιστικοίς Καταστήμασιν, ήτοι μίαν θέσιν κληρικού ανά Σωφρονιστικόν Κατάστημα.

β) Την δημιουργία παρά τώ ως άνω Ύπουργείω Δικαιοσύνης Θρησκευτικής Ύπηρεσίας, ως εις τās Ένόπλους Δυνάμεις και τὰ Σώματα Άσφαλείας.

γ) Την νομοθετικήν κατοχύρωσιν του έπιτυχούς θεσμού του Έθελοντου Έφημερίου έν τοίς Σωφρονιστηρίοις εις τόν υπό ψήφισιν Σωφρονιστικόν Κώδικα.

δ) Την άποστολήν ειδικής έγκυκλίου δι' ής δέον όπως παρέχεται όδηγία προς τούς ύπευθύνους τών Σωφρονιστηρίων δια παροχήν πάσης δυνατής διευκόλυνσεως προς τούς έν αυτοίς ύπηρετούντας Κληρικούς.

ε) Την εκ μέρους της Πολιτείας κάλυψιν τών υλικών αναγκών τών φυλακισμένων, ώστε οι Κληρικοί άπερίσπαστοι να επιδίδωνται εις την παρ' αυτοίς πνευματικήν διακονίαν.

στ) Έπειδή «κρίμασιν οίς ό Θεός οίδεν» και Κληρικοί εύρίσκονται εις φυλακάς, δέον όπως ληφθή ειδική τις μέριμνα δι' αυτούς: προς τούτοις προτείνεται, ό περιορισμός των εις άπομεμακρυσμένης Μονάς, υπό την έποπτεία τών άρμοδίων άρχών.

ζ) Τέλος οι Σύεδροι διαπιστώσαντες την αναγκαιότητα της στενής συνεργασίας μετά τών άλλων Εύρωπαϊκών Έκκλησιών εις τόν ευαίσθητον χώρο τών φυλακών, αίτούμεθα την παροχήν πάσης δυνατής διευκόλυνσεως επί τώ ως άνω τέλει.

* * *

Τὰ ως άνω άπεστάλησαν και εις την τ. κυρία Ύπουργόν Δικαιοσύνης, δια του ύπ' αριθ. 2580/11.8.1993 έγγραφου της Ίεράς Συνόδου.

Την 21.9.1993 ή Ίερά Σύνοδος έλαβε τό ύπ' αριθμ. 87552/2.9.1993 έγγραφον του Ύπουργείου Δικαιοσύνης άπευθυνόμενο προς τούς κ. Δ/ντες τών Φυλακών, Σωφρονιστικών και Θεραπευτικών Καταστημάτων και της Κ.Α.Υ.Φ., δια του όποίου συνιστάται προς αυτούς όπως, «...παρέχεται κάθε δυνατή διευκόλυνση στους κληρικούς, ώστε άπερίσπαστα να έπιτελούν τό πολυ σημαντικό έργο τους στις φυλακές».

(Τέλος)

Η ΕΚΛΟΓΗ ΚΑΙ Η ΧΕΙΡΟΤΟΝΙΑ ΤΟΥ ΠΑΝΙΕΡΩΤΑΤΟΥ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ ΚΥΡΗΝΕΙΑΣ κ. ΠΑΥΛΟΥ

(10 ΑΠΡΙΛΙΟΥ 1994)*

6. Πρόεδρος εκλογής και βοηθοί αυτού: Ὁ ἐφημέριος ἱερεὺς τοῦ ἱεροῦ ναοῦ, εἰς τὸν ὁποῖον θὰ γίνῃ ἐκλογή, θὰ προεδρεύσῃ τῆς ἐκλογῆς Εἰδικῶν Ἀντιπροσώπων, ἔχων βοηθοὺς τοὺς ἐπιτρόπους τῆς Ἐκκλησίας. Ὑπαρχόντων ἱερέων ἰσοβαθμίων πλειόνων τοῦ ἑνός, τῆς ἐκλογῆς θὰ προεδρεύσῃ ὁ κατὰ τὴν ἡλικίαν πρεσβύτερος τῶν δυναμένων νὰ ἐνεργήσωσιν, ἔχων βοηθοὺς τοὺς ἄλλους ἱερεῖς καὶ διακόνους, ἔνθα ὑπάρχουσι, δυνάμενος, ἐν ἀνάγκῃ, νὰ καλέσῃ ὡς βοηθοὺς καὶ τοὺς ἐπιτρόπους τῆς Ἐκκλη-

Τοῦ πανοσ. ἀρχιμ. κ. ΝΙΚ. Ι. ΠΡΩΤΟΠΑΠΑ
Γεν. Δ/ντοῦ τοῦ Ρ/Σ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος

σίας. Ἐν περιπτώσει ἀπουσίας, δι' οἰονδήποτε λόγον, ἱερέως, τῆς ἐκλογῆς θὰ προεδρεύσῃ ὁ Πρόεδρος τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἐπιτροπῆς, ἢ ὁ Ταμίης αὐτῆς, ἔχων βοηθοὺς τοὺς συνεπιτρόπους αὐτοῦ.

7. Χρόνος διεξαγωγῆς τῆς ἐκλογῆς: Ἡ ψηφοφορία θὰ ἀρχίσῃ τὴν 9.30 π.μ. καὶ θὰ συνεχισθῇ μέχρι τῆς 1.00 μ.μ. Ὅπου ὁ ἀριθμὸς τῶν ψηφοφόρων εἶναι μέγας, ἡ ψηφοφορία συνεχίζεται ἀπὸ τῆς 2.00 μ.μ. μέχρι τῆς 6.00 μ.μ., ἐκτὸς ἐὰν ἀποδεδειγμένως ἐψήφισαν ὅλοι.

8. Ψηφοδέλτια: Λόγω τοῦ ὅτι οἱ ψηφοφόροι εἶναι ἐσκορπισμένοι εἰς διαφόρους κοινότητες, πρὸς διευκόλυνσίν των, ψηφοφόροι ἐκ διαφόρων κοινοτήτων τῆς Μητροπολιτικῆς Περιφέρειας Κυρηνείας θὰ ψηφίσωσιν εἰς τὰ αὐτὰ ἐκλογικὰ κέντρα καὶ εἰς κοινὴν κάλπην, ἕκαστος τοὺς ὑποψηφίους τῆς κοινότητός του. Πρὸς ἀποφυγὴν οἰασδήποτε συγχύσεως, εἰς τὰ ψηφοδέλτια θὰ ἀναγράφηται τὸ ὄνομα τῆς κοινότητος ἐκ τῆς ὁποίας προέρχεται ὁ ψηφοφόρος.

9. Ψηφοφορία: Ἀφοῦ ἐξακριβωθῇ ἐκ τῆς ταυτότητος ἢ ἐκ τοῦ ἐκλογικοῦ βιβλιαρίου αὐτοῦ, ὅτι ὁ προσερχόμενος εἰς τὴν κάλπην εἶναι

«Ἴδου δέδωκα ἐνώπιόν σου θύραν ἀνεωγμένην ἣν οὐδεὶς δύναται κλεῖσαι αὐτήν» (Ἀποκ. Γ, 8).

ἐγγεγραμμένος ἐν τῷ ἐγκεκριμένῳ ἐκλογικῷ καταλόγῳ, τῷ εὐρισκομένῳ εἰς χεῖρας τοῦ Προέδρου, θὰ ὑπογράψῃ πρῶτον ἐν τῷ καταλόγῳ τούτῳ ἔναντι τοῦ ὀνόματός του, ἐὰν δὲ εἶναι ἀγράμματος θὰ σταυροποιῇ καὶ θὰ προσυπογράψῃ ὁ Πρόεδρος, καὶ μετὰ, ἀφοῦ λάβῃ παρὰ τοῦ Προέδρου τῆς ἐκλογῆς τὸ εἰδικὸν διὰ τὴν κοινότητά του ψηφοδέλτιον, θὰ ἀναγράψῃ τὰ ὀνόματα τῶν προσώπων, τὰ ὁποῖα ὁ ψηφοφόρος ψηφίζει ὡς Εἰδικούς Ἀντιπροσώπους καὶ θὰ ρίψῃ τὸ ψηφοδέλτιόν του ἐντὸς τῆς ὑπαρχούσης εἰς τὸ ἐκλογικὸν κέντρον ἐσφραγισμένης κάλπης. Εἰς περίπτωσιν καθ' ἣν ὁ ψηφοφόρος δὲν γνωρίζει γραφὴν, δύναται νὰ ζητήσῃ τὴν βοήθειαν τοῦ προεδρεύοντος τῆς ἐκλογῆς πρὸς ἀναγραφὴν ἐπὶ τοῦ ψηφοδέλτιου τῶν ὀνομάτων τῶν προσώπων, τὰ ὁποῖα θέλει νὰ ἐκλέξῃ. Νοεῖται ὅτι οἱ ψηφίζόμενοι ὡς Εἰδικοί Ἀντιπρόσωποι πρέπει νὰ ἔχωσι τὰ ὑπὸ τοῦ Καταστατικοῦ (ἄρθρον 62) ἀπαιτούμενα, καὶ εἰς τὴν παράγραφον 2 τῆς παρούσης Ἐγκυκλίου ἀναγραφόμενα, προσόντα. Πρὸς ἀποφυγὴν συγχύσεως ἀπὸ συνωνυμίας, πρέπει νὰ ἀναγράφηται εἰς τὸ ψηφοδέλτιον ὀλογράφως, ἐπακριβῶς καὶ μετὰ πάσης λεπτομερείας τὸ ὀνοματεπώνυμον τῶν ψηφιζομένων ὡς Εἰδικῶν Ἀντιπροσώπων. Εἶναι παράτυπον νὰ ὑπογράψωσιν οἱ ἐκλογεῖς τὸ ψηφοδέλτιόν των ἢ νὰ ἀναγράψωσιν ἐπ' αὐτοῦ ἄλλο οἰονδήποτε ὄνομα ἢ σύνθημα, πλὴν τῶν ὀνομάτων μόνον τῶν ψηφιζομένων ὡς Εἰδικῶν Ἀντιπροσώπων. Ἐν ἣ περιπτώσει εὐρεθῶσιν ἐν τῇ κάλπῃ τοιαῦτα παράτυπα ψηφοδέλτια ἢ ἑλλιπῶς γεγραμμένα ἢ προκαλοῦντα σύγχυσιν ἐκ συνωνυμίας ἢ ἑγχρωμα, θὰ θεωρηθῶσιν ἄκυρα.

10. Ἄκυρα ψηφοδέλτια: Ἄκυρα ψηφοδέλτια θὰ εἶναι: α) Τὰ ἐν τῇ παραγράφῳ 9 θεωρούμενα ἄκυρα. β) Τὰ τυχόν εὐρεθησόμενα ἐν τῇ κάλπῃ διπλά, ὅτε θὰ ἀκυρωθῶσιν ἀμφοτέρω. γ) Τὰ ὅσα τυχόν θὰ ἀναγράψωσιν ὀνόματα περισσότερα τῶν ὑπὸ τῆς παρούσης Ἐγκυκλίου ὀριζομένων νὰ ἐκλεγῶσιν ὡς Εἰδικοί Ἀντιπρόσωποι δι' ἐκάστην πόλιν ἢ κοινότητα.

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 335 τοῦ ὑπ' ἀρ. 9 τεύχους.

11. Διενέργεια έκλογής: Όσοιδήποτε εκλογείς προσέλθωσιν εις την κάλπην και ψηφίσωσι κατά τον καθοριζόμενον χρόνον, ή έκλογή θεωρείται ως διενεργηθείσα. Εάν μέχρι της 1.00 μ.μ. μηδεις προσέλθη εις την κάλπην, ή έκλογή κηρύσσεται ως ματαιωθείσα και δέν θα επαναληφθῆ.

12. Μεταφορά κάλπών: Αφού κηρυχθῆ τὸ πέρας τῆς έκλογῆς, ως ἐν τῇ παραγράφῳ 7 ὀρίζεται, κλείονται οἱ θύραι τοῦ έκλογικοῦ κέντρου και ἐνώπιον πάντων τῶν μετασχόντων εις τὴν ἐπίβλεψιν τῆς έκλογῆς σφραγίζεται το στόμιον τῆς κάλπης ὑπὸ τοῦ Προέδρου και μεταφέρεται ἢ κάλπη, τῇ εὐθύνη τοῦ Προέδρου, και τῇ συνοδείᾳ ἐνὸς τοῦλάχιστον ἐκ τῶν βοηθῶν αὐτοῦ, εις τὴν Ἀρχιεπισκοπὴν / Μητρόπολιν, εις ἣν ὑπάγεται ἐκκλησιαστικῶς τὸ έκλογικὸν κέντρον, και παραδίδεται, τὸ ἀργότερον μέχρι τῆς 7.00 μ.μ. εις τὸ ἀρμόδιον κατὰ Μητρόπολιν ὀριζόμενον πρόσωπον. Ἐκ τῶν Μητροπόλεων, τῇ εὐθύνη τοῦ οὕτως ὀρισθέντος ἀρμοδίου προσώπου, ἅμα τῇ παραλαβῇ ὄλων τῶν κάλπῶν, αἱ κάλπαι μεταφέρονται, ἀστυνομικῆ συνοδείᾳ, εις τὴν Ἱερὰν Ἀρχιεπισκοπὴν, ὅπου θα γίνῃ ἢ διαλογὴ τῶν ψήφων, και παραδίδονται, ἐναντι ἀποδείξεως, εις τὸν Γενικὸν Ὑπεύθυνον τῆς έκλογῆς.

13. Πρακτικὸν έκλογῆς: Αφού ἀποσφραγισθῶσιν αἱ κάλπαι παρουσία και τῶν βουλομένων ἐκπροσώπων τῶν κατὰ κοινότητα ὑποψηφίων Εἰδικῶν Ἀντιπροσώπων και μετὰ τὴν διαλογὴν τῶν ψήφων και τὸν διαχωρισμὸν αὐτῶν κατὰ κοινότητας, θα γίνῃ ἢ καταμέτρησις και ἐν ἐπὶ τούτῳ συντασσομένῳ Πρακτικῷ καταγράφονται: α) Ὁ ἀριθμὸς τῶν ψηφισάντων ἐκλογέων. β) Ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐγκύρων ψηφοδελτίων, ἅπαντα και μονογράφονται ὑπὸ τοῦ Γενικοῦ Ὑπευθύνου τῆς έκλογῆς και δύο ἐκ τῶν βοηθῶν αὐτοῦ. γ) Ὁ ἀριθμὸς τῶν ἀκύρων ψηφοδελτίων και ὁ λόγος τῶν ἀκυρώσεων ἐκάστου τούτων. δ) Τὰ ὀνόματα τῶν ψηφισθέντων και ὁ ἀριθμὸς τῶν ψήφων, τὰς ὁποίας ἔλαβεν ἕκαστος. ε) Τὰ ὀνόματα τῶν κατὰ πλειοψηφίαν ἐπιτυχόντων. Καὶ στ) Δήλωσις, ὅτι κατόπιν ἐλέγχου ἐξηκριβώθη, ὅτι οἱ ἐπιτυχόντες κέκτηνται τὰ ὑπὸ τοῦ Καταστατικοῦ ως ἄνω ἀπαιτούμενα προσόντα. Ἐν ἢ περιπτώσει ἐπιτυχῶν τις εὐρεθῆ κατὰ τὸν ἐλεγχον στερούμενος τῶν προσόντων τούτων, χαρακτηρίζεται εὐθὺς ἐν τῷ πρακτικῷ ως μὴ ἐπιτυχῶν, ἀναγραφομένων και τῶν λόγων, ἀντ' αὐτοῦ δὲ λαμβάνεται ως ἐπιτυχῶν ὁ πρῶτος ἐπιλαχῶν, ἐὰν κέκτηται οὗτος τὰ προσόντα. Ἐν περιπτώσει ἰσοψηφίας μεταξὺ ἐγκύρως ἐπιτυχόντων, ἀναδεικνύεται διὰ κλήρου αὐτοστιγμει ὁ ἐκλεγείς Εἰδικὸς Ἀντιπρόσωπος, τοῦ Γενικοῦ

Ὑπευθύνου τῆς έκλογῆς ἐνεργοῦντος ἀπαραιτήτως τὴν κλήρωσιν. Τὸ πρακτικὸν συντάσσεται εις τριπλοῦν και ὑπογράφεται ὑπὸ τοῦ Γενικοῦ Ὑπευθύνου τῆς έκλογῆς, ὅστις διαβιβάζει αὐτοπροσώπως τὸ μὲν πρωτότυπον ἐντὸς φακέλλου ἐσφραγισμένου εις ἡμᾶς, ἕτερον δὲ ὡσαύτως ἐντὸς φακέλλου ἐσφραγισμένου εις τὰ γραφεῖα τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Κυρηνείας, και τὸ τρίτον φυλάττει ἀσφαλῶς παρ' ἑαυτῷ ἐντὸς ἐσφραγισμένου φακέλλου μέχρι πέρας τῆς Μητροπολιτικῆς έκλογῆς μετὰ τοῦ τε έκλογικοῦ καταλόγου, ἐφ' οὗ αἱ ὑπογραφαὶ τῶν ψηφισάντων, και τῶν ψηφοδελτίων, τῶν τε ἐγκύρων και τῶν ἀκύρων.

14. Ἐνοτάσεις: α) Πᾶς ἐγγεγραμμένος ἐν τῷ ἐγκεκριμένῳ έκλογικῷ καταλόγῳ δικαιούται νὰ ὑποβάλλῃ ἐνοτάσιν κατὰ τῆς έκλογῆς Εἰδικῶν Ἀντιπροσώπων τῆς οἰκείας πόλεως ἢ κοινότητος. β) Πᾶσα τοιαύτη ἐνοτάσις πρέπει νὰ παραδοθῆ αὐτοπροσώπως ὑπὸ τοῦ ἐνισταμένου ἐντὸς τριῶν ἡμερῶν ἀπὸ τῆς λήξεως τῆς έκλογῆς εις τὸν Γενικὸν Ὑπεύθυνον τῆς έκλογῆς. Νὰ εἶναι ἐγγραφος, νὰ ἀπευθύνηται πρὸς ἡμᾶς, νὰ ἐκθέτῃ λεπτομερῶς τοὺς λόγους, δι' οὓς ὑποβάλλεται, και νὰ ὑπογραφῆ ὑπὸ τοῦ ἐνισταμένου ἰδιοχείρως ἐνώπιον τοῦ ως ἄνω Γενικοῦ Ὑπευθύνου. γ) Ὁ Γενικὸς Ὑπεύθυνος τῆς έκλογῆς, λαμβάνων τὰς τοιαύτας ἐνοτάσεις, ὀφείλει νὰ διαβιβάζῃ ταύτας ἐντὸς 24 ὡρῶν εις ἡμᾶς. δ) Πάντες ὅσοι θα ὑποβάλωσιν ἐνοτάσεις θα εἰδοποιηθῶσιν ὑφ' ἡμῶν πότε ὀφείλουσι νὰ παρουσιασθῶσιν ἐνώπιον τῆς Ἱερᾶς Συνόδου πρὸς ὑποστήριξιν τούτων. Εάν δὲν ἐμφανισθῶσιν εις τὴν ὀρισθησομένην ἡμέραν και ὥραν, αἱ ἐνοτάσεις αὐτῶν θα ἀπορριφθῶσιν. ε) Ἐπὶ τῶν ἐνοτάσεων θα ἀποφασίῃ ἀνεκκλήτως ἢ Ἱερὰ Σύνοδος, ἐν περιπτώσει δ' ἀκυρώσεως έκλογῆς τινος, θα διατάξῃ ἐπανάληψιν ταύτης ἐν ἡμέρᾳ πρὸς τούτο ὑπ' αὐτῆς ὀρισθησομένη.

15. Ὅριστικὸς κατάλογος Εἰδικῶν Ἀντιπροσώπων. Ἐπὶ τῇ βάσει τῶν εις ἡμᾶς διαβιβασθησομένων πρακτικῶν έκλογῆς, τῶν ἀποτελεσμάτων τῶν ὑπὸ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου ἐκδικασθησομένων τυχὸν ἐνοτάσεων και τῶν τυχὸν ἀναπληρωματικῶν έκλογῶν, θα καταρτισθῆ ὑπὸ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου ὁ ὀριστικὸς κατάλογος τῶν ἐκλεγέντων Εἰδικῶν Ἀντιπροσώπων πασῶν τῶν ἐνοριῶν και κοινοτήτων τῆς Ἐπαρχίας.

16. Πιστοποιητικὸν ταυτότητος: Ἐκαστος Εἰδικὸς Ἀντιπρόσωπος θα ἐφοδιασθῆ ἐν καιρῷ διὰ πιστοποιητικοῦ περὶ τῆς ιδιότητος και ταυτότητός του, ὑπογεγραμμένου ὑπὸ τοῦ ὑπευθύνου τῆς διαλογῆς. (Συνεχίζεται)

ΕΝΤΥΠΩΣΕΙΣ ΑΠΟ ΤΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ ΙΕΡΑΠΟΣΤΟΛΗΣ ΣΤΗ ΜΟΣΧΑ*

Στοιχεία τῆς ρωσικῆς εὐλαβείας

Ὅταν ἐπιστρέψαμε στὴν Ἁγία Πετρούπολη, προσκυνήσαμε τὰ λείψανα τῆς νεωτέρας Ἁγίας Ξένης, τῆς διὰ Χριστὸν σαλῆς. Εἶχαμε ἔντονη τὴν αἴσθηση τῆς ἀγιότητας ποὺ περιέβαλε τὰ ἅγια Λείψανα καθὼς προσευχόμαστε. Γεμάτος ἦταν ἐκεῖ κοντὰ καὶ ὁ ναὸς τῆς Μητροπόλεως, ἂν καὶ ἦταν πρωῖνὸ μιάς ἐργάσιμης ἡμέρας. Καὶ διαπιστώσαμε ὅτι αὐτὴ εἶναι ἡ φυσικὴ κατάσταση τόσο στὴ Μόσχα ὅσο καὶ στὴν Ἁγία Πε-

Τῆς ὀσιωτάτης **Μακαρίας** Μοναχῆς
(ἀπόδοση ἀπὸ τὰ ἀγγλικά κ. Γιάννη Λάππα)

τρούπολη. Σχεδὸν ὀλόκληρο τὸ εἰκοσιτετράωρο οἱ πιστοὶ εὐλαβικὰ καὶ ἀκούραστα παρακολουθοῦν τὶς Ἀκολουθίες στὶς Μονὲς ποὺ ἀνοίξαν πρόσφατα, σὰ νὰ εἶναι οἱ ἴδιοι μοναχοί. Ὑπάρχει ἓνα πνεῦμα ἀφιερώσεως, ἓνα βαθὺ συναίσθημα ἐπανασυνδέσεως μὲ τὸ ἴδιο τὸ Θεό. Οἱ Ρώσοι μιλοῦν γιὰ τὰ 70 χρόνια κυριαρχίας τοῦ κομμουνισμοῦ σὰν μιὰ περίοδο «πνευματικοῦ λιμοῦ», ἐνῶ τώρα εἶναι ἡ περίοδος ποὺ ἡ «πνευματικὴ τροφή» διαρκῶς αὐξάνει.

Ἀξιοθήκαμε ἐπίσης νὰ προσκυνήσουμε τὰ λείψανα τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τῆς Κρονστάνδης, τοῦ καλοῦ ποιμένα ποὺ ἐγνώριζε καλὰ τὶς ἀνάγκες τοῦ ποιμνίου του, ποὺ σήμερα παραμένουν οἱ ἴδιες μὲ αὐτὲς τῆς ἐποχῆς ποὺ κήρυττε στοὺς ἴδιους ναοὺς καὶ ποὺ τὰ γραπτά του εἶναι καὶ σὲ μᾶς οἰκεῖα καὶ ἀποτελοῦν πηγὴ ἔμπνευσης καὶ ἐνίσχυσης στὴν πνευματικὴ ζωὴ. Ἡ Ἐκκλησία ἀνέστη, ἀνίσταται καὶ ὑψώνεται πάνω ἀπὸ κάθε γήινη πραγματικότητα, προσφέροντας παντοῦ τὴ δυνατότητα τῆς αἰώνιας ζωῆς. Ἱστορικά, αὐτὴ ὑπῆρξε παντοῦ ἡ μοναδικὴ ιδιότητα τῆς Ὁρθόδοξης Ἐκκλησίας. Κατέχει μίαν ἀγιότητα ἢ ὁποῖα ἀναδύεται ἀκέραιη, γιὰτὶ ἀποκρύπτεται καὶ ἀποθησαυρίζεται στὶς καρδιὲς τῶν πιστῶν, μέχρις ὅτου ὁ Θεὸς ἐπιτρέψει νὰ ἐκδηλωθεῖ ἐκ νέου σὲ ὅλη τὴν τὴ δόξα.

Εἶχαμε ἐπίσης τὴν εὐκαιρία νὰ ἐπισκεφθοῦ-

με τοὺς τάφους πολλῶν Νεομαρτύρων, καὶ αὐτῶν τῶν ὁποίων τὰ ὀνόματα ἀναγνωρίσθηκαν ἐπίσημα καὶ αὐτῶν τῶν ὁποίων τὰ ὀνόματα παραμένουν ἄγνωστα. Ἰδιαίτερα συγκινητικὴ ἦταν ἡ τοποθεσία ὅπου ἀρκετοὶ μοναχοὶ ἐκτελέστηκαν παρατεταγμένοι στὸν τοῖχο τῆς Μονῆς τους. Ἐκεῖ μποροῦσε κανεὶς νὰ αἰσθανθεῖ ἄμεσα τὴν ἀνάμνηση μιᾶς ἀδικίας ποὺ πρέπει νὰ ἐξαφανισθεῖ τελείως γιὰ νὰ μπορέσει νὰ συνεχίσει ἡ ζωὴ, ἀλλὰ μόνο νὰ συγχωρεθεῖ, ὄχι νὰ λησμονηθεῖ. Σὲ κάθε κοιμητήριο ὑπάρχουν τάφοι ἀνωγύμων μαρτύρων μὲ συγκινητικὲς ἐπιγραφές, ποὺ μαρτυροῦν τὸ θρίαμβο τοῦ πνεύματος πάνω στὴν προσπάθεια ὑποδούλωσης. Οἱ ἐπιμνημόσυνοι ὕμνοι μας μαρτυροῦσαν τὴ νίκη τοῦ Θεοῦ πάνω στὸ πνεῦμα τοῦ κακοῦ.

Στὴ Ρωσία δὲν ὑπάρχει πραγματικὸ σημεῖο ἐπαφῆς μεταξὺ τοῦ σύγχρονου πολιτισμοῦ καὶ τῆς κοινότητος τῆς ρωσικῆς Ἐκκλησίας. Οἱ ὀρθόδοξοι Ρώσοι, ἂν καὶ δὲν ζοῦν «στὸ κενό», δὲν συμμετέχουν στὸν ἀποκαλούμενο «κόσμο», παρὰ μὲ πολὺ ἐπιφανειακὸ τρόπο. Ὁ κόσμος τους εἶναι ἡ Ἐκκλησία, ἡ κοινωνία τους οἱ ἄλλοι πιστοί. Οἱ «ρόλοι» ποὺ παίζει κανεὶς καθημερινὰ στὸ σπίτι, στὸ σχολεῖο ἢ στὴν ἐργασία, παύουν νὰ προσδιορίζουν τὴν ταυτότητά τους μόλις μπαίνουν στὸ χῶρο τῆς Ἐκκλησίας. Τότε, κάθε βιωτικὴ μέριμνα παραμερίζεται καὶ ὁ πιστὸς βρίσκεται κατενώπιον τοῦ Θεοῦ. Ὑπάρχει μίαν ἀβίαστη μεγαλοπρέπεια, ποὺ χαριτώνει μὲ μίαν σιωπὴ γεμάτη σημασία τὶς ἱερὲς Ἀκολουθίες καὶ εἶται διδάσκει τὸ ἀμεταβίβαστο σ' ὅλα τὰ μέλη τῆς Ἐκκλησίας. Οἱ γέροι καὶ τὰ μικρὰ παιδιὰ διδάσκονται ἐξίσου σοφία ἀπὸ τὴν πιστὴ τήρηση τῶν ἐθίμων εὐλαβείας ποὺ παραδόθηκαν μὲ τὴν ὀρθόδοξη θ. Λειτουργία ἀπὸ τοὺς ἀποστολικοὺς χρόνους καὶ μὲ τὴν διδασκαλία τῶν Ἁγίων, ποὺ εἶναι παρούσα στὸ βίωμα τῆς ἀγιότητος ποὺ αἰσθάνονται ὅλοι οἱ πιστοί.

Ἡ Κατήχηση δὲν γίνεται στὴ Ρωσία ὅπως τὴν γνωρίζουμε στὴ Δύση. Δὲν προσδιορίζει ἢ Κατήχηση τὴν κατανόηση ποὺ ἔχει ὁ πιστὸς γιὰ τὴν πίστη του, ἀλλὰ ἡ προσωπικὴ ἐπαφὴ μὲ τὸ Θεὸ μέσω τῆς προσευχῆς καὶ τῆς μυστηριακῆς ζωῆς, ποὺ ἀποτελεῖ μίαν πολὺ σημαντικότερη πη-

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 298 τοῦ ὑπ' ἀρ. 8 τεύχους.

γή «θεολογικής» κατανόησης από οποιαδήποτε σπουδή της δογματικής. Έτσι γίνονται όρατες στο πρακτικό επίπεδο της θρησκευτικής ζωής τους οι χαρακτηριστικές ιδιότητες Δυτικού και Ανατολικού Χριστιανισμού. Η ιδέα του σχολαστικισμού ως αντίθετη στη θεολογία της εμπειρίας των Πατέρων της Ανατολικής Εκκλησίας βιώνεται στην πηγή της, εκεί όπου κάθε διαξιφισμός γίνεται περιττός λόγω του πλούτου του ζωντανού παραδείγματος και του βάθους της πνευματικότητας που επιτυγχάνει μία ύπεροχή, ή οποία σχεδόν στερεΐται την άγωγή μίας τυπικής Κατηχήσεως.

Οι εργασίες του Συνεδρίου

Επιστρέψαμε στη Μόσχα. Το Συνέδριο στεγάστηκε στο Ίνστιτούτο του Αγίου Τύχωνος, που για μία εβδομάδα ήταν η βάση μας. Οι εισηγήσεις μεταφράζονταν ταυτόχρονα είτε αγγλικά, είτε ρωσικά — ανάλογα με τη γλώσσα του εισηγητή. Τις παρακολουθούσαν σπουδαστές και καθηγητές του Ίνστιτούτου. Δύο σπουδαστές μας μίλησαν για την προσκυνηματική περιοδεία που σχεδιάζουν για τη διακοσιοστή επέτειο της πρώτης ιεραποστολικής ομάδος που έστειλε η Μονή Βαλαάμ στην Άλάσκα. Θα ταξιδέψουν με σιδηρόδρομο μέχρι το Irkutsk, στη Σιβηρία, με βάρκες σε ποταμούς μέχρι το Vladivostok στην ανατολική ακτή και κατόπιν με πλοίο στο Kodiak και την Άλάσκα. Οι ταξιδιώτες θα κάνουν όμιλες και θα προσφέρουν ιεραποστολικό υλικό στις πόλεις και τα χωριά που θα συναντούν. Ο «ΣΥΝΔΕΣΜΟΣ» θα υποστηρίξει οικονομικά το ταξίδι και έχουν την εύλογια της Α. Α. του Πατριάρχη της Μόσχας Άλεξίου. Νιώσαμε πολύ προνομιούχοι που άξιωθήκαμε να ζήσουμε τον ένθουσιασμό και την άφοσίωση αυτών των σπουδαστών για τον έπαινεναγγελισμό της πατρίδας τους.

Δύο Ίεραπόστολοι που ζούν και εργάζονται στη Σιβηρία, μας έκαναν πολύ βαθύτερη έντύπωση με την παρουσία τους και την αγιότητά τους παρά με τις εισηγήσεις τους: ο πρεσβύτερος Boris Pirovagon και ο ιερομόναχος Μακάριος Chulunov. Η πλήρης αφιέρωσή τους στην ύπηρεσία του Θεού, ή ταπεινώσή τους, ή αγάπη του πλησίον και ή καθαρότητα της ζωής τους μας έδωσαν άφορμή για περισυλλογή και αυτοκριτική. Ζούν σε έξαιρετικά σκληρές συνθήκες, όχι μόνο λόγω του κλίματος, αλλά και λόγω της

έλλείψεως στοιχειωδών πραγμάτων για τον σύγχρονο κόσμο. Δεν έχουν Fax, φωτοτυπικά μηχανήματα, κανέναν ηλεκτρονικό υπολογιστή και παρά ταύτα λειτουργούν σχολεία, όπου διδάσκουν στους μαθητές όχι μόνο σλαβωνικά και εκκλησιαστική μουσική, αλλά ακόμη και ελληνικά. Η προώθηση βοήθειας σ' αυτές τις πολύ άπομακρυσμένες περιοχές είναι έξαιρετικά δύσκολη, λόγω ποικίλων προβλημάτων των ταχυδρομείων.

Το Κέντρο Ίεραποστολής της Αρχιεπισκοπής Βορείου Αμερικής αντιπροσώπευε ο Πρόεδρος του π. Ιωάννης Χάκος. Σκοπός του Κέντρου είναι άφ' ενός να ενημερώνει τους πιστούς για το έργο της Ορθόδοξης Ίεραποστολής σ' όλο τον κόσμο και άφ' άλλου να διαβιβάζει δωρεές στις διάφορες Ίεραποστολές και να έξασφαλίζει ύποτροφίες στους σπουδαστές από τις χώρες της Ίεραποστολής στις Θεολογικές Σχολές των Η.Π.Α. (τον Άγιο Βλαδίμηρο στο Crestwood N.Y. και τον Τίμιο Σταυρό στη Βοστώνη Mass.). Μας παρουσίασε σε συνεργασία με την Τερέζα Πολυχρόνη έντυπο υλικό και έγχρωμες πινακίδες από την ιεραποστολική δράση και από την κατασκευή διαφόρων ναών.

Ένας από τους φορείς σημαντικής χρηματοδότησεως των Ίεραποστολών σε όλο τον κόσμο είναι το «Πορευθέντες». Εκπρόσωπός του ήσαν ο Δρ. Άθανάσιος Παπαθανασίου, ο οποίος μας παρουσίασε ένα τμήμα της διδακτορικής διατριβής του για τη Βυζαντινή Ίεραποστολή στην προμουσουλμανική Άραβία. Ο Δρ. Παπαθανασίου ανέφερε ότι μεταξύ των παραδοσιακών μεθόδων Ίεραποστολής χρησιμοποιήθηκε ή άρπαγή ορθοδόξων μοναζουσών, που προσφέρονταν κατόπιν ως δώρο στον Άρχοντα της περιοχής. Αυτές πετύχαιναν να μεταστρέψουν τους κυρίους τους κι έτσι εισήγαγαν το χριστιανισμό στην άνώτατη κοινωνία. Άν και ο χαρακτηρισμός της άρπαγής ως ιεραποστολικής μεθόδου προκάλεσε έντύπωση, οί έξηγήσεις του κ. Παπαθανασίου ότι αυτό δεν άποτελεί μεμονωμένο περιστατικό, τελικά ήταν πειστικές. Η Ίσαπόστολος Άγία Νίνα, φωτίστρια της Γεωργίας, είχε επίσης άρπαγεί και τελικά μετέστρεψε στο χριστιανισμό το βασιλέα, την οικογένειά του και όλόκληρο το έθνος. Η ίδια γνώμη ύπάρχει και για τη σύζυγο του Αγίου Βλαδμήρου, που πέτυχε να όδηγήσει τον πρίγκηπα και το λαό της στην Ορθοδοξία, ενώ δεν το είχε πέτυχει ούτε

καί ἡ μητέρα του 'Αγία 'Όλγα. 'Ο Δρ. Παπαθανασίου προσέφερε στο Συνέδριο μία εὐαίσθητη καί σημαντική παρουσία.

'Από τὴν πλευρά μου παρουσιάστηκε ἡ σημερινή 'Ιεραποστολική 'Εκκλησία στὴν Κορέα. Γνωστὸς σὲ ὅλους ὁ Θεοφιλέστατος 'Επίσκοπος κ. Σωτήριος Τράμπας, ὁ ὁποῖος τὰ τελευταῖα 19 χρόνια ἔχει ἀφιερῶσει τὸν ἑαυτό του στὴν ἀνάπτυξη τῆς 'Ορθοδοξίας σ' αὐτὴ τὴν ἀσιατικὴ χώρα. 'Ο ἴδιος ἔχει καί τὴν εὐθύνη τοῦ «Orthodox Eastern Mission» τῆς 'Αρχιεπισκοπῆς Νέας Ζηλανδίας, πὸν περιλαμβάνει τὶς 'Ορθόδοξες Κοινότητες καί τὶς 'Ιεραποστολικές 'Εκκλησίες στὸ Χόνγκ Κόνγκ, στὶς Φιλιππίνες, στὴν 'Ινδονησία, στὴ Σιγκαπούρη καί στὴν 'Ινδία. Τὶς δύο τελευταῖες δεκαετίες μεταφράστηκαν στὰ κορεάτικα ἑκατοντάδες σελίδες ὀρθόδοξες 'Ακολουθίες, Κατηχητικὰ Βοηθήματα καί ἄλλα πνευματικὰ βιβλία, χειροτονήθηκαν 5 ἰθαγενεῖς 'Ιερεῖς γιὰ τὶς ἀνάγκες τῶν ἐνοριῶν στὴ Σεούλ, στὸ Πουσάν, στὸ 'Ιντσόν, στὸ Τσοντζού καί στὸ Παλάγκ-Λί. Τὸ 1988 ἰδρύθηκε ἡ 'Ιερά Μονὴ Μεταμορφώσεως τοῦ Σωτήρος στὸ Κατυόνγκ, πὸν προσφέρει πολὺτιμες ὑπηρεσίες στὶς ἀνάγκες τῆς οἰκοδομῆς τῶν πιστῶν.

'Ιεραποστολικές 'Αδελφότητες στὴ Μόσχα

Στὴ Μόσχα, παράλληλα μὲ τὶς ἐργασίες τοῦ Συνεδρίου, μᾶς δόθηκε ἡ μεγάλη εὐκαιρία νὰ γνωρίσουμε τὴν ὁμάδα 'Ιεραποστολικῶν 'Αδελφοτήτων, τῶν ἀνδρικῶν τοῦ 'Αγίου Τύχωνος καί τοῦ 'Αγίου πρίγκηπος Δημητρίου καί τῆς γυναικεῖας τοῦ Παντελεήμονος Χριστοῦ. 'Εργάζονται μὲ τὶς εὐλογίες καί τὴ συμπαράσταση τοῦ Πατριάρχου 'Αλεξίου καί ξεπερνᾶει σὲ μέγεθος καί σὲ σύλληψη ὀτιδήποτε ὀποιοσδήποτε ἀπὸ μᾶς εἶχε ποτὲ γνωρίσει. Στὶς 'Αδελφότητες περιλαμβάνεται καί τὸ Θεολογικὸ 'Ινστιτοῦτο τοῦ 'Αγίου Τύχωνος. Οἱ καθηγηταὶ του εἶναι μεγάλης ἐπιστημονικῆς ἀξίας καί προσφέρουν τὶς ὑπηρεσίες τους σχεδὸν δωρεάν, γιὰ νὰ καλύψουν τὶς ἀνάγκες τῆς ἀναπτυσσόμενης 'Εκκλησίας. Προϊστάμενοι εἶναι πέντε κληρικοί, ὅλοι πνευματικὰ τέκνα τοῦ μακαριστοῦ Pavel Troitsky (ἐκοιμήθη τὸ 1991), πὸν ζοῦσε ὡς ἐρημίτης ἔξω ἀπὸ τὴ Μόσχα καί ἐπικοινωνοῦσε μὲ τὰ πνευματικὰ του τέκνα μὲ ἀλληλογραφία.

Οἱ 'Αδελφότητες αὐτὲς δέχονται σημαντικὴ ὀικονομικὴ βοήθεια ἀπὸ τὸ «ΣΥΝΔΕΣΜΟ», τὸ 'Ιδρυμα Γρηγορίου καί τὸ IOCC.

Τὸ Θεολογικὸ 'Ινστιτοῦτο τοῦ 'Αγίου Τύχωνος διευθύνει ἐπίσης ἕνα δραστήριο καί καταπληκτικὰ παραγωγικὸ 'Εκδοτικὸ 'Οἶκο, πὸν γιὰ τὰ ρωσικὰ μέτρα εἶναι πολὺ καλὰ ἐξοπλισμένος τεχνολογικά.

'Ολοι στὴν 'Αδελφότητα, Προϊστάμενοι καί 'Αδελφοί, ἐργάζονται μαζὶ μὲ ταπεινοφροσύνη καί ἀγάπη. Γνωρίζουν ὅτι ἡ ἐργασία πὸν γίνεται μὲ φιλοδοξία καί ἰδιοτέλεια δὲν εἶναι εὐπρόσδεκτη ἀπὸ τὸ Θεό. Δὲν ὑπάρχουν ἀτομικὰ διακονήματα. 'Οποῖος τοὺς γνωρίζει αἰσθάνεται ἔντονα τὴν παρουσία τοῦ Θεοῦ, τὴν προσευχὴ τῶν ἀδελφῶν καί τὴν αἴσθηση τῆς ἀνάγκης νὰ κηρυχθεῖ τὸ Εὐαγγέλιο σὲ ὅλη τὴ Ρωσία.

Οἱ ἀδελφὲς τοῦ Παντελεήμονος Χριστοῦ λειτουργοῦν στὸ ἰσόγειο τοῦ 'Ινστιτοῦτου ἕνα συσσίτιο. 'Η γυναικεῖα 'Αδελφότητα ἔχει ἐπίσης τὴ μέρμνα τῶν ἀρρώστων, τῶν πτωχῶν καί τῶν ὀρφανῶν. 'Εχει 40 τακτικὰ μέλη καί 60 δόκιμα, πὸν ἐκπαιδεύονται στὶς ἰατρικὲς ἐπιστήμες, προϋπόθεση γιὰ νὰ γίνουν τακτικὰ μέλη. Δυστυχῶς αὐτὲς οἱ ἀφιερῶμένες γυναῖκες στεροῦνται τὸν πὸν στοιχειώδη ἐξοπλισμό, κάποτε ἀκόμη καί τὰ φάρμακα πὸν ὑπάρχουν καί στὸ μικρότερο δυτικὸ νοσοκομεῖο. Βέβαια προσφέρουν αὐτὸ τὸ ὀποῖο λείπει τόσο πολὺ στὰ δυτικὰ νοσοκομεῖα: ἀνακούφιση καί προσωπικὴ φροντίδα στὸν ἀσθενή. 'Ο π. 'Αρχάδιος ὑποστηρίζει: 'Ο Χριστιανισμὸς δὲν χρειάζεται λόγια, ἀλλὰ ἔργα.

'Η 'Αδελφότητα τοῦ 'Αγίου πρίγκηπος Δημητρίου ἔχει τὴν εὐθύνη τῆς παιδικῆς Χορωδίας τῆς Ρωσικῆς 'Εκκλησίας, πὸν ψάλλει μὲ ἐξαιρετικὴ κατάνυξη καί τέχνη μιὰ μεγάλη ποικιλία ὕμνων καί τραγουδιῶν. 'Η 'Αδελφότητα προσφέρει ἐπίσης μιὰ πολὺμορφη ἀνθρωπιστικὴ βοήθεια σὲ πολλοὺς πὸν τὴν ἔχουν ἀνάγκη.

'Εκτὸς ἀπὸ τὶς τρεῖς αὐτὲς 'Αδελφότητες, μᾶς δόθηκε ἡ εὐκαιρία νὰ προσκυνήσουμε καί νὰ παρακολουθήσουμε πολλὲς Λειτουργίες σὲ πολλοὺς ναοὺς, μέσα ἢ καί ἔξω ἀπὸ τὴ Μόσχα, νὰ ἐπισκεφθοῦμε ἐνοριακὰ κέντρα καί ἐργαστήρια κεντημάτων, ἀμφίων, κ.λπ. Τώρα στὴν Κόκκινη Πλατεία στὴ Μόσχα ἀνοικοδομεῖται πάλι ὁ ναὸς τῆς φημισμένης Παναγίας τοῦ Καζάν, τὸ ὀποῖο χρηματοδότησε ἡ κυβέρνηση. Οἱ πιστοὶ θεωροῦν τὸ γεγονός αὐτὸ σχεδὸν θαῦμα.

Συμπεράσματα καί ἀποφάσεις

Πρὶν παρουσιάσω τὰ συμπεράσματα τοῦ Συνεδρίου, θὰ πρέπει νὰ ἀναφέρω τὴ συμβολὴ

ΑΕΙΟΣΗΜΕΙΩΤΑ ΣΧΟΛΙΑ ΣΤΟΥΣ ΤΕΛΕΥΤΑΙΟΥΣ ΛΟΓΟΥΣ ΤΟΥ ΘΕΑΝΘΡΩΠΟΥ

Λόγια και ενέργειες του Αυτρωτή «ἐπὶ τοῦ Σταυροῦ»*

Γι' αὐτόν ἐξάλλου τὸ λόγο δόθηκε ἡ διαταγή «ἵνα κατεαγῶσιν αὐτῶν τὰ σκέλη, καὶ ἀρθώσιν»⁵⁵. Ὁ Κύριος, καθὼς εἶναι γνωστό, ἤδη μετὰ τρίωρο ἐξέπνευσε⁵⁶. Συνεπῶς τὸ «σήμερον»,

«μετὰ δύο ἡμέρας» (ὑστερα ἀπὸ ἓνα διήμερο, δηλαδὴ 48ωρο), ἀλλὰ ὑπονοοῦσε ὅτι τὴν ἴδια ἐκείνη ἡμέρα τῆς ὑπόσχεσης⁵⁹ θὰ ικανοποιεῖτο τὸ ποθούμενο καὶ θὰ ἐλάβαινε ὁ ληστής τὸ ζητούμενο.

Τοῦ κ. **ΙΩΑΝΝΟΥ Δ. ΔΡΟΥΛΙΑ**
Καθηγητοῦ – Εἰδικοῦ Ἐπιστήμονος τῆς Φ.Ε.

ποῦ εἶπε στὸν ληστή, ἐσήμαινε, ὅπως προαναφέραμε, «αὐθημερόν»⁵⁷. Δὲν ἐννοοῦσε ἐπομένως Ἐκεῖνος τὴν ἐπομένην ἡμέρα - «τὴν ἐπαύριον»⁵⁸, δηλαδὴ μετὰ 24ωρο ἢ τὴ μεθεπομένη -

3) Τὸ «μετ' ἐμοῦ» θὰ λέγαμε μὲ ἄλλες λέξεις, «μαζὶ μου» – «μ' ἐμένα», ὑποσημαίνει συνεπῶς σὲ συνύπαρξη, κοινωνία, ἐπομένως ἐπικοινωνία τοῦ ἐνὸς μὲ Ἐκεῖνον. Ἔτσι δὲν θὰ εἶναι μόνος του ὁ αἰτῶν, ἀλλὰ θὰ διατελεῖ συμπαρῶν, συνυπάρχοντας μὲ τὸν «παρέχοντα» τὴν παραχώρηση, τὴν εὐμένεια αὐτή. Ὁ συσταρωμένος ληστής εἶχε ζητήσει ἀπὸ τὸν Ἐσταυρωμένο νὰ τὸν θυμηθεῖ, ὅταν θὰ ἔλθει Ἐκεῖνος «ὁ

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 344 τοῦ ὑπ' ἀρ. 9 τεύχους.

τοῦ Γενικοῦ Γραμματέα τοῦ «Συνδέσμου» κ. Ἀλεξάνδρου Belaropsky στὴν ὅλη ἐπιτυχία. Ἡ βαθεῖα κατανόηση τοῦ ὀρθοδόξου πνεύματος, ἡ διάθεση συνεργασίας πρὸς ὅλους, ἡ ἀνιδιοτέλειά του, ἡ πίστη του, ὅπως καὶ ἡ ἀδιάκοπη ταυτόχρονη καὶ τέλεια μετάφραση ἀγγλικά, γαλλικά καὶ ρωσικά, κέρδισαν τὴν ἀγάπη καὶ τὸ σεβασμὸ ὄλων. Μᾶς παρουσίασε ἐπίσης ἓνα video ἀπὸ τὴν πρώτη παναφρικανικὴ διάσκεψη τοῦ «Συνδέσμου», ποῦ ἐγίνε τὸ καλοκαίρι στὴ Γκάνα καὶ μᾶς ἔδωσε ζωντανὰ τὰ αἰσθημα τῆς ἐνότητας τῆς Ὁρθοδοξίας, παρὰ τὶς διαφορὰς τῶν λειτουργικῶν ἐθίμων.

Τὸ Συνέδριο κατέληξε σὲ μερικὰ συμπεράσματα, σχετικὰ μὲ βασικὰ στοιχεῖα ποῦ εἶναι ἀπαραίτητα γιὰ τὴν ἐπιτυχία κάθε Ἱεραποστολῆς. Τὰ δύο πρῶτα ἐξαρτῶνται ἀπὸ τὸ πρόσωπο τοῦ Ἱεραποστολοῦ, ἀγιότητα ζωῆς καὶ ἐτοιμότητα νὰ θυσιάσει ἀκόμη καὶ τὴ ζωὴ του γιὰ τὸ ποῖμνί του. Βασικὸ στοιχεῖο εἶναι ἐπίσης οἱ φροντίδες του γιὰ μεταφράσεις τῶν κειμένων στὴν τοπικὴ γλῶσσα, γιὰ νὰ ἐκπαιδεύει τοὺς πιστοὺς νὰ ζοῦν τὴ μυστηριακὴ ζωὴ τῆς Ἐκκλησίας. Ὅταν λέμε «ἀγιότητα» ζωῆς δὲν ἐννοοῦμε ἀπλὰ ἓναν εὐσεβῆ χαρακτήρα, ἀλλὰ μία ζωὴ προσευχῆς, ἄσκησης καὶ ἀφιερῶσεως ὀλοκληρωτικῆς. Ὁ π. Μιχαὴλ μᾶς ἀφηγήθηκε τοὺς βίους τῶν Ἁγίων Herman τῆς Ἀλάσκας καὶ Juvenali. Τό-

σο πολὺ ἐνσάρκωναν αὐτὲς τὶς προδιαγραφές, ποῦ καὶ μετὰ τὸ θάνατό τους, τὸ παράδειγμά τους ἐμπνέει γενεὲς ἀφιερῶμένων χριστιανῶν.

Στὸ πρακτικὸ ἐπίπεδο, ὅλες οἱ εἰσηγήσεις, τόσο ἱστορικὲς ὅσο καὶ αὐτὲς ἀπὸ τὶς χώρες τῆς σύγχρονης Ἱεραποστολῆς, κατέληξαν στὸ συμπέρασμα ὅτι ἡ ἀνάπτυξη τῆς παγκόσμιας Ἱεραποστολῆς ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴν κοινὴ χρῆση πληροφοριῶν καὶ τῶν βοηθητικῶν μέσων, ἔργο ποῦ διευκολύνεται σημαντικὰ εἰδικὰ μὲ τὴ χρῆση τοῦ ἠλεκτρονικοῦ ὑπολογιστοῦ, ποῦ μᾶς διατέθηκε. Τὸ Συνέδριο ἐπρότεινε παμψηφεί ὁ «Συνδέσμος» νὰ γίνε τὸ διεθνὲς κέντρο γιὰ ἓνα Ἡλεκτρονικὸ Δελτίο, ὅπου οἱ διάφορες Ἱεραποστολὲς ἀπὸ ὅλο τὸν κόσμο θὰ ἔχουν πρόσβαση στὰ βοηθήματα καὶ στὸ ὑλικὸ τῶν ἄλλων Ἱεραποστολῶν καὶ ἔτσι θὰ αὐξήσουν τὶς διαθέσιμες πηγές. Ὁ κ. Belaropsky δέχθηκε, παρὰ τὸ βαρὺ πρόγραμμα ποῦ ἔχει ὡς Γραμματέας τοῦ «Συνδέσμου», νὰ ξεκινήσει αὐτὴ τὴν προσπάθεια, μὲ τὴ συμπαράσταση μερικῶν ἄλλων μελῶν τοῦ Συνεδρίου. Ὑπάρχουν σοβαρὲς ἐλπίδες ὅτι μὲ τὴ βοήθεια τοῦ Θεοῦ, τὸ Διεθνὲς Δίκτυο Πληροφοριῶν Ἱεραποστολῆς θὰ λειτουργήσῃ ἐντὸς τοῦ 1994.

Κύριε, Κύριε ἐπίβλεψον ἐξ οὐρανοῦ καὶ εὐλόγησε τοὺς Ἱεραποστολικούς Σου Ἀμπελώνες σ' ὅλη τὴ γῆ!
(Τέλος)

βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων»⁶⁰ στὴ βασιλεία Του. Ὁ Κύριος τοῦ ἀποκρίθηκε πὼς θὰ παρευρίσκεται ἐκεῖνος μαζί Του στὸν παράδεισο. Ἡ λέξη παράδεισος, ποὺ χρησιμοποιεῖται ἀπὸ τὸν Λυτρωτὴ στὴν περίπτωση αὐτὴ σὲ σύνδεση μὲ τὸ «μετ' ἐμοῦ», ὑποδηλώνει προφανῶς παραδεισιακὴ κατάσταση, ἢ ὁποῖα εἶναι ἔτσι «κοινωνία», προσωπικὴ ἐπικοινωνία⁶¹, διαπροσωπικὴ συνύπαρξη, συνδιαβίωση ἀρμονικὴ καὶ κυριολεκτικὰ θεανθρώπινη (Θεοῦ καὶ ἀνθρώπου) μετ' ἀλλήλων. Κατ' ἀκολοθία δὲν συνίσταται ἡ συμμετοχὴ αὐτὴ σὲ ἓνα εἶδος ἀτομικῆς μακαριότητος σὲ μιὰ ἐξατομικευμένη ἐπάρκεια, ὡς μοναξιά, μόνωση, ἀπομόνωση⁶². Ἐξάλλου ἓνα εὐστοχο ἑλληνικὸ λαϊκὸ ἀπόφθεγμα ἀναφέρει ὅτι «οὔτε στὸν παράδεισο δὲν κάνει κανεὶς μόνος του». Ἡ ἀπομόνωση ἀποτελεῖ μαρτύριο! Ἡ μοναξιά εἶναι κόλαση, πολλὰς φορὲς, ἀφοῦ «οὐ καλὸν εἶναι τὸν ἄνθρωπον μόνον»⁶³ καὶ «οὐαὶ αὐτῷ τῷ ἐνί»⁶⁴. Ἄλλωστε «ὁ ἄνθρωπος εἶναι ζῶον κοινωνικὸν καὶ οὐχὶ μοναστικόν», ὅπως ὑπερτονίζει ὁ Μέγας Βασίλειος⁶⁵, ἐπιδοκιμάζοντας καὶ ἀποδεχόμενος παρόμοια ἀποφθεγματικὴ φράση φιλοσοφικοκοινωνιολογικὴ τοῦ σταγειριτῆ κοινωνικοῦ φιλοσόφου Ἀριστοτέλους⁶⁶.

4) Ὡς πρὸς τὴν λέξη **παράδεισος**, τὴν ὁποῖα χρησιμοποιεῖ ὁ Κύριος στὴν ἀνωτέρω φράση Του, ἔχομε νὰ ἐπισημειώσωμε τὰ ἐξῆς σχετικά, ποὺ ἀναγράφει ὁ ἀείμνηστος Καθηγητὴς μας Λεων. Φιλιππίδης: α'. ἡ λεκτικὴ προέλευσή τους εἶναι περσικὴ καὶ β'. ἡ σημασία της εἶναι «κῆπος θεοσδότος»⁶⁷. Στὴν προκειμένη περίπτωση ὁ παράδεισος, ποὺ ἀναφέρεται ἀπὸ τὸν Ἐσταυρωμένο Λυτρωτὴ στὸν συσταυρωμένο ληστή, εἶναι αὐτονόητο πὼς δὲν ὑποσημαίνει χωρὸς τόπο, ἀλλὰ ὑποδηλώνει (ἐκτὸς χωροχρονικῶν ὁρίων, ἀφοῦ πασιφανῶς πρόκειται γιὰ μεταθανάτια ζωὴ) κατάσταση καὶ μάλιστα μακαριότητος⁶⁸, αἰωνιότητος καὶ ἀγαστῆς συνύπαρξης καὶ ἐπικοινωνίας «πρόσωπον πρὸς πρόσωπον»⁶⁹, βλ. «μετ' ἐμοῦ ἔσῃ ἐν τῷ παραδείσῳ», ἐννοεῖται «ἐν κοινωνίᾳ»⁷⁰ ἀγάπης.

4ος λόγος τοῦ Σταυρωθέντος Χριστοῦ

Τὸ λόγο αὐτὸν ἀναγράφουν, διασώζοντάς τον, οἱ δύο πρῶτοι, ἐπονομαζόμενοι «συνοπτικοὶ Εὐαγγελισταὶ»⁷¹ Ματθαῖος καὶ Μάρκος, καὶ κατὰ λέξιν ἔχει ὡς ἐξῆς (ἐβραϊστὶ - ἀραμαϊστὶ καὶ ἑλληνιστὶ):

«ἡλί ἡλί, λεμὰ σαβαχθανί' τούτ' ἔστι, Θεέ

μου Θεέ μου, ἰνατί με ἐγκατέλιπες;»⁷² ἢ «ἑτέρα γραφὴ» «Ἐλωί Ἐλωί, λεμὰ σαβαχθανί' ὁ ἔστι μεθερμηνευόμενον, ὁ Θεός μου, ὁ Θεός μου, εἰς τί με ἐγκατέλιπες»⁷³.

Ἀξιοπαρατήρητο καθὼς καὶ ἀξιοσημείωτο εἶναι τὸ ὅτι ἡ ὡς ἄνω φράση ἀνήκει στὸν 21ο ψαλμὸ, ἀποτελώντας προοίμιό του. Εἶναι ἡ ἀπαρχὴ του, ὁ 1ος στίχος του, ὁ ὁποῖος στὴ Μετάφραση τῶν Ο' ἔχει ὡς ἐξῆς: «Ὁ Θεός ὁ Θεός μου, πρόσχες μοι' ἰνατί ἐγκατέλιπές με;».

(Συνεχίζεται)

ΥΠΟΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

55. Ἰωάν. ιθ' 31. — Ἡ διπλὴ ἑορτὴ, τὰ σάββατα αὐτὰ ὀνομάζονταν «σάββατα σαββάτων, τίμα τιμίον, ἑορταὶ ἑορτῶν διὰ τὸ διπλοῦν τῆς ἑορτῆς» **Π. Τρεμπέλα**, ὁ.π. — Γι' αὐτὸν τὸ λόγο, στοὺς Ἰουδαίους, σύμφωνα μὲ τὸν νόμο τους (**Δευτερονόμιον** κα' 23, νὰ ταφεῖ ὁ κρεμασμένος σὲ ξύλο, ὥστε νὰ μὴ μianθεῖ ἡ γῆ), ἡ ἄρση ἀπὸ τὸν σταυρὸ καὶ ἡ ταφὴ τοῦ σταυρωμένου ἔπρεπε νὰ γίνῃ πρὶν νυκτώσει, μάλιστα κατὰ τὴ διπλὴ ἐκεῖνη ἑορτὴ. **Ν. Δαμαλά**, ὁ.π. σ. 701 (31). — Ἡ ταφὴ τῶν σταυρωμένων ἀπαγορευόταν κατὰ τὸν ῥωμαϊκὸ νόμο, βλ. λεπτομέρειες σὲ **Λ. Φιλιππίδου**, μνημ. ἔργ. σ. 367. — Οἱ ρηματικοὶ τύποι τοῦ ἀνωτέρω ἐδαφίου εἶναι: α) **κατεαγῶσι** τοῦ κατὰ γνυμι, παθ. ἀόριστος β' κατεάγην (οὐσιαστικὰ του κατέαγμα καὶ κάταγμα = σπάσιμο, θραύση), σημαίνει θραύσουν, τσακίσουν. β) **ἀρθῶσι** τοῦ αἴρω, αἴρωμαι = σηκώνω, μεταφέρω, ἀποκομίζω, βλ. Βιβλικὲς φράσεις «ἄρον, ἄρον», «ἄρατε πύλας». **Δ. Δημητράκου**, τόμ. 5ος, σ. 3667, 3668, 3788, τόμ. 1ος, σ. 125. — Σὲ ὠρισμένους τρόπους σταύρωσης ἤδη «μετὰ σαδισμοῦ ἔθραύοντο τὰ ὀστά καὶ ἐσχίζοντο τὰ μέλη καὶ ἐξηρθροῦντο κλειδώσεις» **Λ. Φιλιππίδου**, ὁ.π. σ. 366.

56. Βλ. Εὐαγγελικὲς μαρτυρίες καὶ σχετικὰ σχόλια: «περὶ δὲ τὴν ἐνάτην ὥραν ἀνεβόησεν ὁ Ἰησοῦς ... Θεέ μου, ἰνατί με ἐγκατέλιπες ... πάλιν κράξας φωνῇ μεγάλῃ ἀφήκε τὸ πνεῦμα» **Ματθ.** κζ' 46, 50. — «καὶ τῇ ὥρᾳ τῇ ἐνάτῃ ἐβόησεν ὁ Ἰησοῦς ... ὁ Θεός μου, εἰς τί με ἐγκατέλιπες; ... ἀφείς φωνὴν μεγάλην ἐξέπνευσε» **Μάρκ.** ιε' 34, 37. — «ὥρας ἐνάτης ... καὶ φωνήσας φωνῇ μεγάλῃ ὁ Ἰησοῦς εἶπε πάτερ, εἰς χεῖράς σου ... καὶ ταῦτα εἰπὼν ἐξέπνευσεν» **Λουκ.** κγ' 44-47. Ἡ ἐνάτη (9η) ἐβραϊκὴ ὥρα ἦταν, εἴπαμε, ἡ δικὴ μας τρίτη (3η) μεταμεσημβρινὴ (ἀπογευματινὴ), βλ. παραπομπή μας 9.

57. Βλ. «Ὁ Ἰησοῦς γνωρίζει, ὅτι καὶ αὐτὸς καὶ ὁ ληστὴς θὰ ἀπέθνησκον κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην. Καὶ παραχωρεῖ εἰς αὐτὸν περισσότερα παρ' ὅσα εἶχε ζητήσει ἢ ἐλπίσει ... τὸ ἄμεσον καὶ ἐγγὺς τῆς εὐτυχίας ... τὴν σημερινὴν ἡμέραν, πρὶν ὁ ἥλιος δύσει ... κατ' αὐτὴν τὴν ἡμέραν τῆς παθήσεως» **Π. Τρεμπέλα**, Ὑπόμν. Λουκᾶν, σ. 646 (43, 3). — Πρβλ. ὑμνογραφικὸ στίχο «Τὸν ληστὴν αὐθήμερόν τοῦ Παραδείσου ἠξίωσας, Κύριε» Ἐξαποστειλάριον, ἤχου γ', Ὁρθρου Μεγ. Παρασκευῆς. — Ἐτσι καὶ στὴν περίπτωσή του μετανοωμένου ληστῆ ἐπισυνέβη ἐκεῖνο ποὺ εἶχε προεῖπει ὁ Θ. Διδάσκαλος καὶ Σωτῆρας: «οἱ τελῶναί καὶ αἱ πόρνοι προάγουσιν ὑμᾶς εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ» **Ματθ.** κα' 31. — Ἡ ἀνταπόκριση ἄλλωστε τοῦ Θεανθρώπου στὸ αἶτημα τοῦ ληστῆ μᾶς θμιρίζει αὐτὸ ποὺ εἶχε Ἐκεῖνος σχολιάσει γιὰ ἀνάλογες

αίτησεις: «Αίτεῖτε καὶ δοθήσεται ὑμῖν, ζητεῖτε καὶ εὕρησθε, κρούετε καὶ ἀνοιγήσεται ὑμῖν πᾶς γὰρ ὁ αἰτῶν λαμβάνει καὶ ὁ ζητῶν εὕρισκει... τίς ἐστὶν ἐξ ὑμῶν ἄνθρωπος, ὃς ἐὰν αἰτήσῃ ὁ υἱὸς αὐτοῦ ἄρτον, μὴ λίθον ἐπιδώσει αὐτῷ; καὶ ἐὰν ἔχθῃν αἰτήσῃ, μὴ ὄφιν ἐπιδώσει αὐτῷ;» **Ματθ.** ζ' 7-11. Πῶς ἐπομένως ὁ Κύριος δὲν θὰ ἐφήρμοζε ἐκεῖνο, ποῦ ὁ Ἰδιος εἶχε ἔτσι διατυπώσει;

58. Πρβλ. *Τῆ δὲ ἐπαύριον, ἣς ἐστὶ μετὰ τὴν παρασκευῆν... ἐμνήσθημεν ... εἶπεν ἐτι ζῶν» Ματθ.* κζ' 62-64. — Πρβλ. **Μάρκ.** ιε' 42. **Π. Τρεμπέλα**, Ὑπόμν. Μάρκον, σ. 309 (42, 1), ὅπου σχετικὰ σχόλια.

59. Βλ. «Ὁ Ἰησοῦς ... τὸ ἄμεσον ... τοῦ ὑπόσχεται [ἀπ' ὀ.τι] ὁ ληστής εἶχε εἰς τὸν νοῦν του καὶ ὅτι ὁ Χριστὸς θὰ τὸν ἐνεθυμείτο». **Π. Τρεμπέλα**, Ὑπόμν. Λουκᾶν, σ. 646 (43, 3). Μερικοὶ θέτουν σημεῖον στίξεως μετὰ τὸ σήμερον (δηλαδὴ ὅτι σοῦ λέγω σήμερον, πῶς θὰ εἶσαι μαζί μου στὸν παράδεισο), παραπονοῦντας παντελῶς τὸ νόημα τῶν λεχθέντων ἀπὸ τὸν Κύριο, ὑποσημαίωμεν ὁ ἀοιδίμος Καθηγητῆς, ὄ.π.

60. **Ἰωάν.** ιθ' 19.

61. Πρβλ. **Ἰ. Δρούλια**, Ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ ὡς ἐπικοινωνία. Περιοδικὸ «Καὶνὴ Κτίσις», ἀρ. φύλ. 708, Φεβρουάριου 1972, σ. 3513.

62. Ἀναντιρρήτως γὰρ τὸν ληστὴ ὡς πρὸς τὸ «μετ' ἐμοῦ», θὰ ἴσχυαν γενικὰ καὶ θὰ εὐσταθοῦσαν τὰ ἐξῆς: α) «ich bin nicht ohne dich» (= δὲν ὑπάρχω χωρὶς ἐσένα) **Ludwig Feuerbach**, Kleine philosophische Schriften (1842-1845), Leipzig 1950, σ. 189. β) «allein bin ich nichts» (= μόνος οὐδόλως ὑπάρχω) **Karl Jaspers**, Einführung in die Philosophie, Tübingen 1953, σ. 62. γ) Ἄλλωστε «was Person heisst, ist eben die angerufene und antwortende» (= ὄ.τι ἀποκαλεῖται πρόσωπο, εἶναι ἀκριβῶς τὸ καλούμενο καὶ ἀποκρινόμενο) **Martin Buber**, Die Schriften über das dialogische Prinzip, Heideberg 1954, σ. 233. — δ) Ἀντιπρβλ. «Narcisse s' enferme dans sa propre solitude pour faire société avec lui-même: das cette parfaite suffisance qu' il espère, il éprouve sa propre impuissance» (= Ὁ Νάρκισσος ἐγκλείεται μέσα στὴ μοναξιά του γὰρ νὰ συγκροτήσει κοινωνία μετὰ τὸν ἑαυτὸ του: μέσα σ' αὐτὴν τὴν τέλεια ἐπάρκεια ποῦ ἐλπίζει, δοκιμάζει τὴν ἀδυναμία του) **Louis Lavelle**, L' erreur de Narcisse (= Ἡ πλάνη τοῦ Ναρκίσσου), Paris 1939, σ. 18.

63. **Γένεσις** β' 18.

64. **Ἐκκλησιαστής** δ' 10.

65. **Μεγ. Βασιλείου**, Ὅροι κατὰ πλάτος (ἐρωτ. γ'). ΒΕ-ΠΕΣ, τόμ. 53ος, σ. 151 (34-35).

66. Βλ. «ἄνθρωπος φύσει πολιτικὸν ζῶν. Φύσει μὲν οὖν ... ἡ ὁρμὴ ἐν πάσιν ἐπὶ τὴν τοιαύτην κοινωνίαν» **Ἀριστοτέλους**, Πολιτικά Α' 2, 1253α 3.

67. Βλ. διάφορες ἀπόψεις γὰρ τὴν προέλευση καὶ ἔννοια τῆς λέξεως **παράδεισος**, καθὼς καὶ τίς ποικίλες σημασίες, ὡς καὶ πολλὰς λεπτομέρειες σὲ **Λ. Φιλιππίδου**, Πρωτοελληνικά καὶ παραδείσια ἀνάλεκτα ἐξ ἐπόψεως θρησκευτολογικῆς, Μυτιλήνη 1974, σ. 10-12. Προηγουμένως πρβλ. **μνημ. Λεξικά: Liddell - Scott**, τόμ. 4ος, σ. 334. — **Δ. Δημητράκου**, τόμ. 7ος, σ. 5423. — **Ἰ. Σταματάκου**, σ. 741. — Ἐπίσης πρβλ. **Παναγ. Μπρασιώτου**, Γένεσις, Σημειώσεις Ἑρμηνείας Παλαιᾶς Διαθήκης, Ἀθήναι 1948, σ. 38-41. — **Π. Τρεμπέλα**, Ὑπόμν. Λουκᾶν, σ. 646 (43, 5). — **Ἰ. Δρούλια**, Βιβλικά γραμματολογικὰ καὶ ἐρμηνευτικὰ ζητήματα καὶ χριστιανικὰ λατρευτικὰ θέματα, Ἀρσάκειος Παιδαγωγικὴ Ἀκαδημία Ψυχικῆ (πολυγρ. Σημειώσεις Β' ἔτους) 1986-1987, σ. 11-12, 67. —

Romano Guardini, Der Anfang aller Dinge, Würzburg 1961, σ. 58.

68. Στὴν περίπτωση τῆς ὑπόσχεσης - ἐπιβεβαίωσης - διαβεβαίωσης τοῦ Ἑσταυρωμένου Θεανθρώπου στὸν συσταυρωμένο «ληστήν τὸν πιστεύσαντα» γὰρ τὸν παράδεισο, ἡ λέξη αὐτὴ «σημαίνει ... κόλπον τοῦ Ἀβραάμ... ἐν τῷ οὐρανῷ, ... κατάστασιν εὐτυχίας ... ἀρρήτου μακαριότητος ... μετὰ τοῦ Χριστοῦ ... ἐν τῇ κοινωνίᾳ ταύτῃ καὶ τῇ παρουσίᾳ τοῦ Χριστοῦ [ἀπολαμβάνοντας] εἰρήνην, χαρὰν καὶ ἀνάπαυσιν ... ἐκεῖ βασιλεία οὐρανῶν, ἐκεῖ ἡ ζωὴ» **Π. Τρεμπέλα**, Ὑπόμν. Λουκᾶν, σ. 646-647 (43, 5). — «ὁ κόλπος τοῦ Ἀβραάμ ἢ παράδεισος ... εἰς τὸν οὐρανόν, τὴν εὐφρόσυτον κατάστασιν» ὑποδηλώνει. **Χρ. Ἀνδρούτσου**, Δογματικὴ τῆς Ὁρθοδόξου Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας, ἐκδ. 2α, Ἀθήναι 1956, σ. 435-436 (2).

69. **Α' Κορ.** ιγ' 12.

70. **Π. Τρεμπέλα**, Ὑπόμν. Λουκᾶν, σ. 647 (43, 5).

71. Οἱ τρεῖς ἰ. Εὐαγγελισταί, **Ματθαῖος**, **Μάρκος** καὶ **Λουκᾶς**, καθὼς καὶ τὰ ἰ. Εὐαγγέλια τῶν χαρακτηρίζονται «διὰ τοῦ κοινῆς ὀνόματος τῶν **συνοπτικῶν**», γιὰ τὴν παρουσιάσθησαν «πολλὴν ὁμοιότητα καὶ παραλληλίαν», συναπαρτιζόντας κάποια «**σύνοψιν**». **Βασίλ. Ἀντωνιάδου**, Ἐγχειρίδιον Εἰσαγωγῆς εἰς τὰς Ἁγίας Γραφάς, τόμ. Β' Εἰσαγωγὴ εἰς τὴν Καὶνὴν Διαθήκην, Ἀθήναι 1937, σ. 10-11.

72. **Ματθ.** κζ' 46. — «Ἀραμαῖσι λεμὰ, ἐβραῖσι λαμὰ ... ζαφθάνι» (κώδιξ D). **Π. Τρεμπέλα**, Ὑπόμν. Ματθαίου, σ. 510-511 (46, 3 καὶ 4). — Πρβλ. «ἀραμαϊκὴ ἐκδοχὴ τοῦ ἐβραϊκοῦ κειμένου, ποῦ ἀναφέρει: Ἠλί, Ἠλί λαμὰ ἀζαβτανί» **Erich Fromm**, You shall be as Goods. Καὶ ὡς θεοὶ ἔσεσθε. Μετάφρ. Δημ. Θεοδωρακάτος, Ἀθήναι 1977, σ. 245.

73. **Μάρκ.** ιε' 34. — «Ἐλωὶ εἶναι συριακὸς τύπος ἀντὶ τοῦ ἐβραϊκοῦ Ἠλεὶ, σαβαθθανεὶ εἶναι χαλδαϊκὸς τύπος τοῦ ἐβραϊκοῦ ἀζαμπτανί. Ἀλλ' ἡ παρανόησις τῶν λόγων ὑπὸ τῶν παρισταμένων Ἰουδαίων, ἐλαβόντων, ὅτι ὁ Ἰησοῦς ἐκάλεε τὸν Ἠλίαν, δίδει τὸ ἐνδόξομον, νὰ ὑποθέσωμεν, ὅτι εἶπε τοὺς λόγους τούτους εἰς τὴν ἀρχαίαν ἐβραϊκὴν τοῦ πρωτοτύπου καὶ ὅτι ἐν τῇ παραδόσει μετηνέχθησαν εἰς τὴν συροχαλδαϊκὴν» **Π. Τρεμπέλα**, Ὑπόμν. Μάρκον, σ. 304 (34, 2).

— Ὡς πρὸς τὴν μετάφραση τὴν εὐαγγελικὴν, καθὼς καὶ τῶν Ὁ', ἀναφορικὰ μετὰ τὴν ὀνομαστικὴ «ὁ Θεὸς μου, εἰς τί με ἐγκατέλιπες;» ἢ «Ὁ Θεὸς μου, πρόσχες μοι ἵνατί ἐγκατέλιπες με;» ἀντὶ κλητικῆς (βλ. **Θεὸς μου**, ἵνατί με ἐγκατέλιπες;» ὑποσημαίωμεν πῶς «πολλάκις τίθεται ὀνομαστικὴ ἀντὶ κλητικῆς». Βλ. **Ἀχιλ. Τζαρτζάνου**, Συντακτικὸν τῆς Ἀρχαίας Ἑλληνικῆς Γλώσσης, Ἀθήναι 1966, σ. 22 (2, Σημειώσεις).

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ

Παρακαλοῦνται οἱ συνδρομητῆς τῶν περιοδικῶν «ΕΚΚΛΗΣΙΑ», «ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ» καὶ «ΘΕΟΛΟΓΙΑ», κάθε ἀλλαγὴ τῆς διευθύνσεώς τους νὰ τὴ γνωρίζουν ἀμέσως στὰ Γραφεῖα τῶν Περιοδικῶν, Ἰωάννου Γενναδίου 14, 115 21 Ἀθήναι, ἀναφέροντας ἀπαραίτητα καὶ τὴν παλαιὰ τους διεύθυνση, γὰρ νὰ γίνεται κανονικὰ ἡ ἀποστολὴ τῶν Περιοδικῶν.

Τηλ. 72 18 308, 72 51 149. Fax 72 26 597

Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΟΥ ΚΩΝ/ΝΟΥ ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ ΤΟΥ ΕΞ ΟΙΚΟΝΟΜΩΝ ΕΙΣ ΤΗΝ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΙΝ ΤΟΥ 1821*

Αί διάφοροι κοινότητες άνεγνώρισαν τήν έφορίαν Όδησσοϋ, ώς προσωρινήν κυβέρνησιν, και έλάμβανον παρ' αυτής οδηγίας εις τας ένεργείας των, συγκατανεύσαντες και εις τήν άποστολήν ίκετηρίου Πρεσβείας⁹⁰ εις Πετρούπολιν ή άλλον βασιλείον. Η δρᾶσις⁹¹ τής Γραικικής

Τού κ. ΙΩΑΝΝΟΥ ΜΠΟΥΓΑΤΣΟΥ

Φιλανθρωπικής Έταιρείας διήρκεσεν από τής 1 Αύγουστου του έτους 1821 μέχρι τής 26 Δεκεμβρίου του αυτού έτους, ότε και διελύθη⁹², ζητήσας τούτο ό τότε Ύπουργός Έξωτερικών τής

* Συνέχεια εκ τής σελ. 346 του ύπ' άρ. 9 τεύχους.

90. Ίδ. κατωτ. σημ. 103.

91. «Οί νέοι έφοροι δι' έγκυκλίου των προς τας κοινότητας Ίσμαηλίου, Εύπατορίας Σεβαστουπόλεως, Μπαλονκλαβά, Θεοδοσίας, Ταϊγανίου, Κινσοβίου, Ρενίου, Δουμπασόρ, Μόσχας, Πετρούπολεως, Μπρόδι, Βαρσοβίας, Πίσσας τής Ίταλίας, Λιβόρνου, Τριέστης, Άμστερδαμ, Δουλοϊνι, προσέκαλεσαν πάντας τούς όμογενείς νά προβάσι προς συλλογήν έράνων ύπερ των διαφιγόντων τού τουρκικόν φάσανον, και άποστολήν πολεμοφιδών ύπερ των τότε άγωνιζόμενων ύπερ τής έλευθερίας τής πατρίδος. Εις έκατομμύρια ρουβλίων άνέρχονται τὰ προσαχθέντα ύπερ των τότε όμογενών χρηματικά ποσά, ή δε έφορία τής Όδησσοϋ ύπερβλήθη εις τιαυτα βαρύτατα έξοδα, εις τὰ όποια μόνον μία βασιλική κάσσα είμπορει νά άνθέξη», ώς λέγεται επί λέξει έν τή ύπό ήμερομηνίαν 19 Όκτωβρίου 1821 έπιστολή αυτής (Σακελλαρίου Γ. Σακελλαρίου, Φιλική., ένθ' άνωτ., σ. 150-152) προς τόν έφορον του Κινοβίου Μαρίνον Στρατήν. Αυτόθι, σ. 24. (Πρβλ. αυτόθι, σ. 180-181,186).

92. Τό σχετικόν κείμενον τής Έφορίας τής Όδησσοϋ τού όποιον άπεστάλη προς τούς έφόρους των ελληνικών κοινότητων τής Αυτοκρατορίας τής Ρωσίας έχει ως έξής. «Έπειδή σήμερον ό έδώ Έξοχώτατος Κόμης κύριος Α. Λανζερόν δια ζώσης φωνής μάς έπρόσταξε τού νά διαλύσωμεν τού φιλανθρωπικόν τούτο κατάστημα και νά τού κοινοποιήσωμεν εις τούς έδώ εύρισκομένους άπόρους άδελφούς μάς, ίνα προστρέξουν εις τού έξής εις τού έδώ συστηθέν Σεβαστόν Αυτοκρατορικόν Κομιτάτον και νά ζητήσουν παρ' αυτού τήν βοήθειαν, δια τούτο όλως εύπειθείς εις τήν ανωτάτην προσταγήν, τού διαλύομεν άμέσως. Παύσατε λοιπόν άπέναντι και ή τιμότης σας τής μεθ' ήμών άλληλογραφίας σας και έξρωσθε! Σακελλαρίου Γ. Σακελλαρίου, Φιλική..., ένθ' άνωτ., σ. 269, εις δε τήν σ. 270 ό Σακελλαρίου σημειού. «Όταν αί περιστάσεις άπήτησαν τήν μεταρρυθμισμόν, ή Φιλική Έταιρεία μετερρυθμίσθη εις «Φιλανθρωπικήν» και επί τέλους δια των φιλελλήνων Λανζερόνος και Ίνζωφ εις «Αυτοκρατορικόν Κομιτάτον» προς περιθάψιν των πανταχόθεν συρρουσάντων χιλιάδων προσφύγων».

Ρωσίας κόμης Κ. V. Nesselrode⁹³ από τόν Γενικόν Διοικητήν τής Νοτίας Ρωσίας Κόμητα Α. F. de Langeron⁹⁴. Προσέτι διέταξε και τήν άυστηράν παρακολούθησιν των μελών τής, καθότι ή Ρωσική πολιτική έθεώρει τήν Φιλανθρωπικήν Έταιρείαν ώς πολιτικήν όργάνωσιν με πρόσχημα άγαθοεργού έταιρείας. Παράλλήλως όμως ίδρύετο, ώς θα άναφερθώμεν κατωτέρω, τού «Έλληνικόν (Αυτοκρατορικόν) Έπικουρικόν Κομιτάτον» προς συμπαράστασιν και έπιχορήγησιν των εις τήν Ρωσίαν καταφευγόντων Έλλήνων από τήν Όθωμανικήν Αυτοκρατορία⁹⁵.

Ό Κ. Οικονόμος εύρεθείς και αυτός εις τήν Όδησσον τήν έποχήν των μεταρρυθμίσεων αυτών τής Φιλικής Έταιρείας και τής όλης δραστηριότητος των εκεί Έλλήνων ύπερ των πασχόντων προσφύγων και των έν Έλλάδι μαχομένων, δέν ύπήρξε θεατής αλλά, ώς διαπιστούται, έν των βασικών προσώπων τής κινήσεως ταύτης. Τό όνομά του εύθύς άμέσως ήκούσθη όχι άπλώς ώς έν μέλος τής εις Πετρούπολιν άποσταλείσης τριμελούς έπιτροπής ύπό τής Γραικικής Φιλανθρωπικής Έταιρείας Όδησσοϋ, αλλά ως πρώτον μέλος αυτής. Ειδικώτερον ή Έφορία τής Φιλανθρωπικής Έταιρείας άπεφάσισεν νά πέμψη «Δεπουτάτους ή Δεπουτατσιόνα ή ως άλλως έκαλείτο Ίκετήριο Πρεσβείαν εις τας διαφόρους τής Εύρώπης αυλάς και εις τήν Πετρούπολιν... Εις Πετρούπο-

93. Ίδ. Θ. Βελλιαντίου, Νέσσελροντ, Κάρολος - Ροβέρτος, ΜΕΕ, τ. ΙΗ', σ. 210-211.

94. Περί τού κόμητος Α. F. de Langeron, Διοικητού, «Πολιτάρχου» τής επαρχίας Όδησσοϋ 1814-1822, ίδ. Κ. Οικονόμου, Ύπόμνημα ιστορικόν εις τας άνδραγαθίας τού κόμητος Λανζερόν, Τὰ Σωζόμενα Φιλολογικά..., ένθ' άνωτ., σ. 370-377, έργον ήμιτελές, ώς σημειούται ύπό τού εκδότου Σοφοκλέους Οικονόμου τού έξ Οικονόμων, σ. 377-378. Σακελλαρίου Γ. Σακελλαρίου, Φιλική..., ένθ' άνωτ., σ. 21,41,188,269. Γεωργίου Λαΐου. Άνέκδοτες..., ένθ' άνωτ., σ. 54,90. Άθανασίου Σοδύλου, Η Έταιρεία..., ένθ' άνωτ., σ. 85 σημ. 1 κ.ά. Νικαλάι Τοντόρωφ, Η Βαλκανική διάσταση τής Έπαναστάσεως τού 1821, Άθήνα 1982, πολλαχού, (ιδ. εύρετήριο σ. 321). Κωνσταντίνου Κ. Παπουλίδου, Γρηγ. Μαρασλής..., ένθ' άνωτ., σ. 33,34,99,113,116,117,119. Ίστορία τού Έλληνικού Έθνους. Έκδοτικής Άθηνών. τ. ΙΒ', σ. 134.

95. Πρβλ. Σακελλαρίου Γ. Σακελλαρίου, Φιλική..., ένθ' άνωτ., σ. 20-21. Κωνσταντίνου Κ. Παπουλίδου, Γρηγ. Μαρασλής..., ένθ' άνωτ., σ. 33-34.

λιν άπεφασίσθη νά σταλώσιν οί Μιχαήλ Νάζος⁹⁶ καί Δημήτριος Σχινάς⁹⁷ ώς άντιπροσωπεύοντες τήν έμπορικήν τάξιν, μετ' ιδιαιτέρων συστατικών πρòς τόν πρίγκιπα Γαλίτσιαν⁹⁸, πρòς τόν Στρογάνοβ⁹⁹, πρòς τόν Καποδίστριαν¹⁰⁰, πρòς τόν Στούρτζαν¹⁰¹, πρòς τόν Παναγιώτην Βαρβάτην¹⁰². 'Ως τρίτος Δεπουτάτος εξελέγη¹⁰³ παμψηφεί ο Παναγιώτατος Άγιος Είρηνοπόλεως καί Βατοπεδίου κύριος Γρηγόριος¹⁰⁴.

Η άποστολή όμως του Είρηνοπόλεως Γρηγορίου άπήτησεν έν Πετρούπολει διατυπώσεις

96. Ίδ. άνωτ., σμ. 86.

97. Περί Δημητρίου Σχινά, ιδ. *Σακελλαρίου Γ. Σακελλαρίου*, Φιλική..., ένθ' άνωτ., σ. 25,26,27,266. *Ίωάννου Φιλήμονος*, Δοκίμιον περι τής Έλλην..., ένθ' άνωτ., τ. Α' (1859), σ. 413. *Βαλερίου Γ. Μέξα*, οί Φιλικοί..., ένθ' άνωτ., σ. 75. *Άθανασίου Ξοδίλου*, Η Έταιρεία..., ένθ' άνωτ., σ. 88 έξ. *Έλένης Δ. Μπελιά*, Οί λόγιοι άδελφοί Δημήτριος καί Μιχαήλ Γεωργίου Σχινά, περ. «Μνημοσύνη», τ. Β' (1969), σ. 174-218.

98. Περί του Πρίγκιπος Άλεξάνδρου Νικολαΐδου Γκαλιτίνου (Proncipe Alessandro Galitzin), Ύπουργού επί τής Παιδείας, ιδ. *Κ. Οικονόμου*, Άλέξανδρος ο Στούρτζας..., ένθ' άνωτ., σ. 29, 50- 51. *Κ. Σιβίνη*, Ύπόμνημα..., ένθ' άνωτ., σ. 30. *Σακελλαρίου Γ. Σακελλαρίου*, Φιλική..., ένθ' άνωτ., σ. 113. *Χρυσοστόμου Α. Παπαδοπούλου*, Ίστορία τής Ριζαρείου..., ένθ' άνωτ., σ. 13 έξ. *Έλένης Ε. Κούγκου*, Ο Καποδίστριας..., ένθ' άνωτ., σ. 165. *Άποστόλου Ε. Βακαλοπούλου*, Ίστορία..., ένθ' άνωτ., τ. Ε' (1980), σ. 296.

99. Ίδ. άνωτ. σμ. 59.

100. Κατά τήν έποχήν ατήν έν μέν τῷ έξωτερικῷ ή διπλωματική δραστηριότης του Μέττερνιχ υπερίσχυε τής του Καποδιστρια, έν δέ τῷ έσωτερικῷ παρηγωνίζετο ούτος άπό τόν Νέσσελροντ καί τόν μυστικοσύμβουλον του Τσάρου Τατίσεφ.

101. Περί του Άλεξάνδρου Στούρτζα (Stourdza Ald de), ιδ. *Κ. Οικονόμου*, Άλέξανδρος ο Στούρτζας, Βιογραφικόν σχεδίασμα, Άθήνησι ρωνε' (1855). *Σακελλαρίου Γ. Σακελλαρίου*, Φιλική..., ένθ' άνωτ., σ. 24,26,28,111-114,124-125. *Έλένης Ε. Κούγκου*, Ο Καποδίστριας..., ένθ' άνωτ., σ. 17,18,40 έξ., 69 έξ. κ.ά. *Κωνσταντίνου Κ. Παπουλίδη*, Τρία ανέκδοτα γράμματα του Κωνσταντίνου Οικονόμου του έξ Οικονόμων στη Ρωξάνδρα καί στον Άλέξανδρο Στούρτζα, περ. «Κληρονομιά» τ. 11 (1979) σ. 451-475.

102. Περί του Βαρβάτη Παναγιώτου, ιδ. *Σακελλαρίου Γ. Σακελλαρίου*, Φιλική..., ένθ' άνωτ., σ. 25,93-94, 104 κ.ά.

103. Ίδ. σχετικόν έγγραφον 20 Οκτωβρίου 1821. *Σακελλαρίου Γ. Σακελλαρίου*, Φιλική..., ένθ' άνωτ., σ. 125-126.

104. Ίδ. *Σακελλαρίου Γ. Σακελλαρίου*, Φιλική..., ένθ' άνωτ., σ. 25. Περί δέ του Μητροπολίτου Είρηνοπόλεως καί Βατοπεδίου Γρηγορίου, ιδ. *Άμβροσίου Φραντζή*, Ήπιπομή..., ένθ' άνωτ., τ. Α' (1839), σ. 239. *Σοφοκλέους Κ. του έξ Οικονόμων*, Βίος Γρηγορίου Μητροπολίτου Είρηνοπόλεως καί Βατοπεδίου, Άθήνησι ΑΩΞ' (1860). *Σακελλαρίου Γ. Σακελλαρίου*, Φιλική..., ένθ' άνωτ., σ. 26,27,28,110-114,123,125-126. *Νικολάου Σ. Φιλιππίδου*, Κ. Οικονόμου του έξ Οικονόμων, Ήπιστολή συλλυπητήριος επί τῷ θανάτῳ του Μητροπολίτου Γρηγορίου, περ. «Έκκλησ. Φάρος», τ. ΑΒ' (1933), σ. 432-434. *Άθανασίου Ξοδίλου*, Η Έταιρεία..., ένθ' άνωτ., σ. 87 έξ.

πλείστας καί δυσχερείας άνυπερβλήτους περι τήν έκδοσιν διαβατηρίου του. Ένεκα τούτου ο Είρηνοπόλεως ήναγκάσθη νά άπευθίνη έπιστολήν έκ Κισνοβίου, ένθα διέμενεν, πρòς τήν Έφορίαν τής Όδησσού καί με ήμερομηνίαν 16 Νοεμβρίου 1821, δια τής όποίας εξήτει νά πληροφορηθή, τόσον ώς πρòς τά αίτια ατής τής άργοπορίας, όσον καί δια τυχόν άλλης άποφάσεως ώς πρòς τήν έκλογήν του. Η Έφορία, δι' έπιστολής της με ήμερομηνίαν 19 Νοεμβρίου 1821, διέλυε τās ύπονοίας ατάς του Είρηνοπόλεως καί προσεκάλει ατόν εις τήν Όδησσόν περι τās άρχάς Δεκεμβρίου του 1821¹⁰⁵.

Αί δυσκολία περι τήν έκδοσιν του διαβατηρίου του Είρηνοπόλεως Γρηγορίου καθώς καί κατηγορία όμογενών τινων περι ατόυ του φιλανθρωπικού συστήματος καί τών ύποκειμένων τής πρεσβείας «διέγειρον τήν κενοδοξίαν καί τὸ μίσος τών ένταύθα άρχόντων μας» σημειοί ο Παναγιώτης Βαρβάτης εις έπιστολήν του έκ Πετρούπολεως πρòς τούς Έφόρους τής Όδησσού, με ήμερομηνίαν 10 Δεκεμβρίου 1821. Έπίσης εις τήν ατήν έπιστολήν σημειοί ότι «ο Άρχων Άλ. Στούρτζας (α.σ.στ) ένέκρινε τά φρονήματά μου περι του Άγίου Είρηνοπόλεως κυρίου Γρηγορίου καί με έπαρράκίνησε νά σās ειπω δια νά λάβη τόν τόπον ο πρεσβύτερος καί ιεροκλήρυξ (Κ. Οικονόμος), πιστοποιώντας με έπιχειρηματικώς, πόσον ήθελεν ώφελήσει καί έπεκτείνει τούς σκοπούς μας ή άφιξις του ρηθέντος δια τής συνεργείας του καί πόσον δυσκολοκατόρθωτος ή άδεια δια τόν έν Κισνοβίω (Άγιον Είρηνοπόλεως) καί ή έδώ παρουσία του άνωφελής καί ίσως ύπό τήν παρατήρησιν τήν πολιτικήν καί εκκλησιαστικήν»¹⁰⁶.

Η άνωτέρω όμως παρέμβασις του Άλεξάνδρου Στούρτζα, φαίνεται ότι ήνώχλησε τούς Έφόρους τής Φιλανθρωπικής Έταιρείας Όδησσού, ώς διαπιστούται έκ του ύφους καί του περιεχομένου τής άποσταλείσης έπιστολής των πρòς τόν έν Πετρούπολει Παναγιώτην Βαρβάτην με ήμερομηνίαν 15 Δεκεμβρίου 1821.

(Συνεχίζεται)

105. Πρβλ. *Σακελλαρίου Γ. Σακελλαρίου*, Φιλική..., ένθ' άνωτ., σ. 25-26.

106. Ατόθι, σ. 111.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΣΧΟΛΙΑ

Υπὲρ τοῦ «αἰωνοβίου θεσμοῦ»

Ὡς πληροφορεῖ ἡμᾶς τὸ ἐξαιρετικὸν Δελτίον Οἰκουμενικῆς Ἐπικαιρότητος «Ἐνημέρωσις», διὰ τὰς ἐναντίον τοῦ Σεπτοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου γενομένης βομβιστικᾶς ἀποπείρας τῶν ἐν Τουρκίᾳ φανατικῶν Ἰσλαμιστῶν, ὁ Γενικὸς Γραμματεὺς τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου Ἐκκλησιῶν Δρ Conrad Raiser, ἀπέστειλεν εἰς τὸν Παναγιώτατον Οἰκουμενικὸν Πατριάρχην κ. Βαρθολομαῖον μῆνυμα συμπαραστάσεως, ἐν τῷ ὁποίῳ ἐκφράζει «τὴ βαθεῖα λύπη, τὴν ὁποία προκάλεσε ἡ ἀνησυχητικὴ εἶδησις τῆς ἀσύνητης ἀπόπειρας, ἐμπνευσμένης ἀπὸ ἓνα τυφλὸ θρησκευτικὸ φανατισμὸν, κατὰ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, τοῦ αἰωνοβίου αὐτοῦ θεσμοῦ, ὁ ὁποῖος ἀνέκαθεν ὑπεραμύνθηκε τὴν εἰρήνην, τὴν ἁρμονικὴν συμβίωσιν τῶν λαῶν καὶ τὴ θρησκευτικὴν ἀνεκτικότητα».

Ὡσαύτως ἐπισημαίνεται, ὅτι ὁ Πρόεδρος καὶ ὁ Γεν. Γραμματεὺς τοῦ Συμβουλίου Εὐρωπαϊκῶν Ἐκκλησιῶν Δρ John Agnold καὶ κ. Jean Fischer, ἐξ ὀνόματος τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ Συμβουλίου τούτου, ἐν ἐπιστολῇ αὐτῶν πρὸς τὸν Παναγιώτατον Προκαθήμενον τῆς Ἐκκλησίας τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἐτόνισαν, ἐκτὸς τῶν ἄλλων, τὰ ἑξῆς: «Ἀναπέμπομε στὸν Θεὸ εὐχαριστίας, διότι οἱ βόμβες ἀνακαλύφθηκαν ἐγκαιρὰ καὶ δὲν πέτυχαν τὸν σκοπὸν ποὺ ἐπεδίωκαν. Λυπούμαστε ὅμως γιὰ τὴν ἠθικὴ ζημίαν, τὴν ὁποία προκάλεσε ἡ ἀπόπειρα αὐτή, ὅχι μόνον στὸ Πατριαρχεῖο καὶ στὴν Ὁρθόδοξο Ἐκκλησία γενικὰ, ἀλλὰ καὶ στὴν ἀνὰ τὴν ὑψηλὴν οἰκουμενικὴ οἰκογένειαν. Εἴμαστε βέβαιοι, συνεχίζουν, ὅτι ἡ Τουρκικὴ Κυβέρνησις, βάσει τοῦ Συντάγματος τῆς Τουρκικῆς Δημοκρατίας, θὰ συνεχίσει νὰ παρέχει προστασίαν στὴ σεβάσμα Ἐκκλησία σας, ἐπιτρέποντας στὸ Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο ὅπως ἐκπληρώνει τὴν πανορθόδοξον καὶ διαχριστιανικὴν του διακονίαν ὑπὲρ τῆς εἰρήνης καὶ τῆς καταλλαγῆς».

Δημοσιεύματα περὶ τῆς ἐπισκέψεως τοῦ Σεπτοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου εἰς Γεωργίαν

Ὁφείλονται εὐχαριστίαι εἰς διακεκριμένους Ἑλληνας δημοσιογράφους, διότι ἐνημέρωσαν τὸν ἑλληνικὸν λαὸν περὶ τῆς ἐπισκέψεως τῆς Α.Θ.Π. τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κ. Βαρθολομαίου καὶ τῆς ἐκλεκτῆς Συνοδείας αὐτοῦ εἰς τὴν Ὁρθόδοξον Ἐκκλησίαν τῆς Γεωργίας, μετὰ τῆς ὁποίας συνδέονται δι' αἰωνοβίων ἀδιαρρήκτων δεσμῶν τόσοσιν ἡ Πρωτόθρονος ἐν τῇ Ὁρθοδοξίᾳ Ἐκκλησία τῆς Βασιλίδος τῶν

πόλεων, ὅσον καὶ ὁ καθ' ὅλου Ὁρθόδοξος Ἑλληνισμός.

Ὡσαύτως ὀφείλονται χάριτες εἰς τὸν – συνοδεύσαντα τὸν Παναγιώτατον εἰς Γεωργίαν– Σεβ. Μητροπολίτην Λέρου καὶ Ἀστυπалаίας κ. Νεκτάριον, ὅστις λίαν εὐγλώττως μετὰ τῆς διακρινούσης τὴν γραφίδα του γλαφυρότητος μᾶς μετέδωκεν ἐντυπωσιακὰ στιγμιότυπα ἐκ τῆς περὶ ἧς ὁ λόγος ἱστορικῆς ἐπισκέψεως τοῦ Παναγιωτάτου, δημοσιευθέντα τὴν 9ην Ἰουνίου 1994 εἰς τὸ ἀνωτάτης ποιτικῆς στάθμης ἐξαιρετικὸν περιοδικὸν «Οἰκονομικὸς Ταχυδρόμος», ὁπερ ἐμψυχούται ὑπὸ τοῦ διακεκριμένου Διευθυντοῦ αὐτοῦ κ. Γιάννη Μαρίνου, ὅστις πάντοτε δεικνύει μεγάλην εὐαισθησίαν διὰ τὴν ἐκκλησιαστικὴν ζωὴν καὶ τὴν προβάλλει συχνάκις.

Ὁ Οἶκ. Πατριάρχης ὡς φορεὺς ἐλπίδος

Ἐν συνεχείᾳ ἰδοὺ χαρακτηριστικὰ ἀποσπάσματα ἐκ τῆς ἐναργοῦς ἀφηγήσεως τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Λέρου καὶ Ἀστυπалаίας κ. Νεκταρίου: «Ταξίδι εἰρήνης, ἀγάπης καὶ ἐνότητος μέσῳ τῆς ἱεραποστολῆς. Οἱ δημοσιογράφοι συνηθίζουν νὰ χαρακτηρίζουν τὰ πατριαρχικὰ ταξίδια ὡς πορεῖες ἀγάπης καὶ εἰρήνης. Αὐτὸ εἶναι ἀλήθεια. Ἀλλὰ συμβάλλουν στὴν εἰρήνην, ἀφοῦ πρῶτα ἀγαπηθοῦν οἱ ἄνθρωποι καὶ τοῦτο συμβαίνει ἀφοῦ προηγουμένως γνωρισθοῦν καὶ πλησιάσουν ἀθηντικὰ ὁ ἓνας τὸν ἄλλον μετὰ τὴν πίστη. Τὰ ταξίδια τοῦ Πατριάρχου εἶναι πρῶτα ἀπ' ὅλα ἱεραποστολικά, αὐξάνουν τὰ μέλη τοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ. Εἶχε τόση ἐπίδραση ὑπὲρ τῆς Ὁρθόδοξης Ἐκκλησίας αὐτὸ τὸ ταξίδι, ποὺ δὲν θὰ τὴν ἔκαναν πολλοὶ ἱεροκήρυκες καὶ θεολόγοι. Αὐτὴ καὶ μόνη ἡ παρουσία τοῦ Πατριάρχου προσφέρει τὴν “εὐστάθειαν” τῶν ἀγίων τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησιῶν, τίς στηρίζει δηλαδὴ στὰ προβλήματα τους, βοηθεῖ στὴ λήψιν ὀριστικῶν ἀποφάσεων ἀπὸ τοὺς ἀμφισβητήτας. Ἐνας ὀλάκερος λαός, χόρρευε, χαιρόταν καὶ τραγουδοῦσε μετὰ τὴν ἐμφάνισιν τοῦ Πατριάρχου. “Καὶ μέσα στὰ τόσα προβλήματα καὶ ἀδιέξοδα”, ἔλεγε ὁ πρωθυπουργὸς τῆς Γεωργίας, σὲ κάποια στιγμὴ στὸ ἀεροδρόμιον ποὺ μᾶς χαιρετοῦσε ἐπειδὴ ἀναχωροῦσαμε γιὰ τὸ Kutaisi, “πρῶτη φορὰ ἔβλεπα τόσα γελαστὰ πρόσωπα. Ὁ Πατριάρχης Βαρθολομαῖος μᾶς ἔφερε τὴν ἐλπίδα...”. Εἶναι τόσο σημαντικὰ γιὰ τὸ Γένος, μακροπρόθεσμα βέβαια, αὐτὰ ποὺ ἐπετεύχθησαν, ποὺ ὀριοθετοῦν ὀρίζοντες μακρᾶς ἐμβελείας καὶ ἀνταποκρίνονται στίς ραγδαῖες κοινωνικὰς καὶ ἄλλας ἀλλαγὰς, ποὺ συντελοῦνται στὰ

Βαλκάνια και στον σύγχρονο κόσμο... Μὲ τὴ Ρωμοσύνη και τὸν κορυφαῖο θεσμό, τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, εἴμαστε ἓνα προζύμι 400 ἑκατομμυρίων πού ἔχομε μιὰ πρόταση ζωῆς γιὰ ὅλο τὸν κόσμο. Ἐκεῖ ὁδηγοῦν οἱ προσπάθειες τοῦ Βαρθολομαίου γιὰ μιὰ συμφωνία τῆς Πανορθοδοξίας και ὄχι σὲ μονοκρατορία τύπου Βατικανού...».

Ἀναγέννησις τῆς χριστιανικῆς πίστεως

Εἰς τὰ ὑπὸ τῶν ἐκλεκτῶν δημοσιογράφων μεταδοθέντα περὶ τῆς ἐν Γεωργία συνομιλίας τοῦ Παναγιωτάτου Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου μετὰ τοῦ Προέδρου τῆς χώρας, ὁ Σεβ. Μητροπολίτης κ. Νεκτάριος ἐν τῇ αὐτῇ ἀφηγήσει του, ἀφοῦ ὑπομνήσκει ταῦτα, προσθέτει και νέα χαρακτηριστικά στοιχεία. Τοιοῦτοτρόπως γράφει τὰ ἑξῆς: «Ἐἶπεν ὁ Πρόεδρος Σεβερντάτζε: “Ἐνας Γεωργιανός, ὁ Ἰωσήφ Στάλιν, ξεκίνησε ἀπὸ τὴν Ἐκκλησία και ἔφερε τὴν ἀθεΐα. Καὶ ἐγὼ ὁ Γεωργιανός Ἐδουάρδος ξεκίνησα ἀπὸ τὸν ἀθεο κομμουνισμὸ και βαπτίστηκα Γεώργιος και βοηθῶ πάλι τὸν Πατριάρχη Γεωργίας στὴν προσπάθειά του γιὰ τὴν ἀναγέννηση τῆς χριστιανικῆς πίστεως”. Καὶ στὴν ἰδιαίτερη συνομιλία του μετὰ τὸν Πατριάρχη τοῦ μίλησε γιὰ τὸ τραγικὸ πνευματικὸ κενὸ τοῦ κομμουνισμοῦ και τίς σχετικὲς συνομιλίες του μετὰ τὸν τότε πρόεδρο τῆς Ρωσίας Μιχ. Γκορμπατσώφ. Τέτοιες ὁμολογίες ἐπιστροφῆς στὴν Ὁρθοδοξία ἀκούσαμε πολλές. Καὶ ὄχι μόνο, ἀλλὰ εἶδαμε τὸ δῆμαρχο τῆς μεγάλης πόλεως Kutaisi νὰ ζητᾷ ἀπὸ τὸν Πατριάρχη Βαρθολομαῖο νὰ εὐλογῆσει τὸ χωρὸ στὸ μέσον τῆς κεντρικῆς πλατείας, πού ὑπῆρχε πρὶν τὴν γκρεμίσουν οἱ μαρξιστές, μεγαλόπρεπη ἔκκλησία, γιὰτὶ ἐκεῖ ὁ Δῆμος θὰ τὴν ξανακτίσει. Καὶ ὅλα αὐτὰ γίνονταν ἐνώπιον χιλιάδων λαοῦ πού χειροκροτοῦσε και ἔβαινε μετὰ ἄνθη τὸν Πατριάρχη. Καὶ ὁ ἀπολιτικὸς Βαρθολομαῖος, γνήσιος ὁμῶς δημοκράτης, δὲν ἔχανε εὐκαιρία γιὰ νὰ ὑπογραμμίσει γιὰ τὰ ἀδιέξοδα πού δημιουργοῦν ὅλα τὰ πολιτικὰ συστήματα πού ἀρνοῦνται φανερὰ ἢ κρυφὰ τὴν πίστη στὸ Θεό».

«Προλαμβάνει διαστάσεις γενοκτονίας»

Εὐστόχως, ὀρθόδοξον ἑλληνικὸν περιοδικόν, διὰ νὰ ἐπισημάνῃ τὴν στρουθοκαμηλικὴν και προκλητικὴν στάσιν τοῦ Δυτικοῦ κόσμου διὰ τὰ ἐν Τουρκία γινόμενα, παραθέτει ἀπόσπασμα δημοσιεύματος τῆς γαλλικῆς ἐφημερίδος «Liberation». Ἐν τῷ ἀποσπάσματι τοῦτω τονίζονται τὰ ἑξῆς: «Ἡ Τουρκία εἶναι, ὡς γνωστόν, μιὰ εὐρωπαϊκὴ χώρα, μέλος τοῦ Συμβουλίου τῆς Εὐρώπης και φιλοδοξεῖ νὰ γίνῃ ἐπίσης ἑνδοξο μέλος τῆς Εὐρωπαϊκῆς Ἐνώσεως. Τὴν ἴδια στιγμή μιὰ ἀνθρωποσφαγὴ διεξάγεται ἀργὰ ἀλλὰ σταθερὰ και προσλαμβάνει διαστάσεις γενοκτονίας. Δὲν μπορεῖ κανεὶς νὰ ἰσχυρισθῇ ὅτι τὸ ἀγνοεῖ. Ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν μιὰ εἰδηση “στὰ ψιλὰ” μᾶς ὑπενθυμίζει τὸ

δράμα τοῦ κουρδικοῦ λαοῦ, ἔστω καὶ ἂν κάθε φορὰ ἀρκοῦμεθα νὰ κάνουμε “τὸν ἀπολογισμὸ τῆς βίας στὶς ἀνατολικὲς τουρκικὲς ἐπαρχίες”, ἐξισώνοντας θύτες και θύματα. Αὐτὴ λοιπὸν ἡ βία, ὅπως τὴν ὀνομάζουμε, ἔχει ἤδη προκαλέσει τὸ θάνατο 12.000 ἀνθρώπων... Ἐκατοντάδες χωριὰ σβῆστηκαν ἀπὸ τὸ χάρτη, ἑκατοντάδες χιλιάδες ἀνθρώποι ἔχασαν τὰ σπιτία τους και ἀναγκάστηκαν νὰ ἐγκαταλείψουν τὴν Τουρκία ἢ ζοῦν σ’ ἓνα καθεστῶς διαρκοῦς τρόμου. Γιὰ νὰ μὴν ἀναφερθοῦμε σὲ ὄσους ἔχουν φυλακισθῇ, βασανισθῇ ἢ δολοφονηθῇ...». Αὐτὰ και ἄλλα συγκλονιστικὰ στοιχεῖα ἀναφέρει ἡ γαλλικὴ ἐφημερίδα «Liberation». Καὶ στιγματίζει τὴ στρουθοκαμηλικὴν και προκλητικὴν στάσιν τῆς ἀδιαφορίας τοῦ δυτικοῦ κόσμου. Μιὰ στάσιν δῆθεν ρεαλιστικὴ, πού ἀποτελεῖ συνενοχὴ στὰ ἐγκλήματα τοῦ βάρβαρου Ἀσιάτη».

Τὸ ὡς ἄνω ἀπόσπασμα τῆς γαλλικῆς ἐφημερίδος εἶναι τόσον εὐγλωττον, ὥστε τὰ δι’ αὐτὸ σχόλια περιτεύουν.

Οἱ Ὁρθόδοξοι Ἕλληνες Εὐρωβουλευταί

Δύο ἡμέρας πρὸ τῶν Ἐκλογῶν πρὸς ἀνάδειξιν τῶν νέων Εὐρωβουλευτῶν, ὁ γράφων ἐν ἄρθρω του εἰς ἀθηναϊκὴν ἐφημερίδα και ὑπὸ τὸν τίτλον «Μνημόνιο γιὰ Ὁρθόδοξους Ἕλληνες Εὐρωβουλευτὲς» ἐπεσήμανεν, ἐκτὸς τῶν ἄλλων, ὅτι «κατὰ τὴν προεκλογικὴν περίοδο μέχρι σήμερα ἔχουν λεχθῆ πολλὰ γιὰ τοὺς οἰκονομικοὺς, νομισματικοὺς, τελωνειακοὺς, ἀμυντικοὺς, οἰκολογικοὺς, δικαιονομικοὺς, κοινωνικοὺς, ἐπιστημονικοὺς, καλλιτεχνικοὺς, πολιτικοὺς κ.ἄ. στόχους τῆς ἐνοποιουμένης Εὐρώπης, ἀλλ’ ἐλάχιστα τονίστηκαν γιὰ τὴν πνευματικὴν ἐντελέχεια, πού πρέπει νὰ ἐμψυχῶνῃ ὄχι τμήματα, ἀλλὰ τὴν ὅλότητα τῶν πολιτιστικῶν, ἠθικοπνευματικῶν και βιοθεωρητικῶν ἐπιδιώξεων τῆς. Στῇ διαμόρφωσι τῆς δεοντολογίας τῶν ἐπιδιώξεων αὐτῶν πρέπει νὰ εἶναι σημαντικὴ ἡ οὐσιαστικὴ συμβολὴ τῶν Ὁρθόδοξων Ἑλλήνων Εὐρωβουλευτῶν, οἱ ὅποιοι πρέπει νὰ καταβάλλουν ἰδιαίτερες προσπάθειες πρὸς ἀξιοποίησιν τῶν μηνυμάτων τῆς βαρυσήμαντης ἱστορικῆς ὁμιλίας τῆς Α.Θ.Π., τοῦ Σεπτοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κ. Βαρθολομαίου ἐνώπιον τῶν Μελῶν τοῦ Εὐρωκοινοβουλίου».

Ἄλλὰ διὰ νὰ ἐπιτευχθῇ ὁ σκοπὸς οὗτος, πρέπει οἱ Ἕλληνες Εὐρωβουλευταί «νὰ εἶναι φορεῖς τῆς ἑλληνορθόδοξου παραδόσεως και νὰ προβάλλουν θεωρητικῶς και πρακτικῶς τὸ αἰώνιο ζωντανὸ περιεχόμενό τῆς». Γενικώτερον πάντες «οἱ Ὁρθόδοξοι Ἕλληνες δὲν πρέπει νὰ παρουσιάζωνται στὰ μάτια τῶν ἄλλων λαῶν τῆς Εὐρώπης διεσπασμένοι ἐσωτερικῶς ὡς σχιζοθυμικοὶ Ὁρθόδοξοι τῆς Κυριακῆς ἢ μόνον τῶν μεγάλων ἑορτῶν, πού δὲν ἔχουν οὐσιαστικὴν σχέσιν μετὰ τὴν Ὁρθοπραξίαν τῆς καθημερινῆς ζωῆς. Πρέπει νὰ ἐναρμονίζουμε λόγους και ἔργα».

Ε.Δ.Θ.

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ

Ίερά Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος

Τὴν 1ην Ἰουνίου ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Σεραφεῖμ προήδρευσε τῶν ἐργασιῶν τῆς Διαρκoῦς Ἱεράς Συνόδου, μηνὸς Ἰουνίου.

Ίερά Μητρόπολις Κεφαλληνίας

Στὶς 3 Ἰουνίου 1994 συμπληρώθηκαν δέκα ἔτη Ποιμαντορίας τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Κεφαλληνίας κ. Σπυριδῶνος.

Μὲ τὴν εὐκαιρία τῆς ἐπετείου αὐτῆς ἐτελέσθη Ἀρχιερατικὴ Θεία Λειτουργία στὸν νέο περικαλῆ Ἱ. Ναὸν Ἀγίου Γερασίμου εἰς Ὀμαλά, παρουσία Ἐκπροσώπων τῶν Ἀρχῶν καὶ μὲ τὴ συμμετοχὴ πολλῶν ἐφημερίων, ἱεροψαλτῶν καὶ πλήθους χριστιανῶν, οἱ ὁποῖοι προσήλθαν γιὰ νὰ συμπροσευχηθοῦν καὶ νὰ τιμήσουν τὸν Ποιμενάρχη τους.

Στὸ Ξενοδοχεῖο MEDITERRANEE, εὐγενεῖ φροντίδι καὶ προσφορᾷ τῆς Διευθύνσεως, παρετέθησαν δύο γεύματα, στὰ ὁποῖα παρεκάθησαν συνολικῶς 250 ἄτομα.

Κύριος ὁμιλητὴς κατὰ τὴν ἐκδήλωση αὐτὴ ἦταν ὁ αἰδεσιμολ. πρωτοπρεσβύτερος κ. Μιχαὴλ Φωκάς, ὁ ὁποῖος, ἀπευθυνόμενος πρὸς τὴν ἐκλεκτὴ ὁμήγηρη ποῦ τιμοῦσαν μὲ τὴ παρουσία τους τὸν Σεβ. Κεφαλληνίας κ. Σπυριδῶνα (βουλευτὰς, νομάρχην, ἀντιδήμαρχο Ἀργοστολίου, ἐκπροσώπους τῶν πολιτικῶν, στρατιωτικῶν, δικαστικῶν, ἐκπαιδευτικῶν καὶ ἀστυνομικῶν Ἀρχῶν τῆς νήσου), ἀναφέρθηκε «μὲ λιτὸ καὶ δωρικὸ τρόπο» στὰ «δέκα χρόνια προσφορᾶς καὶ διακονίας τοῦ Μητροπολίτου κ. Σπυριδῶνος, ἀπὸ τὸν γεραρό, τὸν ἱστορικὸ καὶ τιμημένο Ἀρχιερατικὸ θρόνο τῆς γενετείρας μας, ἀλλὰ καὶ δέκα χρόνια κατὰ τὰ ὁποῖα αὐτὴ ἡ νήσος τοῦ ἁγίου Γερασίμου ἀπήλαυσε τὸ ποιμαντικὸ, τὸ τελετουργικὸ, τὸ κηρυκτικὸ, τὸ διοικητικὸ καὶ προπαντὸς τὸ ἐμπρακτὰ διδακτικὸ ἔργο τοῦ ποιμενάρχῆ τῆς, ἔργο καὶ παράδειγμα ζωῆς ἐν Χριστῷ». Ὁ ὁμιλητὴς χαρακτήρισε τὴ δεκαετὴ προσφορὰ καὶ διακονία τοῦ τιμωμένου ὡς «ἔργο μὲ τὸ Σταυρὸ τοῦ Χριστοῦ στὴν καρδιά καὶ στὸ χέρι. Ἔργο συνεχές, σιωπηρὸ καὶ ἀδιάλειπτο. Ἔργο μεγαλεπήβολο μὲ ταπεινὴ, θεοδίδακτη διάθεση... Χωρὶς προσωπικὴ προβολή, ἔργο ἐπιμελημένα ἀπρόσωπο, ἔργο Ἐκκλησίας, κοπιαστικὸ καὶ δύσκολο...». Πρὶν ὀλοκληρώσει ὁ ὁμιλητὴς ἀπευθυνόμενος πρὸς τὸν τιμῶμενο τόνισε καὶ τὰ ἑξῆς: «Γνωρίζομεν ὅτι εἴσθε πόλις ἐπάνω ὄρους κειμένη, λύχνος ἐπὶ τὴν λυχνίαν, φάρος πρὸ τῶν πυ-

λῶν τοῦ λιμένος τῆς Ἐκκλησίας καὶ ἡ παρουσία σας, εἶναι παρουσία τοῦ Θεοῦ πάνω στὴ γῆ καὶ ὄχι παρουσία ἑνὸς ἐπὶ πλέον ἀνθρώπου».

Στὴν ἀντιφώνησή του ὁ τιμῶμενος Σεβ. Κεφαλληνίας κ. Σπυριδῶν, ἀφοῦ εὐχαρίστησε τοὺς παρισταμένους καὶ τὸ ζεῦγος Εὐαγγελίας καὶ Γερασίμου Μεταξᾶ, τὸ ὁποῖο προσέφερε τὸ γεῦμα, ἀναφέρθηκε στὶς «δεσμεύσεις» καὶ ἐπαγγελίες τοῦ ἐνθρονιστηρίου λόγου του (3.6.1984), γιὰ νὰ διαπιστώσει, ἐν συντομίᾳ, τὴν ἐκπλήρωσή τους, ὅπως: ἡ ἐμπέδωση τῆς γαλήνης καὶ ἡρεμίας μετὰ τὰ πρὸ αὐτοῦ γεγονότα ποῦ εἶχαν λάβει χώραν, ἡ χωρὶς διακρίσεις ἢ προτιμήσεις συνεργασία του μὲ ὅλους τοὺς Κεφαλλήνες, ὁ τρόπος τῆς ζωῆς του —γνωστός σὲ Κλῆρο καὶ λαὸ— καὶ ἡ ἀνοικτὴ ἐπικοινωνία του «μὲ τὸν Κλῆρον, τὰς Μοναχὰς καὶ τὸν λαόν, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἄλλους φορεῖς τῆς Νήσου». Ὅλα αὐτὰ, εἶπε, πραγματοποιήθηκαν «μὲ τὴν ἀγάπην καὶ συνεργασίαν ὄλων σας» καὶ κατέληξε:

«Τὴν ὥραν αὐτὴν καὶ εἰς αὐτὸν τὸν σημαντικὸν σταθμὸν τῆς ζωῆς μου, τῆς συμπληρώσεως δέκα ἐτῶν ποιμαντορικοῦ ἔργου, δοξάζω τὸν Θεὸν καὶ εὐχαριστῶ τὸν Ἅγιόν μας, διότι καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῆς δεκαετίας μὲ ἤλεσαν κατὰ τοιοῦτον τρόπον, ὥστε νὰ αισθάνωμαι σήμερον τὴν ἱκανοποίησιν ὅτι ὅσα ἔλεγον τότε δὲν παρέμειναν λόγοι κενοί, ἀλλ' εὔρον τὴν πραγματοποιήσιν των καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῆς δεκαετίας.

»Εὐχαριστῶ θερμῶς καὶ ἐκ βάθους καρδίας ὄλους Ἐσὰς οἱ ὁποῖοι διὰ τῆς παρουσίας Σας τιμάτε καὶ λαμπρύνετε τὴν ἐπέτειον συμπληρώσεως δεκαετοῦς ἐπισκοπικῆς διακονίας μου. Εὐχαριστῶ τοὺς Ἐκπροσώπους τῶν Ἀρχῶν τῆς νήσου, τὸ τίμιον Πρεσβυτέριον καὶ τὸ πεφιλημένον πλήρωμα τῆς τοπικῆς Ἐκκλησίας, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἀπανταχοῦ τῆς γῆς διαβιούντας Κεφαλλήνας ἀδελφούς μας, οἱ ὁποῖοι παρακολουθοῦν τὴν ὅλην ζωὴν καὶ δρᾶσιν τῆς Ἐκκλησίας τῆς γενετείρας των καὶ παρακαλῶ ὄλους Σας νὰ ἐντείνετε τὰς προσευχὰς Σας, διὰ νὰ μὲ ἀναδεικνύῃ ὁ Χριστὸς, διὰ τῶν πρεσβειῶν τοῦ Ἁγίου μας, ἄξιον τῆς κλήσεως τῆς ὁποίας ἐκλήθην καὶ μὲ ἀξίωση νὰ ἀναφωνήσω ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ, ὅπως ὁ τῶν Ἐθνῶν Ἀπ. Παῦλος, «τὸν ἀγῶνα τὸν καλὸν ἠγώνισμα, τὸν δρόμον τετέλεκα, λοιπὸν ἀποκείται μοι ὁ τῆς δικαιοσύνης στέφανος, ὃν ἀποδώσῃ μοι Κύριος ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ, ὁ Δίκαιος Κριτής»». Λ.

Ίερός Σύνδεσμος Κληρικῶν Ἑλλάδος

Κατόπιν εἰσηγήσεως τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου τοῦ Ἱεροῦ Συνδέσμου Κληρικῶν Ἑλλάδος (τῆς 8ης Φεβρουαρίου 1994) ἐν τῇ Γενικῇ Συνελεύσει αὐτοῦ (τῆς 8ης Φεβρουαρίου 1994) καὶ μετ' ἀπόφασιν αὐτῆς ὁ Πρόεδρος τοῦ Συνδέσμου αἰδεσιμολογιώτατος πατήρ Νικόλαος Αὐγερινόπουλος καὶ ὁ Γενικός Γραμματεὺς αὐτοῦ αἰδεσιμολογιώτατος πατήρ Δημήτριος Πλατῆς ἀπέστειλαν ἐκ μέρους τοῦ μνημονευθέντος Διοικητικοῦ Συμβουλίου τοῦ Ι.Σ.Κ.Ε. Ὑπόμνημα πρὸς τὴν Ἱερὰν Σύνοδον τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, διὰ τοῦ ὁποίου ζητεῖται ἡ ἀνάκλησις τῆς ὑπ' ἀριθμ. 695/1337/10.1.1929 Ἐγκυκλίου τῆς Ἱεράς Συνόδου. Συμφώνως πρὸς τὴν Ἐγκύκλιον ταύτην οἱ Ἀρχιμανδρίται δέον νὰ προβαδίζουσι καὶ προεξάρχουσιν τῶν Ἱερῶν Ἀκολουθιῶν, ἔστω καὶ ἐὰν ὑπάρχουσιν ἐφημέριοι ἔχοντες τὰ πρεσβεῖα τῆς Ἱερωσύνης.

Τὸ Ὑπόμνημα κατέληγεν ὡς ἐξῆς: «Ὑποβάλλομεν τὴν θερμὴν παράκλησιν, ὅπως ἐπανεξετασθῇ τὸ ὅλον θέμα εἰς τὰ πλαίσια τῆς ἰσοτίμου ἀντιμετώπισεως τοῦ ἱεροῦ Κλήρου (ἀγάμου ἢ ἐγγάμου) καὶ ἀνακληθῇ ἡ ὑπ' ἀρ. 695/1337/10.1.1929 Συνοδικὴ Ἀπόφασις».

Ἡ Ἱερὰ Σύνοδος ἀπέστειλε τὸ Ὑπόμνημα πρὸς γνωμοδότησιν εἰς τὴν Συνοδικὴν Ἐπιτροπὴν Δογματικῶν καὶ Νομοκανονικῶν Ζητημάτων, ἧτις ἔλαβεν ἀρνητικὴν στάσιν.

ΡΩΜΑΙΟΚΑΘΟΛΙΚΗ ΕΚΚΛΗΣΙΑ

Ὁ Πάπας Ἰωάννης-Παῦλος Β', ὑποστὰς κάταγμα τοῦ μηροῦ, εἰσῆλθε τὴν 29ην Ἀπριλίου εἰς τὴν ἐν Ρώμῃ κλινικὴν Gemelli καὶ ὑπέστη δίωρον ἐγχειρήσιν. Ἦδη, μετὰ τὴν ἐπιτυχῆ θεραπείαν, ἀνέλαβε ἐκ νέου πάσας τὰς δραστηριότητας αὐτοῦ, ἐκτὸς τοῦ προσφιλοῦς εἰς αὐτὸν ἀθλήματος τοῦ σκί.

—Ὁ καγκελλάριος τῆς Γερμανίας Helmut Kohl, κατὰ τὴν πρόσφατον ἐπίσκεψίν του εἰς Ρώμην, εἶχε μακρὰν συνομιλίαν μετὰ τοῦ Γραμματέως τοῦ Κράτους τοῦ Βατικανοῦ καρδινάλιου Angelo Sodano καὶ διεβίβασε δι' αὐτοῦ πρὸς τὸν νοσηλευόμενον Πάπαν Ἰωάννην-Παῦλον Β' θερμὰς εὐχαριστίας διὰ τὴν μεγάλην συμβολὴν τοῦ Ποντίφηκος εἰς τὴν ἐνοποίησην τῆς Γερμανίας. Ἐν δεξιῶσει τῆς παρά τῇ «Ἁγία Ἐδρα» Γερμανικῆς Πρεσβεΐας ἐτόνισεν ὁ καγκελλάριος, ὅτι ὁ Πάπας κατὰ τὰ ἔτη 1989/90, διὰ τοῦ ἠθικοῦ κύρους καὶ τοῦ χαρίσματος του, «κατὰ τρόπον ὅλως οὐσιώδη» (ganz wesentlich) ἐπέδρασεν εἰς τοὺς ἡγέτας τοῦ τότε «Συμφώνου τῆς Βαρσοβίας» διὰ τὴν ὑπερνίκησιν τοῦ ὀλοκληρωτισμοῦ καὶ τῆς διασπάσεως τῆς Εὐρώπης.

—Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος τῆς Κολωνίας καρδινάλιος Joachim Meissner, κατὰ τὴν διάρκειαν ἑβδομαδιαίας «ποιμαντικῆς» περιοδείας του ἐν Λιθουανίᾳ, ἐνεκαινίασεν ἐν τῇ πόλει Kaisiadorys ἐν ρωμαιοκαθολικὸν τυπογραφεῖον, τὸ ὁποῖον θὰ τυπώνη κατηχητικά καὶ θεολογικὰ βιβλία, ὡς καὶ ἐφημερίδας τῶν 12 ρωμαιοκαθολικῶν ἐκδοτικῶν οἰκῶν τῆς Λιθουανίας.

—Ἡ Ρωμαιοκαθολικὴ Ἀρχιεπισκοπὴ Πράγας ἐώρτασε τὴν 650ετηρίδα αὐτῆς.

—Ὁ παρὰ τῷ Βατικανῷ Πρόεδρος τῆς «Ἱεράς Συνόδου διὰ τὴν διδασκαλίαν τῆς πίστεως» διακεκριμένος θεολόγος, πρῶην Καθηγητῆς ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ Regensburg καὶ πρ. Ἀρχιεπίσκοπος τοῦ Μονάχου Καρδινάλιος Joseph Ratzinger, ἀναφερόμενος εἰς τὸ ζήτημα τῆς ὑπὸ τοῦ Βατικανοῦ ἀναγνωρίσεως τῆς συντηρητικῆς κινήσεως τοῦ Λεφεβρισμοῦ, ἐτόνισεν ὅτι ἡ κίνησις αὕτη ἔχει ἀποκτήσει πολλοὺς ὀπαδοὺς ἐν μοναῖς, ἱεροσπουδαστηρίοις καὶ πανεπιστημιακοῖς ἰνστιτούτοις. Ὅθεν ἐπιβάλλεται ἡ ἐξεύρεσις τῆς ὁδοῦ τοῦ συμβιβασμοῦ καὶ τῆς συμφιλίσεως μεταξὺ Ἐπισήμου Ρωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας καὶ Λεφεβρισμοῦ κατὰ τρόπον ὥστε ἡ ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ θεμιτὴ ποικιλομορφία νὰ μὴ αἰρῇ τὴν ἐνότητα.

—Ὁ αὐτὸς Καρδινάλιος Ἰωσήφ Ratzinger ἐξέφρασε τὴν ἱκανοποίησίν του διὰ τὰς κατευθυντηρίου ὑποδείξεις σχετικοῦ κειμένου, ἐκπονηθέντος ὑπὸ τῆς «Παπικῆς Βιβλικῆς Ἐπιτροπῆς» ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἡ ἐρμηνεία τῆς Βίβλου ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ». Ὡς ἐπεσήμανεν ὁ Καρδινάλιος, τὸ κείμενον τοῦτο ἔχει μεγάλην σημασίαν διὰ τὴν ζωὴν τῆς Ἐκκλησίας καὶ διὰ τὰς διεκκλησιαστικὰς καὶ διαθρησκειακὰς συζητήσεις. Αἱ νέαι ἐρμηνευτικαὶ μέθοδοι διὰ μορφολογικῆς προσαρμογῆς βιβλικοῦ κειμένου εἰς σύγχρονον —κατανοητὴν σήμερον— πολιτιστικὴν γλῶσσαν, πρέπει νὰ τὸ καταστήσουν ἐλκυστικὸν οὐ μόνον διὰ τὰ μέλη τῆς Ἐκκλησίας ἀλλὰ διὰ πάντας τοὺς ἀνθρώπους. Τοῦτο ἀπαιτεῖ εὐρὴ φάσμα ἐρμηνευτικῶν μεθόδων καὶ προσεγγίσεων τοῦ νοήματος τῆς Βίβλου. Τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος κείμενον καταφάσκει σαφῶς τὴν ἱστορικοκριτικὴν μέθοδον ἐρμηνείας, ὡς καὶ τὴν ψυχολογικὴν καὶ ψυχοαναλυτικὴν προσέγγισιν τοῦ νοήματος τῶν βιβλικῶν κειμένων, χωρὶς νὰ ἀποκλείη καὶ τὴν λελογισμένην χρῆσιν τῶν «ἀναμφιβόλως ἀξιολόγων στοιχείων» τῆς ἐξηγητικῆς μεθόδου τῆς «Θεολογίας τῆς ἀπελευθερώσεως». Θετικῶς ἐκφράζονται ὡσαύτως οἱ θεολόγοι τοῦ Βατικανοῦ διὰ μερικὰ αἰτήματα τῆς φεμινιστικῆς Ἐρμηνευτικῆς τῆς Βίβλου. Ἐξ ἄλλου οὗτοι ὁμοφώνως ἀποκρούουσιν τὴν «φουνταμενταλιστικὴν» ἐρμηνείαν τῆς Ἁγίας Γραφῆς, ἧτις δέχεται τὴν κατὰ γράμμα θεοπνευστίαν τῆς Βίβλου.

Θ.

ΒΙΒΛΙΟΚΡΙΣΙΑΙ

Π. Β. Πάσχου, Ο ΜΕΓΑΛΟΣ ΑΓΙΟΣ ΤΗΣ ΡΩΣΙΑΣ (Έξακόσια χρόνια από την κοιμήση του αγίου Σεργίου του Ραντονέξ), έκδ. «ΑΚΡΙΤΑΣ», Αθήνα 1994, σσ. 150.

Στη σειρά της «Αγιολογικής Βιβλιοθήκης», του εκδοτικού οίκου του «ΑΚΡΙΤΑ», ο γνωστός Πανεπιστημιακός δάσκαλος, στὸν τομέα της Ὑμνασιολογίας κ. Π. Β. Πάσχος, παρουσιάζει τὸν νέο καρπὸ τῆς φιλότιμης καὶ φιλόθεης δουλειάς του. Πρόκειται, γιὰ τὸν «βίο καὶ τὴν πολιτεία τοῦ αγίου Σεργίου τοῦ Ραντονέξ, ὅπου μετὰ πολλοῦ πόθου καὶ ζήλου συνέλεξεν, ἀπὸ παλαιὰ καὶ νέα κείμενα, μεταφράζων ἢ διασκευάζων εἰς τὰ καθ' ἡμᾶς, ὁ ἐν Ἀναγνώσταις κεραιῶς Π. Β. Πάσχος» (βλ. στὸ ἐξώφυλλο τοῦ βιβλίου), δηλαδή, γιὰ μιὰ προσπάθεια προσέγγισης τοῦ αγιολογίου τῆς ἀδελφῆς Ὁρθοδόξου Ρωσικῆς Ἐκκλησίας, ἀπὸ μέρους τοῦ συγγραφέως. Τοῦτο δὲ ἔγινε, μᾶς ἐξηγεῖ ὁ κ. Π., ἐπειδὴ: «στὰ μαθήματά μου στὸ Πανεπιστήμιο, τόσο στοὺς κανονικοὺς ὅσο καὶ στοὺς μεταπτυχιακοὺς φοιτητάς, δὲν παύω νὰ σινιστῶ καὶ νὰ κατευθύνω ἐκείνους ποὺ ξέρουν τὴ ρωσικὴ γλῶσσα (ἢ ἄλλες παλαιοσλαβικῆς) ν' ἀσχολοῦνται μὲ αγιολογικὰ θέματα τῶν Σλαβῶν — ἀπὸ τοὺς Σέρβους ἴσαμε τοὺς Ρώσους — γιὰ νὰ συμπληρώνουμε τὰ πολλὰ κενὰ στὴ βιβλιογραφία καὶ στὴν ἔρευνα τῆς Ἀγιολογίας τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας. Σ' αὐτὴ τὴν κατεύθυνση, — ἀπὸ μιὰ εὐρύτερη σκοπιὰ τῆς ἀγάπης μας πρὸς τοὺς Ἄγιους —, κινεῖται καὶ ἡ σημερινή μας προσπάθεια, μὲ τούτη τὴ μικρὴ ἐργασία» (σ. 12).

Τὸ βιβλίο ἀρχίζει μὲ τὸ «Μικρὸ προοίμιο» (σ. 9-12), ὅπου ὁ σ. μὲ τὸ γνωστὸ, εὐκατάνυκτο, τρόπο μᾶς ἐξηγεῖ, ὅτι προσφέρει τὸ πόνημά του αὐτὸ, στὸν εὐσεβῆ Ἑλληνικὸ λαό, «ἀπὸ ἀγάπη στὸν μεγάλον Ἄγιο καὶ στοὺς ἀδελφούς μας τῆς “Ἁγίας Ρωσίας”...», γιὰ νὰ γνωρίσει τὸν ἅγιον Σέργιον καὶ νὰ θαυμάσει τὰ μεγάλα πνευματικὰ του κατορθώματα (σ. 9).

Στὴ συνέχεια, «μὲ τὴ βοήθεια τῶν σχετικῶν βιβλίων — βοηθημάτων», ξετυλίγει τὸν βίο τοῦ αγίου, τὸν ὁποῖο βίο, ὅπου χρειάζεται, τὸν τοποθετεῖ παράλληλα μὲ τὴν ἱστορικὴ — ἐκκλησιαστικὴ — πολιτικὴ — πραγματικότητά του 14ου αἰ., τότε δηλ. ποὺ ἔζησε ὁ ἅγιος. Στηρίζεται δὲ ἡ συγγραφή τοῦ βίου τοῦ αγίου, «στὸ βασικὸ κείμενο τοῦ Ἐπιφανίου τοῦ σοφοῦ (ποὺ ὑπῆρξε μαθητὴς του καὶ πρῶτος βιογράφος του), καθὼς καὶ στὸ ἔργο τοῦ νεώτερου ρώσου συγγραφέα Μπόρις Ζάιτσεφ, ἀπ' τὰ ὁποῖα διασκευάζει ἢ μεταφέρει αὐτούσια καίρια σημεῖα» (σ. 12, 13) ὁ σ.

Ὁ βίος καὶ ἡ πολιτεία τοῦ αγίου Σεργίου καταλαμβάνει στὸ βιβλίο δέκα κεφάλαια, τὰ ἐξῆς:

α. Τὸ ξεκίνημα (σ. 13-21) καὶ β. Τὰ εἰσόδια στὴ ζωὴ (σ. 23-32), ὅπου παρουσιάζεται ἡ παιδικὴ καὶ ἐφηβικὴ ἡλικία τοῦ νεαροῦ Βαρθολομαίου, ὁ ὁποῖος ἀπὸ τῆς νηπιακῆς ἡλικίας ἔδειχνε σημεῖα τῆς ὁδοῦ ὅπου θ' ἀκολουθοῦσε (βλ. λ.χ. σ. 15-16). Ἐνῶ δειλὰ - δειλὰ ἐμφανίζεται ὁ ζήλος του γιὰ τὴν ἐρημικὴ ζωὴ. Στὸ τρίτο μάλιστα κεφάλαιο, ποὺ φέρει τὸν τίτλο, γ. «Ὁ ἐρημίτης» (σ. 33-44), πιστοποιεῖται αὐτὴ ἡ ἐφεση τοῦ μοναχοῦ πλέον (διὰ τῆς χειρὸς τοῦ π. Μητροφάνη) Σεργίου (σ. 33 καὶ σ. 40). Παράλληλα, διαφαίνεται ἡ σύσταση τοῦ μικροῦ Κοινοβίου (σ. 41 ἐξ.), στὸ ὁποῖο ἔμελλε νὰ

γίνει, δ. «Ὁ Ἅγιος Καθηγούμενος» (σ. 45-57), παρ' ὅλες τὶς ἀντιρρήσεις του (σ. 46). Χειροτονεῖται καὶ ἱερέας (σ. 48), ἐνῶ δὲν παύει νὰ εἶναι μαζὶ καὶ πνευματικὸς, ἀλλὰ καὶ ε. «Ὁ θαυματουργὸς διδάσκαλος» (σ. 59-69), ποῦ, ὡς ἄλλος Ὅσιος Ἀθανάσιος Ἀθωνίτης, προσεύχεται «καὶ ξαφνικὰ μιὰ πηγὴ ἀνοιξε» (σ. 61-62), ἢ ἀνασταίνει τὸ μικρὸ παιδί (σ. 62) κ.ά. Ὡστόσο, δὲν ἔλειψαν καὶ «στ. Οἱ δυσκολίες τοῦ Κοινοβίου» (σ. 71-89), ἀφοῦ ἡ μεταβολὴ ἀπὸ τὴν ἰδιορρυθμία στὸ Κοινόβιο — κάτι ποὺ πρῶτος ὁ ἅγιος Σέργιος ἐπέχειρησε — δὲν ὑπῆρξε καὶ τόσο ἀνώδυνη (σ. 78), (ἂν λάβει κανεὶς ὑπόψη του περιστατικὰ, ὅπως αὐτὸ, ποὺ διαβάζουμε στὶς σσ. 82-86, τὸ ὁποῖο, μάλιστα, θὰ πρέπει νὰ προσεχτεῖ ἀπὸ πολλοὺς προϊσταμένους καὶ ὑποτακτικούς). Ὅπως, ἐπίσης, θὰ χρειαστεῖ νὰ προσεχτοῦν καὶ τὰ ἐπόμενα κεφάλαια, δηλ. τὸ ζ. «Μὲ τοὺς ἄρχοντες τῆς Ἐκκλησίας» (σ. 91-101) καὶ τὸ η. «Μὲ τοὺς ἄρχοντες τοῦ Κράτους» (σ. 103-121), ὅπου διαφαίνεται ἡ θεῖα ἀρετὴ τῆς διακρίσεως, τὴν ὁποία ἐπέδειξε ὁ ἅγιος Σέργιος, τόσο στὴν περίπτωσή, ποὺ τοῦ ζητήθηκε νὰ γίνει ἀρχιερεὺς (σ. 96 ἐξ.), ὅσο καὶ στὴν ἄλλη περίπτωσή, κατὰ τὴν ὁποῖα εὐλόγησε τὸν πρίγκηπα Δημήτριον καὶ τὸν ἔστειλε στὴν μάχην τοῦ Κουλίκοβο (σ. 108 ἐξ.).

Στὸ ἐπόμενο κεφάλαιο θ', ποὺ τιτλοφορεῖται «Φῶς ἐσπερινόν» (σ. 123-130), γίνεται λόγος γιὰ τὶς ἔσχατες ἡμέρες τοῦ αγίου στὴν ἐπίγειο ζωὴ, ἀλλὰ καὶ γιὰ τὴν μεγάλη τιμὴ, ποὺ τοῦ ἐπεφυλάχθη, ὥστε νὰ τὸν ἐπισκεφθοῦν ἡ Παναγία καὶ οἱ ἅγιοι Ἀπόστολοι Πέτρος καὶ Ἰωάννης (σ. 128-129), λίγο πρὶν ἀπὸ τὴν κοιμήσή του (25 Σεπτεμβρίου 1392).

Τέλος, στὸ ἔσχατο κεφάλαιο ι', «Ἡ πορεία μᾶς ἀγίας ψυχῆς» (σ. 131-142) γίνεται λόγος γιὰ τὴν ἀνακομιδὴ τοῦ λειψάνου τοῦ αγίου (5 Ἰουλίου 1422), ἐνῶ στὶς τελευταῖες σελίδες ἐπιχειρεῖται μιὰ ἀνακεφαλαίωση, τῆς ὄντως εὐλογημένης πορείας του.

Τὸ βιβλίο κλείνει μὲ τὸ «Ἀπολυτίκιον καὶ (τὰ) Μεγαλυνάρια πρὸς τιμὴν τοῦ αγίου Σεργίου» τὰ ὁποῖα συνέθεσε ὁ ἴδιος ὁ κ. Π. (σ. 145-146), παρατίθεται ἡ «Ἐπιλογὴ βιβλιογραφίας» (σ. 147-149), καί, τέλος, ἡ «Σημείωση γιὰ τὴν εἰκονογράφηση τοῦ βιβλίου» (σ. 150) ἀπὸ δόκιμους καὶ εὐλαβεῖς ἀγιογράφους.

Δὲ νομίζω ὅτι χρειάζεται νὰ γίνει ἐκτενὴς λόγος, γιὰ τὴ γλῶσσα τοῦ βιβλίου — μιὰ γλῶσσα εὐπλαστὴ, ποὺ κατανύσσει καὶ ἀνυψώνει τὴν ψυχὴ — γιὰτὶ αὐτὸ θ' ἀποτελοῦσε κοινὸ τόπο. Καὶ τοῦτο, ἐπειδὴ ὁ κ. Π., ἐκτὸς ἀπὸ τὴν ἰδιότητα τοῦ καθηγητῆ, κατέχει καὶ τὸ (θεῖο ὄντως) προνόμιο νὰ εἶναι ἀπὸ τοὺς ἐλάχιστους δόκιμους (καὶ εὐλαβεῖς περὶ τὰ θεῖα) λογογράφους μας. Γι' αὐτὸ καὶ ἡ προσφορὰ του στὸ χωρὸ τῆς Ὁρθοδόξου πνευματικότητος τρεῖς δεκαετίες τώρα, ἐπιμένει καὶ ἐπικεντρώνεται στὸ ἐξῆς: Τὸ πῶς θὰ βοηθήσει τὸν σύγχρονον πιστὸ νὰ βρεῖ «τὴ λύτρωση καὶ τὴν ψυχικὴ σωτηρίαν» πῶς θὰ τοῦ ἀνοιξε τὰ πνευματικὰ φτερά γιὰ τοὺς οὐρανούς καὶ τὸν ὠραῖο δρόμον γιὰ τὴ θέωση» (Β. Π. Πάσχος, Ὁ Γλυκασμὸς τῶν Ἀγγέλων, έκδ. Ἄπ. Διακονίας, Ἄθ. 1975, σ. 9). Καὶ δὲν ἔχει ἄδικο.

π. Κ. Ν. ΚΑΛΛΙΑΝΟΣ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Ίερά Μητρόπολις Αιτωλίας και Άκαρνανίας

Έχοντες ύπ' όψει τας διατάξεις του άρθρου 38 παρ. 2 του Ν. 590/1977 «Περί Καταστατικού Χάρτου της Έκκλησίας της Ελλάδος» και του άρθρου 33 § 2 του ύπ' αριθ. 2/1969 Κανονισμού της Ίεράς Συνόδου «Περί ιερών Ναών, Ένοριών και Έφημερίων», προκειμένου να πληρώσωμεν την κενήν όργανικήν θέσιν τακτικού έφημερίου του Ίερού Ναού.

Άγίου Νικολάου Γουριάς
καλούμεν τους βουλομένους και έχοντας τὰ κανονικά και νόμιμα προσόντα, όπως έντός μηνός από της δημοσιεύσεως της παρούσης ύποβάλωσιν ήμιν τὰ άπαιτούμενα δικαιολογητικά δια την κατάληψιν της άνωτέρω κενής θέσεως.

Έν Μεσολογγίω τη 3η Ιουνίου 1994

† Ό Αιτωλίας και Άκαρνανίας ΘΕΟΚΛΗΤΟΣ

Ίερά Μητρόπολις Μεσσηνίας

Έχοντες ύπ' όψει τας διατάξεις του άρθρου 38 παρ. 2 του Ν. 590/1977 «Περί Καταστατικού Χάρτου της Έκκλησίας της Ελλάδος» και των άρθρων 33 - 37 του ύπ' αριθ. 2/1969 Κανονισμού της Ίεράς Συνόδου «Περί ιερών Ναών, Ένοριών και Έφημερίων», προκειμένου να πληρώσωμεν την κενήν όργανικήν θέσιν τακτικού έφημερίου του Ίερού Ναού.

Άγίου Δημητρίου Σολακίου,
καλούμεν τους βουλομένους και έχοντας τὰ κανονικά και νόμιμα προσόντα, όπως έντός μηνός από της δημοσιεύσεως της παρούσης ύποβάλωσιν ήμιν τὰ άπαιτούμενα δικαιολογητικά δια την κατάληψιν της άνωτέρω κενής θέσεως.

Έν Καλαμάτα τη 13η Ιουνίου 1994

† Μεσσηνίας ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ

HELLENIC COLLEGE, INC.

Προκήρυξη θέσεως Κοσμητόρος

Η Θεολογική Σχολή του Τιμίου Σταυρού του Μπρουκλίν Μασσαχουσέτης των ΗΠΑ, δέχεται αιτήσεις για την πλήρωση της θέσεως του Κοσμητόρος της Σχολής. Ό ύποψήφιος πρέπει να είναι Έλληνορθόδοξος Κληρικός, με άνώτατες Θεολογικές σπουδές και πτυχία (Th. D. ή Ph. D.), καθώς και εκπαιδευτική πείρα. Για περισσότερες πληροφορίες οι ύποψήφιοι παρακαλούνται, όπως άποτανθούν προς τον Πρόεδρον της Έπιτροπής, Αιδ. Δρα Στυλιανό Χάρακα (Rev. Dr Stanley S. Harakas, Chair, Holy Cross Dean Search Committee, 50 Goddard Ave., Brookline, MA 02146, USA), με έπιστολήν ύποψηφιότητας και Βιογραφικό Σημείωμα, πρό της 15ης Αύγουστου, 1994. Τηλ. (617) 731 3500. FAX: (617) 232 7819.

« ΕΚΚΛΗΣΙΑ »

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟΝ ΕΠΙΣΗΜΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ
ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
ΒΡΑΒΕΙΟΝ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ
Τηλ. 72.18.308, Fax 72.26.597

ΕΠΟΠΤΕΥΟΥΣΑ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

† Ό Άθηνών και πάσης Ελλάδος ΣΕΡΑΦΕΙΜ
† Ό Δράμας ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ
† Ό Άττικής ΠΑΝΤΕΛΕΗΜΩΝ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ

Όμότη. Καθηγ. **ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ Δ. ΘΕΟΔΩΡΟΥ**

Άρχων Διδάσκαλος του Εύαγγελίου της Μ.Χ.Ε.
Τακτικόν Μέλος της «Εύρωπαϊκής Άκαδημίας
των Έπιστημών και των Τεχνών»

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Εύαγγέλου Δ. Θεοδώρου, Όδηγορικόν εις Έλληνορθόδοξα Κέντρα της Αυστραλίας.

Μητροπ. Δράμας Διονυσίου, Η άδιάλειπτη λατρεία του νυχθημέρου.

Η ύποδοχή του Μακ. Άρχιεπισκόπου Άλβανίας κ. Άναστασίου, ως άντεπιστέλλοντος Μέλους της Άκαδημίας (14-12-1993).

Μέγα Α. Φαράντου, Αί δύο «ουσιώδεις» όψεις της Έκκλησίας.

π. Κων. Μ. Κωσταρέλλου, Η παρουσία του Κληρικού και ή προσφορά του στις Φυλακές.

Άρχιμ. Νικ. Ι. Πρωτοπαπά, Η έκλογή και ή χειροτονία του Μητροπ. Κυρηναίας κ. Παύλου.

Μακαρίας Μοναχής (μετάφρ. Γ. Λάππα), Έντυπώσεις από το Συνέδριο Ίεραποστολής στη Μόσχα.

Ίωάννου Δ. Αρούλια, Άξιοσημείωτα σχόλια στους τελευταίους λόγους του Θεανθρώπου («έπί του Σταυρού»).

Ίωάννου Μπουγάτσου, Η συμβολή του Κων. Οικονόμου του έξ Οικονόμων εις την Έπανάστασιν του 1821.

Παρατηρήσεις και Σχόλια.

Έκκλησιαστικά Χρονικά.

Βιβλιοκρισία.

Παράρτημα.